

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. F. Felicis Potestatis Panormitani Ordinis Minorum S.
Francisci de Observantia ... Examen Ecclesiasticum**

Potesta, Felice

Coloniæ, 1712

De II. Præcepto Decalogi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40060

1134 Laicus eos tangens, si abijt contem-
puit, non peccat, ex ulsi.
1135 In eorum confectione intercedit sa-
crificatio; eorum autem materia, & virtutes
hic explicantur versibus:

1136 Illam, & munda cera cum Chrismatis
unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi
magnum.
Fonte velut natum, per Mystica Sanctifi-
catur.
Figura defursum depellit, & omne mali-
cium.
Potum frangit, ut Christi sanguis, & an-
geli.
Fragrans servatur simul, & partus libera-
tur.
Dona defert dignis, virtutem destruit i-
guis.
Potans mundè, de fluctibus eripit unda.

CAPUT VII.

DE TENTATIONE DEI.

1136 Tentatio Dei, est dictum, vel fa-
ctum, quo quis explorat, num. Deus
tantam perfectionem habeat: est duplex, for-
malis, & est, quando adest expressa dubie-
tudo de aliqua perfectione, ut si quis se det præ-
cipuum e curri, ad experiendum, num Deus
est omnipotens, eum à læsione liberando, de
quo dubitat, & hæc est mortalis; quia est gra-
vis irreverentia, juxta illud daemoris Christo:
Quid dicitis, dicit, ut lapides isti panes fiant.
Impugnata, & interpretativa alia; & est illa, cui
gravia dubitatio de est; & tunc habetur,
quando quis, licet non intendat Deum tenta-
re, tamen, vel agit, quod suapte natura
irreverenti videtur; ut si quis in gravi morbo
medicam naturalia omitat, nempe medicinam,
Puff. Exam. Ecclesiast. Tom. I.

sperans, aut petens à solo Deo effectum. Hæc
ut plurimum est venialis ob imperfectionem
actûs, ignorantiam, inconsiderationem, aut
parvitatem periculi; imò nullum peccatum,
si juxta causa adfit, v. gr. Dei instinctus, ne-
cessitas, pia utilitas: per accidens tamen po-
test esse mortalis ratione materiæ, si sit peri-
culum gravis mali, ut si quis advertentem in
puteum se projiceret ad ostendendam Dei
erga se providentiam.

Bonac. tom. 2. pag. 255. Tambur. tom. 1. lib.
2. c. 5. 2. Busemb. lib. 3. tr. 1. c. 2. dub. 1. Bertal-
dus 1. præcept. p. n. 1. 3.
1537 De hæresi, fuscè actum est in tom. 2. n.
258. à n. 289. ad 239. S. à n. 281. ad 296.

DE II. PRÆCEPTO
DECALOGI.

Non assumes nomen Dei sui in vanum.

CAPUT I.

DE BLASPHEMIA.

Statum dictum est in tom. 2. à num. 210. ad
211.

1538 Facere daemonium sanctum, licet in
se sit blasphemia hæreticalis, in Regno tamen
Siciliæ, ob consuetudinem, non reputatur
blasphemia hæreticalis, sed simplex, ut in
tom. 2. n. 215. Imò à viro dignissimo, & S. In-
quis. Ministro, æquè perito, ac docto, audi-
vi, idem per totam Italiam servari, Ex Decla-
ra. S. Inquisit. Rom. de anno ferè 1605.

1539 Et licet id sit regulariter verum;
potest dari casus, quod etiam in nostris Re-
gionibus censeatur blasphemia hæreticalis, ex
adminiculis, & circumstantiis; putà si quis
dicat esse Sanctum, & Sanctissimum; si non
raro, sed cum frequentia, ad omnem animi
Gg mo-

motum, etiam levem, & si alias blasphemias, ac maledictiones hareticales annectat. His de causis in nostro Tribunali elapso anno 1701. fuit declarata suspecta de levi, & trium annorum exilio punita mulier in hujusmodi blasphemiam demonii Sancti assuetam prorumpere.

CONVITIUM,

1540 **S**eu verbū contumeliosum in Deum, & Sanctos, semper est blasphemia, non sic in ceteras creaturas, nisi specialiter in eis Divina Bonitas reluceat, ut in caelo, & cetera.

1541 Hinc si sit contra ventum, pluviam, locum, brutā, &c. est maledictio, & imprecatio, quae non est per se mortalis, nisi fiat eodem expressa relatione ad Deum, aut cum deliberato desiderio damni proximi. Similiter de parentibus, & de aliis, quando filiis, aut amicis mala imprecantur, quia regulariter id non solet procedere ex odio, sed ex impatientiae impetu; peccarent autem mortaliter contra charitatem, si advertenter, & deliberatē gravia illa mala desiderarent.

Mastrius in *Theol. mor. disp. 11. quest. 3. num. 40.* Bonac. *rom. 2. pag. 252.* Joan. de la Crux. *pag. 15.* Tamb. *rom. 1. lib. 2. c. 6. §. 4.* Busenb. *lib. 3. tr. 2. c. 1.* Fenech. *de blasphem.* Bertaldus *x. praec.*

CAPUT II.

DE JURAMENTO.

1542 **J**uramentum, est invocatio tacita, vel expressa divini Numinis, tanquam prima, & infallibilis veritatis, in testem alicujus rei. Differt à voto, quia Deum ut testem respicit, votum ut objectum, 2. quia votum non obligat, nisi sit de meliori bono, ju-

ramentum verò factū homini obligat, si non sit de meliori bono, ratione fidei dicitur: *Factum homini*, nam si erit juramentum promissorium factum Deo, sequitur votum.

1543 Quando dicitur: *Juro hoc mecum*, nil aliud addendo, non est juramentum. Allozza *ver. Juram. ex Villal.* quia non est invocatio expressa, aut tacita divini Numinis. 1. Quia hoc verbum *juro*, est differens, & conjungi potest tam cum invocatione divini Numinis, quam cum invocatione alicujus creaturae, in qua divina Bonitas specialiter non relucet; ut *juro per sanctum*, *minis honorati*, &c. 2. Quia non habetur invocatio expressa Dei, ut constat; nec tacita, virtualis, qualis esset, si fieret per Sanctum per creaturas, in quibus specialiter divina Bonitas, seu veritas relucet; quoniam nihil dicitur: corroboratur ex regulis juramenti.

1544 Quod est verum, nihil ex constanti aliud intelligatur; nam si inestrog sub vero juramento de veritate, tu dicitur jam est determinatum ad juramentum.

1545 Non sunt juramenta: *Jo meam scientiam*, *Per fidem meam*, *Per fidem sanctorum*, *Religiosi*, *hominis honorati*. Metu *juram.* quia non habetur respectus ad verum testimonium, sed ad fidem humanam ad fidem, quae praestari debet Sacerdoti Religioso, Nobili, &c. Pariter, *in veritate*, *in veritate* non est juramentum, nisi fuerit prima veritas.

1546 Eadem ratione non sunt juramenta *Sim infamis*, *Amputetur mihi nasus*, &c. *in veritate*, *Gobat. tom. 3. de juram. c. 489.*

1547 Sacerdos jurans coram Iudice in pectore Sacerdotali, praestat verum juramentum; quia ex communi acceptatione, & hac forma jurandi exigitur à Iudice cum respectu ad primam veritatem, ut testem.

1141 Dicere: *Demon sit dominus anime meæ*. *Misereris mei*. *Proxi non discedam hinc*, si mensuraverit *vera* iuramentum execratoria.

1142 Non sunt iuramenta: *Giuro à Dio*, *per Deum*, *per vitam meam*, &c. *che me l'hai da parer*. *Allozza*, & *Mendocic*. quianec dicuntur iurandi, nec accipiuntur ut iuramenta, etiam à mulieribus; sed sunt quidam modi communinandi loquendi, ad excan- dationem alteri exprimentam, & indigna- tionem.

Huiusmodi sæpe sunt iuramenta mulierum, ut iurandi filios. Imò verum iuramen- tum mortale non erit, si fiat ex vehemēti ira, aut passione, ut iurans non plenè advertat.

1150 At si dicas: *Per vitam meam*, non iurando, sed enunciando aliquid esse ve- rum, vel falsum; est iuramentum, non minùs, quàm quando enunciatur, *Per animam*. Pariter iuramenta sunt: *Coram Deo*, *quia non mentior*. *Deus sit me dicere verum*.

1151 Hoc autem: *Deus scit meam con- scientiam*. *Si dico verum*. *Si mentior*. Non est iuramentum; quia est propositio æquivoca, & tenet servat veritatem, sive id, quod dicit, verum, sive falsum.

1152 Iam dicere: *Testis est mihi Deus*, *Deus scit*, quod dicitur, si enunciative tantùm dicatur, ità ut solum intendas enunciare, quòd Deus vi- det, non sunt iuramenta, benè verò, si invo- catis, ut intendas Deum in testem cui di- dicitur. Alarius pag. 310. n. 14.

1153 Nec est iuramentum ex vi sermonis: *Deus deus veng ano all anima mia*, *quante tempo harret voi*; nisi dicatur cum animo iu- rando, quia non habetur respectus ad divinum testimonium, sed est modus loquendi, quo magis solet quantitas pecunie alterius.

1154 Hoc verbum: *Par Deu*; quo solent dicere in Sicilia uti, non est iuramentum; quia non intenditur invocari Deus, sed est verbum

assumi solitum ad propriam passionem exag- gerandam, Imò plures id proferunt materia- liter tanquam pluitati, nescientes, quid signi- ficet.

1154 Non est iuramentum jurare per creaturas, in quibus nil divinæ bonitatis spe- cialiter relucet, ut si dicas: *Juro per hanc bar- bam*, *per hanc vestem*, &c. quia non censetur adduci cum relatione ad Deum. Est autem ju- ramentum, cum quis jurat per creaturas, in quibus Deus, aut ejus bonitas specialiter elu- cet, nempe per Sanctos, per sacramenta, per celum, & terram, animam, &c. quia tunc in- telligitur ejus creator, inhabitator, &c.

1155 Jurare per creaturas ordinarias, est iuramentum, si adducatur in obliquo Deus: v. gr. *Juro per hunc panem Deus*; vel si intendat adducere Deum in testem.

1156 Quando quis ex industria unum di- gitum supra altum apponit, sed veram Cru- cem non efformans, dicit: *Juro per hanc Cru- cem*; non est iuramentum; quia non absolute per Crucem sed per Crucem tunc efforma- tam, quæ reverà efformatà non est.

1157 Dicere: *Sicut Deus est verus*, *sicut verum est Evangelium*, &c. ita hoc est verum: Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem, & insuper comparare humanam veri- tatem cum divina, ut illa sit tanta, quanta di- vina; est iuramentum, & blasphemia. Si in- tentio sit adducere divinam veritatem in te- stem, at non comparare, bene verò aliquali- ter veritatem humanam divinæ assimilare hyperbolicè loquendo, (ut communiter pro- fertur) est iuramentum, sed non blasphemia. Deniq; si intentio sit aliquali- ter assimilare, at non adducere divinam veritatem in testem, solum enunciative proferre; nec iuramentum erit, nec blasphemia.

JURAMENTI DIVISIO.

1558 **D**ividitur 1. in Assertorium: *Quo aliquid affirmatur, vel negatur.* 2. Promissorium: *Quo aliquid promittitur.* 3. Contestativum: *Quo Deus simpliciter ut testis invocatur.* 4. Execratorium, seu imprecatorium: *Quo Deus non solum invocatur, ut testis, sed ut sibi, vel suis vindex, nisi sua dicta veritati respondeant;* ut, Si hoc non fecero, vel si non est verum, tollat me Deus subitanea morte: & comminatorium: *Quo quis alicui promittit malum poenae.* v. gr. Per Deum te verberabo: in quo duae sunt malitiae specie distinctae in confessione explicandae, una contra charitatem, qua vult alteri malum, altera contra reverentiam, qua ad illud abutitur auctoritate Dei, qui malum abhorret.

JURAMENTI COMITES.

1559 **U**t licite fiat, requiruntur tres comites, seu conditiones: *Veritas, Judicium, & justitia.* Jerem. 4. *Et jurabis: Vivit Dominus, in veritate, & in judicio, in justitia.* Veritas consistit in hoc, quod res sit vera, aut ex gravi ratione, vel bona fide putetur vera. Judicium, ut scilicet juramentum non fiat sine necessitate, gravi causa, aut utilitate, sed cum prudentia. Justitia exposcit, ut quod juratur, sit res licita, & honesta. Si desit veritas, est peccatum mortale, & dicitur perjurium; perjurium enim est juramentum, cui desit veritas. Si desit judicium, regulariter est veniale. Si desit justitia, erit grave, vel leve, juxta gravitatem, vel levitatem materiae. Contra primam conditionem non potest dari parvitas materiae; quia veritas consistit in indivisibili: bene vero contra secundam, & tertiam. *Vide propof. 14. ab Innocent. XI. damn.*

1560 In juramento promissorio in inten-

tionem non datur parvitas materiae, dum men in executione; hinc si jurans habet in animo non adimplendi, quod promittitur, non promittendi; vel jurat impossibile, quod credit se facere non posse; peccat mortaliter ex defectu veritatis, seu animi adimplendi, qui est gravis irreverentia in Deo, vero in executione ex summa, quatenus sit, parum detrahit, non peccat mortaliter. *in prop. 25. ab Innoc. XI. damn. v. d. n.*

1561 Qui vovet, jurat, aut contrahit matrimonium cum animo non se obligandi tum, juramentum, aut ad aliquod bonis matrimonii; peccat, sed votum, juramentum, aut matrimonium est invalidum, vero vovet, jurat, aut contrahit matrimonium cum animo non exequendi votum, juramentum, aut tria bona matrimonii, sed impediendi v. gr. prolem; peccat, sed valide jurat, aut contrahit. Ratio est, quia primus respicit actum primum, & substantiam voti, juramenti, & matrimonii; secundus vero actum secundum, qui accidit actui primo.

1562 Ad jurandum extra judicium citat usus rationis, & aetas sufficiens ad iudicandum, & peccandum.

1563 Juramentum potest per procuratorem praestari, nisi aliud jure, aut consuetudine provisum sit: hinc non admittitur peccatum ad testificandum. Non sufficit autem generale, sed requiritur speciale mandatum; quod debet procuratori constare, quod dominum pro certa habeat, aut quod ex animo mittat; alioquin peccabit, & dominus non erit obligatus, minime ex juramento, sed contractu ob facultatem generalem ad contrahendum, si contractus sit validus.

1564 Consuetus saepe jurare cum veritate non peccat mortaliter.

Consuetus vero jurare saepe verum, sed falsum, sine advertentia, an sit verum, vel

fallens, peccare mortaliter, & esse in statu peccati mortalis, nimis rigidè tenent plures. Hæc tamen regula, & omnino certa est regula, ad peccatum actuale mortale requiri, ut actus sit voluntarius; adeoque cum plena advertentia, & libertate.

Hic igitur non peccat mortaliter. Alarius *2.4.* tenetur tamen sub mortali, fugere peccatum proximum, puta ludum, aut familiaritatem ejus, qui est ei occasio sæpe facili peccandi.

Peccat autem mortaliter, qui advertenter jurat, si nullam rationem habeat, an id, quod jurat, sit verum, aut falsum; quia periculo peccandi se exponit.

1567 Juramentum non adimplere in re non est veniale.

Qui juravit recitare singulis diebus unum Ave, & in fine anni nullam recitavit, non peccat mortaliter; qui verò juravit dare pauperibus singulis diebus unum obolum; in fine anni nullum dedit, peccat mortaliter; quia peccata materia non coalescunt, bene verò peccata; patet de eo, qui singulis diebus recitat materiam parvam Officii de præcepto, & de eo qui singulis diebus unum furatur obolum. Item dic de voto.

1568 Paganus jurans falsum per falsos Deos, peccat mortaliter; non quia sit verum juramentum, cum non sit invocatio divini Numinis, sed in sui existimatione; quia putat esse verum juramentum. Sicut ex conscientia erroris peccat, qui violat præceptum, quod peccata habere, licet revera non extet. Si autem peccata paganus cognoscat, suos Deos esse falsos, non tenetur amplius ad juramentum; quia revera nullum fuit, sed solum tenetur stare promissis ex fidelitate.

1569 Hinc peccat mortaliter, qui sine necessitate inducit paganos ad jurandum per falsos Deos, ut cooperator ad actum Religio-

nis indebitum, si quod juratur, est verum; insuper ad perjurium, si quod juratur, sit falsum; non peccat, si cum necessitate, & legitima causa. *Alloza ver. juram. Ant. à Spir. Sanct. tom. 1.*

1568 Pari ratione, peccas mortaliter, si inducis alium ad jurandum falsum, quod ille putat esse verum; ob irreverentiam, quam tu præstas Deo, quem revera invocare facit ut testem falsi, licet ille à peccato formali excusetur ob bonam fidem.

QUÆRES

1569 An liceat exigere juramentum ab eo, quem scis certo esse pejeraturum, vel juramentum per falsos Deos?

1570 Certum est, 1. Nemini licere inducere alium ad falsò jurandum, vel ad jurandum per falsos Deos; quia cum sint actus ab intrinseco mali, nulla ratione coonestari potest eorum petitio.

1571 Certum est, 2. Non esse mortale, neque veniale, juxta existentem causam, exigere juramentum ab eo, quem tibi non constat esse falsum juraturum, aut per falsos Deos; quia in dubio delictum de nensine est præsumendum; alias nunquam liceret.

1572 Certum esse debet, 3. Non esse licitum, sed mortale, exigere juramentum ab eo, quem certo scis esse pejeraturum, aut per falsos Deos juraturum, si nulla extet legitima causa, sive ille non sit paratus, sive paratus jurare: quia quilibet tenetur ex charitate, proximi peccatum vitare, si absque suo incommodo possit, ut de cooperatione.

Difficultas igitur est necessitate, seu legitima causa existente.

1573 Esse tunc licitum, sive in judicio, sive extra, docent *Tamb. rom. 1. lib. 3. c. 1. §. 4. Ant. à Spir. Sanct. & Doctores communiter apud illos quia juxta causam excusant à culpa, quando excusantur.*

poscitur opus ex se indifferens, licet sciatur illud cum peccato esse faciendum; & peccatum tribuitur ipsi juranti, qui potest illud non facere, quodque ipse petens non tenetur impedire cum suo detrimento.

1574 Justam causam dicunt esse, in iudice, si exigat ratione officii; in persona privata, si exigat ratione sui juristruendi, vel exposcendi, fraudes detegendi, pacta firmandi, aut ex alia honesta causa, & in Principe ratione feceris firmandi. Ita docent Doctores communiter.

1575 Te tamen non pigeat legere, quæ D. Aug. tom. 10. serm. 2. de Decollat. S. Joann. Bapt. scripsit. Audi quæso Augustinum:

„Scribite in cordibus vestris, quod dico :
 „ille autem, qui hominem provocavit ad jurationem, & scit eum falsum esse juraturum, vincit homicidam, quia homicida corpus occisurus est, ille animam, imò duas animas, & ejus quem jurare provocavit, & suam. Scis verum esse, quod dicis, & falsum esse, quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit: tu quid invenisti? Imò quia & tu peristi, qui de illius morte te satiare voluisti. Aliquid dicam, quod nunquam dixi charitati vestrae in hoc populo, quod contigit in hac Ecclesia. Fuit hic homo quidam simplex, innocens, bene fidelis, à multis vestrum, id est, Hipponensibus, imò ab omnibus cognitus, Tutuslymeni vocatus. Tutuslymeni quis vestram non novit, qui estis cives? ab illo ausivi, quod dico. Nescio quis negavit ei, vel quod ei debebatur, & hominis fidei se commisit. Commotus provocavit eum ad jusjurandum, juravit ille, iste perdidit; sed isto perdente, ille penitus periit. Dicebat ergo iste Tutuslymeni homo gravis, & fidelis, ipsa nocte se exhibitum fuisse ad iudicem, & cum magno

„impetu, atque terrore se pervenisse ad iudicem, sidentem excelsum quendam, & ad iudicem lem virum, cui parebat officium similitudinem excelsum; iustum fuisse peturum, & pro revocari, & interrogatum fuisse bis; Quare provocasti hominem ad juramentum, quem sciebas falsum esse juraturum? Respondit ille; Negavit mihi rem meam, Respondum est illi; & nonne melius erat rem tuam quam exigebas, perdes, quam animam hominis istius falsa juratione perdes? Prostratus est, iustus est cæcus, est tam graviter, ut in dorso evigilaret, stigia plagarum apparent, sed dicitur illi, postea quam emendatus est, peccata innocentia tuae, de cætero cave ne facias, emendatus est, sed multò gravior peccatum faciet, qui post istum meum sermonem, & istam meam admonitionem, & hortationem, tale aliquid fecerit, caveat falsa juratione.

His igitur præmissis,

1576 Dico 1. Licitum est personæ publicæ ut publicæ, minimè personæ privatz, exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum. D. Bonav. in lib. 3. cont. disp. 11. art. 2. q. 3. & D. Thomas 2. 2. q. 98. art. 4.

Rationem desumunt ex autoritate rectorum. D. Aug. quia loquendo de persona privata (de qua loquitur Aug.) nulla potest allegari justa causa; justa namque causa maxime est intuitio juris, recuperatio rei, firmatio contractus, pacti, &c. nil autem horum, imò contractum obtineretur per juramentum falsum, inquam cum falsitate jurante, rem non est tuam, tibi non debere, quod dicis &c. rem tuam non recuperas, sed potius perdis; imò sine tua utilitate, insuper animam pernam perdis. Nec pura ratio privatæ personæ ad id tibi jus. Eo ipso igitur, quod certo scis

esse pejeratum, cessat iusta causa exigendi ab eo juramentum; jus namque est agendum cum fractu, aut cum spe fructus, cum certo damno, maxime animæ salutis, sine ulla spe fructus.

1177 Hinc non alia ratione Doctores à mutuo exculant petentem mutuum à mutuatario, qui certo scitur mutuaturus sub usuris, nisi ex necessitate, & utilitate, quam reverà debet obtinet, ut in *num.* 372.

Tam quia tunc privata persona potest jus suum prosequi recurrendo ad Superiorem.

1178 Loquendo autem de persona publica, ut abesse iusta causa; quia iudex illud juramentum exigat ex juris ordine: & jus publicum, ac communis utilitas prævalet cuilibet iuri privatæ personæ; unde licet potest iuramentum exigere ab eo, quem certo scit esse pejeratum.

1179 Iudex non prodesset privatæ personæ recuperationem rei, quam illa perdidit, prodesset communitati; primo, quia noceret in aliorum exemplum, ut ab iniuriis, & in iustitiis absterneantur, ne in has angustias deveniant afficiendi se, si non poena corripit, poena animæ, falso juramento. Secundò, quia non posset licet iudex exigere juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeratum, possent perverſi fingere se certo pejeratum, ut sic à iudicibus interrogatione eximerentur, quod cederet in maximum Reipublicæ detrimentum. Ecce in persona publica, publicam utilitatem, iustam causam.

1179 Dico 2. licitum est tam personæ publicæ, quam privatæ, necessitate, seu iusta causa petente, exigere juramentum à Paganis, qui certo scit esse juraturum per falsos Deos, D. Bonav. & doctores omnes.

Ratio est, quia talis petitio juramenti à pagano, quam facit Christianus ad tuendum jus

suum, ad firmum reddendum contractum, pactum, &c. est utilis tam ipsi personæ privatæ, quam communitati fidelium; nam paganus eum putet se peccare suum juramentum per falsos Deos factum frangendo, fortius illud servat, quam plures fideles; si autem talis petitio juramenti à pagano non liceret Christiano, privarentur Christiani, agendo cum paganis, principali vinculo sua jura, & pacta firmandi, quale est juramentum, quo vinculo gaudent solum Pagani agendo cum Christianis; quod cederet in maximum detrimentum, & præjudicium Christianæ Reipublicæ; & Christiani in societatibus, & juribus evaderent peioris conditionis paganis; communis autem utilitas, & publicum bonum prævalet cuilibet privato bono. Hinc Gen. 31. Jacob recepit juramentum à Laban Idolatra, & Mach. 3. Judas à Romanis Idolatris.

1580 Dices 1. Qui recipit juramentum per idolum factum, consentit illi: illud est malum, igitur consentit malo; ergo peccat.

Respondet D. Bonav. cit.

2. Quod in juramento facto per idolum, duo est considerare; videlicet ipsius Idoli venerationem, & exterioris verbi confirmationem; habendo respectum ad primum, nulli licet juramentum ab idolatra recipere, nec exigere, nec facere; quia idoli venerationis est omnino detestanda: Si verò habeatur respectus ad secundum, sic licitum est ab eis recipere juramentum, maxime pro utilitate communi; & sic recepit Jacob pro pace suæ posteritatis, & Judas pro pace gentis suæ: & sic Christiani à Saracenis recipiunt pro pace, & utilitate communitatis, &c. Qui recipit juramentum per idolum factum, non consentit Idoli venerationi, sed veritatis confirmationi, ut firmum sit verbum, & solidum maneat pactum, quantum ad hoc, non est ibi peccatum; quia

„ quia recipit, quod suum est; quod est verò
 „ ibi malum est, detestatur; sicut pauper indi-
 „ gens elemosynā, recipit elemosynam
 „ cum murmure sibi datam, & non peccat;
 „ quia sic placet elemosynæ dāto ita quod
 „ displiceat sibi annexa murmuratio.

1581 Dices 2. Illicitum est privatæ per-
 sonæ ex causâ exigere juramentum ab eo eo,
 quem scit esse juraturum falsum; igitur & ab
 eo, quem scit esse juraturum per falsos
 Deos.

Respondeo ex D. Bonav. cit. disparitatem
 esse; quia in juramento falso nil boni est con-
 siderare, sed solam veritatis subversionem,
 adeoque, qui exigit juramentum ab eo, quem
 certo scit esse juraturum falsum, exigit jura-
 mentum in veritatis subversionem; quod non
 potest esse sine peccato. Eò maxime, quia talis
 petitio est inutilis, ut ostensum est n. 1576.
 Quia verò in juramento per falsos Deos, est
 quid boni considerare, nempe veritatis confir-
 mationem, qui exigit juramentum à paga-
 no, quem certo scit esse juraturum per falsos
 Deos, illud exigit in veritatis confirmatio-
 nem; insuper talis petitio est utilis, ut osten-
 sum est, & ideo non peccat.

DE VERITATE
 PHISICA, AUT MORALI,

1582 ET de certitudine ad veritatem re-
 quisita, plenè agit Scotus in 3. dist.
 39. qu. un. §. Quantum ad secundum, & clarè
 Tamb. lib. 3. decal. c. 2. §. 1. ubi distinguit cer-
 titudinaem moralem ex parte rei juratæ, & ex
 parte jurantis,

EX PARTE REI JURATÆ

1583 Habetur, si res, de qua fit juramen-
 tum, ita se habeat secundum sen-

suam humanum communem acceptationem
 aut consuetudinem.

Hinc (ait Tamb.) non est condemnandum
 „ Parochus, si testificetur, suam Clericis
 „ frequentasse toto anno Ecclesiam, cum
 „ non per majorem solum anni partem
 „ nis officiis assisteret; id enim est moraliter
 „ to anno frequentasse. Idem dic de Scholasticis,
 „ sticis, si testificetur aliquem ex suis
 „ simili modo frequentasse: excipere, nihil
 „ universitatis, vel Ecclesie constitutionem
 „ quirant annum mathematicum.

1584 Excusavi olim sacerdotem parochiam
 „ tem se in Parochia per hebdomadam
 „ rem Confessionibus excipiendis operam
 „ dedisse, juxta edictum Episcopi, sub
 „ municatione latæ sententiæ id præcipiens,
 „ excusavi autem ex præfata doctrina, quod
 „ licet per aliquem diem abfuerit, moraliter
 „ tamen semper ad fuit; unde etiam in
 „ communicatione eum liberavi. Quæ
 „ in alia, & non in Ecclesia Parochiali, con-
 „ siones audisset? Excusassem etiam ex
 „ tus; quia jam suum munus utiliter, &
 „ per æquivalens, objisset: Multo magis
 „ fecisset in sua Ecclesia, cui forte servitus
 „ ei enim, ejusque servitio non censendum
 „ Episcopus præjudicare voluisse.

1585 Potiori jure in nostra Religione
 „ cufarem Lectorem jurantem, se per decem
 „ tegros annos sacram Theologiam perlegisse
 „ per septem integros menses lingulis annis
 „ gisset; insuper jurantem, se integro
 „ philosophiæ triennio satisfecisse, si philo-
 „ phiā, aut ejus partem nō perlegisset, sed
 „ par tempus lecturā Theologiæ suppleret
 „ quia in nostra Religione annus lecturæ con-
 „ stare debet ex septem integris mensibus, &
 „ ctura logicæ suppleri potest per philosophi-
 „ am, & philosophiæ per Theologiam, ut
 „ tat Melphi super constit. c. 5. stat. 12. q. 5. §. 4.
 „ 1586 Hic

1586 Hec etiam (ait Tamb.) locum habent in jramento promissorio, com-
missorio, &c. ut 1. Si jures alicui infinitas
gratias adæturum, 2. Si mater juret filium ri-
gidum se occisuram, caput fracturam, & do-
mum famulos puniturum, 3. Si turbanitatis
causa jures te primum non egressurum è ja-
re, non transiturum per viam; quia ad ho-
norem veritatem sufficit, ad 1. ostensio extraor-
dinariae gratitudinis, ad 2. positio filii qualifi-
catis si sit reprehensio. Tum quia regulari-
ter intervenit causa ab executione excusans,
providentia, domus turbatio, amici inter-
cessio, &c. ad favorem cujus fuit juramentum
emissum, remissio, &c. Ad 3. animus qualis
non egrediendi, non transeundi: unde
non peccas, si non adimpleas; hæc namq; per
hoc verba secundum sensum humanum, & ac-
ceptionem intelliguntur: ita docet Tamb.
Hæc de jramento puerorum accusandi
convictos apud præceptorem.

EX PARTE JURANTIS

1587 Certitudo moralis adest, quando ju-
rans prudenter putat rem ita se ha-
bere, non levi conjecturâ ductus, sed certâ, ve-
ritatis, aut probabili. Quo præmissio.

1588 Dico cum Scoto *cit.* in odiosis, putâ
in odiosis, & quoties est periculum dam-
nissimi, non potest quis jurare absolute
non esse, aut non esse, nisi adfit certitudo sci-
entia, seu physica.

In favorabilibus verò, in quibus nullum
est damnum, & præjudicium tertii, ad ab-
solute jurandum sufficit certitudo moralis, seu
credulitas;

1589 Ratio est; quia in odiosis juramen-
tum habetur pro certo, in favorabilibus ha-
betur pro credito. Injustum enim est in odiosis,
velut sententia physice certa penè physice
certus, damni, &c. pro testimonio credito,

Præf. Exam. Ecclesiast. Tom. I.

seu moraliter, non physice certo; quæ ratio
cessat in favorabilibus, adeoque datur locus
favori, ut sufficiat certitudo moralis, seu cre-
dulitas. Quod probatur ex Decretali *lib. 1. tit.*
12. de servitio in ordine faciendo, cap. un. ubi
dicitur, quod Archidiaconus testificans Epi-
scopo promovendum esse dignum ad ordi-
nem, non peccat, licet non physice certo
sciat, sed solum sciat, quantum humana fra-
gilitas sinit noscere, seu ex judicii probabili-
bus; quod est testimonium de credulitate. Un-
de sequitur Scotus:

1590 *In promotionibus igitur talibus, sive
ad ordines, sive ad quasunque dignitates, So-
puta in universitatibus ad magistrum, in
Religionibus ad pralationem, vel ad aliquos
alios actus, si sit consuetudo approbata, quod
tales responsiones sub jramento præstio, vel
sub fide data, vel sub obedientia promissa,
non debent intelligi, nisi de credulitate,
quantum sinit humana fragilitas noscere,
cum illum, quem non novit indignum, de-
beat æstimare dignum; omnes tales respon-
siones debent intelligi de illo secundum
contuetudinem communem, nec respon-
dentes peccant in aliquo, quamvis sic pro-
motus non sit dignus.*

1591 Ritè autem Tamb. advertit, quod
licet ad prudenter, & sine peccato operandum
sufficiat probabilitas bonæ actionis; ad juran-
dum verò, ob reverentiam juramenti, non
quævis probabilitas sufficit, sed ea, quæ certi-
tudinem moralem pariat, quæ scilicet, quam-
vis non pariat evidentiam physicam, ita firmet
prudenter intellectum in illam partem,
ut nullam prudentem formidinem relinquat
de opposito, sed metaphysicam, minimè pra-
cticam, nisi levem. Explicat Exemplo.

1592 Probabile est, sacerdotem Religio-
sum aliàs consuetum quotidie celebrare, hoc
manè celebrasse: possum ergo sine culpa
mendacii,

Hh

mendacii,

„mendacil, & prudenter affirmare, eum
 „Missæ sacrificium hoc manè obtulisse: at
 „non possum id ipsum jurare; quia licet pro-
 „babile sit, non est tamen certum: quod si
 „accadat dictum alicujus fide digni, qui mihi
 „testatus sit, vidisse illum Sacerdotem hoc
 „manè celebrantem, possem jurare; quia tale
 „testimonium facit rem moraliter, & suo mo-
 „do certam.

1593 Unde Scotus *cit.* ait: Universali-
 „ter autem, sive in favoribus, sive in odiis,
 „jurans de illo, cujus oppositum magis cre-
 „dit, vel de illo, de quo est dubius, id est quod
 „non magis assentitur uni parti, quàm al-
 „teri, peccat mortaliter; quia adducit Deum
 „tamquam testem ejus, quod neutro mo-
 „do est sibi certum, quo deberet esse cer-
 „tum.

1594 In favorabilibus igitur requiritur, &
 „sufficit certitudo moralis; etiam in judicio,
 „quando petitur informatio personæ, v. gr. de
 „vita, fama, & similibus; quia *Cum non inten-*
 „*datur à judice (ait à Tamb.) certitudo de vi-*
 „*ta, satis est certitudo moralis ex audien-*
 „*te; siquidem metaphysica. Omnimoda de his,*
 „*nec haberi, nec dari solet.*

1595 Et hoc maxime, si petatur informa-
 „tio de parentatu, puta de Avis, & de longo
 „tempore, videlicet 50. aut 60. annorum; tunc,
 „ut quis testetur eos esse bonæ famæ, bonos
 „Christianos, &c. sufficit, ut non noscat eos
 „esse in aliquo Tribunali, aliquo delicto, aut er-
 „rore notatus, nec rumore de illis, & malam
 „famam audierit.

1596 Insuper subdit cum Hurtado; *Schola-*
 „*sticus volens probare cursum ad quod eget duo-*
 „*bus testibus, adhibere potest duos amicos, qui*
 „*illum non viderunt interesse lectionibus, sed su-*
 „*is sibi persuadens illum interfuisse: at non pos-*
 „*sunt jurare se id vidisse.*

1597 In contractibus autem, & negotiatio-

nibus humani commercii, ac in sententiis
 „rendis, etiam fragatur de favore, & incer-
 „tita, non sufficit certitudo moralis, quod
 „ex auditu etiam fide dignissimi; ratio est
 „quia in illis iudex juridicè interrogans, au-
 „dit interrogare, non de quacunque certitu-
 „dine, sed de certitudine scientiæ, intendit
 „interrogare testem, ut per eum habeat
 „plenam probationem, quam non facit cer-
 „tudo moralis unius testis ex auditu capiti-
 „de digni; quàm intentionem legitimum
 „iudex ob bonum publicum, cui creditur
 „utilitas; testis autem juridicè interrogan-
 „netur respondere juxta mentem judicis
 „mè interrogantis; alioquin ruerent omnia
 „mana judicia.

1598 Hinc [ait Tamb.] Quod si quis
 „dignus carens testibus adhibet duos vel
 „ad recuperandum suum creditum, qui
 „à debitore negatur; si hi testes deponerent
 „certa scientia crediti, non tenerentur quæ-
 „re ad restitutionem; quia cum essent morali-
 „certi de credito, non peccarent contra jus-
 „tiam commutativam; peccarent tamen mor-
 „taliter contra fidelitatem, non testifican-
 „tem mentem judicis, qui quidem non intendit
 „certitudinem moralem, sed scientiam physicam.

ACCEPTILATIO

1599 **E**st habitio rei pro recepta, quæ
 „pliciter contingere potest, cum
 „ramento. Ita Tamb. *cit.* cum quo.

Primò. Creditor in pecuniam, aut dotem
 „contra Paulum volens remittere, aut gratiam
 „donare: jurat coram Notario, se pecuniam
 „aut dotem accepisse. Licet jurat, quia
 „communi acceptatione, & consuetudine
 „tunc verba non sumuntur, ut significare pro-
 „prie; quia tunc esset perjurium: sed improprie
 „quatenus pro receptis habet; & talis acceptatio

reparat veræ receptioni. At, quando jurat, debet animum verè remittendi, abrogari erit mendax, & perjurus.

1600 Cum hoc autem fiat, quod possit certam spem, aut mortalem certitudinem habere, quod ille non sit remissionem acceptaturus, aut quod sit statim retrodonaturus; quia per hoc non tollitur, quin verè remisit.

1601 Imò potest, antequam juret, cum illo pacifice, quod non acceptet, aut quod prohoram, diem, &c. retrodonet, dummodo ante nullum sequatur præjudicium tertii.

1602 Secundo, Creditor in pecuniam, contra de fidelitate sui debitoris, jurat coram Notario, se pecuniam ab eo recipisse; licitè jurat; quia hic requiritur sola certitudo veritatis, & jam creditor est moraliter certus, quod debitor sit proximè soluturus, & quæritus moraliter certò habituri, moraliter, de jura humanum modum loquendi, manducare dicitur.

1603 Tertio, Petrus creditor Pauli in centum, debet Antonio alia centum; ne autem Antonius intenter sequestrum, & pro se exegere coactum, que debet Paulus Petro: Petrus jurat coram Notario, se recepisse dictam centum à Paulo, que revera non recepit, sed solum habet pro receptis. Licitè jurat, si per Antonium sit incertum, aut Petrus habeat quoniam solvendi illa centum Antonio; quia per Petrum in centum contra Paulum est certum; per verò Antonium in Petrum non est certum. Unde Paulus habet jus reddendi tutum suum creditum contra Paulum; quilibet enim habet jus tuendi suum, omni majori securitate, qua potest; & huic acceptilationi favet deo secundo.

Si verò jus Antonii in centum contra Paulum est certum, & Petrus non habet aliunde quoniam solvendi ea Antonio, acceptilatio est iniqua, & mortalis contra jus Antonii, de

recuperando suum omni meliori modo, quo potest. Imò ipse Paulus dicit acceptilationi consentiens, ob eandem rationem peccaret mortaliter, si id ei constaret; at si id nesciat, potest licitè ei consentire, quia potest putare Petrum habere ad id jus: quia nemo judicandus est malus, nisi certò constet; & licet potest ipsa centum solvere Petro, ita potest confessionem receptionis à Petro acceptare; nam Paulus est obligatus satisfacere suo creditori, & non querere aliorum jura contra creditorem. Ità Tamb.

DE OBLIGATIONE JURAMENTI PROMISSORII

1604 Juramentum promissorium est multiplex, videlicet: Dolosum, Incautum, Per se stans, aut confirmans contractum, Coactum. Et errore, vel dolo extortum.

JURAMENTUM DOLOSUM

1605 Tripliciter fieri potest, 1. Quando quis jurat sine animo jurandi; 2. Sine animo se obligandi; 3. Sine animo adimplendi: *v. num. 1560. 1561.*

1606 Certum est, 1. Quod, qui intendit verè jurare, habet virtualiter animum se obligandi, quia obligatio vel est de essentia, vel passio inseparabilis juramenti, 2. Quod jurans cum animo non adimplendi, peccat mortaliter ex defectu veritatis; qui enim se obligat ad aliquod, & simul habet animum illud non implendi, mentitur, & tenetur adimplere, 3. Quod jurans sine animo jurandi, aut cum animo expresso se non obligandi, non tenetur in foro interno adimplere, licet possit in foro externo cogi; quia revera non jurat, sed simulat, & nulla actio humana obligationem inducit sine voluntatis consensu; & voluntatis consensus non habetur, si non habeatur

Hb a tur

cur intentio faciendi id, quòd obligationem causat.

1607 At qui fide juravit puella, se eam ducturum in uxorem, quæ ob id passa sit violari; tenetur eam ducere, nisi conditio sit valde dispar. Allozza *ver. juram. num. 52*. Difficultas tamen est, *an jurans sine animo jurandi, aut cum animo expresso se non obligandi, peccet, & quomodo?*

Et quidem certum est, cum Scoto *in 3. dist. 39. q. un. K.* quòd, si hic juret sine animo adimplendi rem promissam, peccet mortaliter; quia ex una parte mentitur, nam verbis promittit dare rem, & interiùs habet animum non dandi. Ex alia parte, licet revera non juret, cum habeat animum non jurandi, seu non se obligandi, fingit tamen jurare; fingere autem nominare Deum in testem falsi, est gravis Dei irreverentia; sicut enim prima veritas non potest sine gravi irreverentia, & peccato, fide, & simulatè verbis externis negari; ita neque fide, & simulatè verbis externis in testem falsi invocari.

1608 Si verò hic juret cum animo implendi, sed solum sine animo jurandi, & se obligandi; cum peccare mortaliter, si sic juret in judicio, docet communis; quia quilibet in judicio respondere tenetur secundum mentem Judicis legitime interrogantis; Judex verò petit verum, non fictum juramentum. Idem tenet communis in contractibus, ubi agitur de damno tertii.

1609 Extra autem judicium eum peccare solum venialiter, tenent Cardenas *disert. 18. Ant. à Spir. Sanct. tom. 1. er. 5. dist. 1. nu. 61. 63. Tamb. lib. 3. cap. 3. §. 1. nu. 6. Alarius de juram. num. 35.* & alii apud ipsos; quia Deus recipit juramentum, prout ex corde procedit, *cap. humana auros 22. q. 5.* Et in hoc casu non adest mendacium, sed verum, nec adest juramentum cadens supra falsum: Non adest menda-

cium, sed verum; quia verbis externis rem promittit, correspondet animus implendi; ex hoc autem, quòd non habet animum jurandi, & se obligandi, factum quitur, quòd juramentum non sit verum fictum; adeòque non datur juramentum, dicens supra falsum, & mendacium: quòd lùm daretur, si tunc juramento testis daret: *jurò me jurare*; sola autem fictio juranti, seu simulatio invocationis Divini testis, qui est actus Religionis, non est gravis irreverentia, sicut regulariter non est gravis irreverentia, nec inde mortalis, sed venialis actio orationis; & simulatio sanctitatis, in Thoma *2. 2. q. 11. art. 4.* ubi docet: *Nemo semper ipsa simulatio est peccatum mortale, quandoque veniale: quòd dicitur mendacium sine si repugnet charitati Dei, vel proximo: peccatum mortale, putà cum simulat iudicem, ut falsam doctrinam disseminet, ne adipiscatur Ecclesiasticam dignitatem, vel quacunque alia temporalia bona, quibus finem conficiunt.*

1610 Idem dicunt de contractibus, in quibus nullum sequitur damnum tertii; quòd contractibus, id quod magis vitari adest, est damnum tertii.

1611 Dico autem, eum etiam extra iudicium semper peccare mortaliter. Cajet. *2. 2. q. 89. art. 7. ad 4. dubium*, & non vilius; hæc scripta pro mea sententia reperio, Dico de la Fuente, Hurtado *dist. 12. c. 5.*

Ratio est; quia qui jurat sine animo jurandi, & se obligandi, licet cum animo implendi assumit mendaciter nomen Dei ad decipiendum proximum, cum notabili injuria communitatis; adeòque peccat mortaliter. Quod dicitur. Hic namque, licet non committat mendacium circa materiam juramenti, committit mendacium in ipso formali juramento; tamen verbis externis dicit se jurare, & interitè

bet minimum oppositum, & revera non jurat. 1612. Insuper ista ficta, & mendax invocatio divini testimonii ordinatur ad decipiendum proximum, cum notabili injuria committitur, quia omnino periret fides humana, & religio, que habetur juramenti. Hinc habetur gravis reverentia Dei, & notabilis injuria communitatis.

1613. Inde fit, ut sententia opposita non per se scandalum Reipublicæ afferat; nam ea sola, cum etiam viri timorati, ex minima causa, sunt faciles ad venialia, omnes possent faciliter uti, ex quo nullus amplius in humanis commerciis, & societatibus tutus esset de juramentis, & sic ruerent, aut suspectosa redderentur humana commercia; quod cedit in præjudicium Reipublicæ.

1614. Item juramentum, & invocatio Divini testimonii, qui est actus Religionis, extra iudicium reddere se ridiculum, non enim majorem fidem præstaret quis simpliciter alterius dicto, quam ejus juramento.

1615. Ceterum in casu metûs, injuria, & coactionis; ut si juramentum extorqueatur à latronibus, potes etiam sine veniali jurare sine metu te obligandi. Alarius cit. dummodo non ex quoque evocatione externata ad vitandum iudicium circa formale juramentum; quæ tunc cessant inconvenientia præfata, & injuria dat actionem, & justitiam ad id. Imò de hoc injuriosius facilius id de jurante præsumere potest.

1616. Jurare autem sine necessitate cum improprietate, & restrictione, non purè mentis, sed externata, extra iudicium, & sine gratia tertii, non esse mortale, sed veniale docet. Allozza ver. juram. n. 4. cum Dian. & Sanch.

JURAMENTUM INCAUTUM

1617. E. Se illud, quod cadit supra materiam illicitam, aut vanam, aut indifferen-

tem, vel de se licitam; juramentum tamen super ea cadit negativè, seu abjurativè. Exemplum primi: ut si jures facturum malum proximo. Secundi: si jures non facturum opem perfectionis, opem misericordiæ, charitatis, non daturum elemosynam, mutuum, non fidei jûrurum, &c.

1618. Juramentum incautum non obligat; ratio de primo constat; quia juramentum non est vinculum iniquitatis, aut levitatis, etiam si sit de malo levi: *Ex Reg. 58. juris in 6. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.*

1619. De secundo; quia ponit obicem motioni Spiritûs Sancti, & excludit opera virtutis. Imò sic jurans, peccat tam jurando, quam implendo; & quidem mortaliter, si res sit graviter mala, ut si jures te alium occisurum; vel res licita sit graviter præcepta, ut, si jures, te non auditarum Millam die Festo, Secus, solum venialiter peccas. At si jures te facturum malum, sine animo adimplendi, peccas mortaliter ex defectu veritatis in intentione, etiam si malum sit leve: *v. n. 1541. 1586.*

1620. Juramentum de non accusando, vel de accusando, absolute, & generaliter emissum, est invalidum, quia comprehendit rem malam. Ratio primi; quia sæpè communi bono accusare expedit. Ratio secundi; quia pluries accusatio est contra charitatem, aut prudentiam, aut est materia odii, & vindictæ; emissum autem in casu particulari, quo non accusatio, vel accusatio est licita, valet.

1621. Item juramentum de non incidendo per mare, de non transeundo per hanc, aut illam viam, &c. non obligat, quia est de re indifferenti, non cedit in Dei honorem, nisi sit ei adjecta circumstantia honesta: v. gr. si talis transitus esset occasio peccandi.

1622. Juramentum autem de re indifferenti, licet per se non obliget, obligat, si sit fa-

juramento promisorio facto homini spectatur id, quod est gratum homini, non quod est melius, ad differentiam juramenti, & voti facti Deo, in quo spectatur, non opus indifferens, nec simpliciter bonum, sed melius, seu non impeditivum majoris boni. Unde tunc in juramento de re indifferenti Deus non est acceptor, sed solum testis: *v. n. 1542.*

1623 Hinc, si jurasti non vendere minoris, & non emere pluris, ex se non obligaris: at si id cedat in utilitatem tui filii, aut tertii, cui quod demis, proveniat, cuique id promisisti, obligaris, si tuum juramentum fait ab illo acceptatum.

1624 Juramentum factum de re opposita rei per aliud juramentum promissa, non obligat; imò peccat sic secundò jurans; quia est de re mala. Hinc, si jurasti sponsalia, imò etiã si ea promisisti sine juramento Bertæ, non valet juramentum de ducenda alia; quia hæc secunda promissio, licet quantum est ex se sit bona, ex vi tamen prioris promissionis, aut juramenti, est reddita mala. Idem dic de Voto.

1625 Jurasti te ducturum Rosam, quæ promissio fuit acceptata: postea jurasti te ducturum Annam, inde Rosa voluntariè suam promissionem remisit: non teneris ducere Annam Tamb. n. 8. quia secundum juramentum fuit invalidum, & ex Reg. 18. *juris in 6. Non firmatur tractus temporis, quod de jure ab initio non subsistit.*

1626 Jurasti dare Paulo, quod promiseras Petro, qui acceptavit: Non potes adimplere; imò juramentum non tenet contra simplicem promissionem acceptatam.

1627 Juramentum de re nimis prodiga obligat ad partem, quæ prodiga non est, minime quoad excessum; quia quoad illum est mala saltem venialiter, adeoque sine peccato adimpleri non potest. Hinc juramentum de

dando centum aureos meretrici, est inordinatum intra lineam liberalitatis, aut juxta consuetudinem conditionis peccantis, & meretricis.

1628 Juramentum de dando precoriarie non obligat; quia donatio summatim prohibita jure canonico, aut divino.

1629 Juramentum à conjugibus contra factum de non se petendo ad invicem tenet, *cap. tna nos de jurejur.*

1630 Quando materia juramenti est partim licita, partim illicita; partim possibilis, partim impossibilis: servandum est, quoad partem licitam, & possibilem; quoad

37. *juris in 6. Utile per inutile non vitiatur.*

1631 Pater jurans se verberaturum esse & dominus se puniturum servum, non mortaliter, si juret cum animo non ad excedendum; regulariter excusatur inconsideratio, *v. n. 1541.* Si verò juret cum animo adimplendi postea voluntate mutata, id non excusat non peccat, si cum causa; ut si judicet expedire, ne turbetur domus; & solennialiter, si mutatur sine causa; quia id peccare est quid leve, & modice considerandum, *v. n. 1586.*

1632 Quoties igitur juramentum est de re mala, utique non obligat, quia non est inculcum iniquitatis; nec tunc habet locum reverentia juramenti, quia uti auctoritate Dei malum agendum, est summa irreverentia: hinc universaliter juramentum de re mala imprudenti, aut exclusiva actus honestæ virtutis non obligat.

QUÆRES

1633 Magistro, qui tibi aperuit secretum artis, pñcã medicaminis, jurasti illud non manifestaturum. An adhuc poteris illud aperire?

R Esp. cum Tamb. *num. 65.* cum distinctione: Nam vel manifestatio illius secreti

in damnationem, aut præjudicium magistri, quatenus ille ea arte vivit, & secretum illud ad sollicitudinem, aut existimationem sui periculi conducit: Et aliunde per eum, quædam medicamina in casibus occurrentibus potest latere infirmis. Vel secus. Si primum, non potest licite aperire secretum; quia esset contra ipsos tertius; justum namque est, ut quis, quatenus magister, lucrum ex sua privata scientia reportet. Si secus, cum sit de re contractuum, & in præjudicium Reipublicæ, aut eius, cuius bono non providetur.

JURAMENTUM PER SE STANS

1638 Dicitur, quod contractui, cui adjacet, nullam aliam obligationem præter, nisi propriam Religionis.

JURAMENTUM CONFIRMANS CONTRACTUM

1639 Dicitur, quod contractui, cui adjacet, ultra obligationem Religionis, præter obligationem justitiæ.

1640 Et quidem certum est, juramentum non potest confirmare contractus jure naturæ, hoc namque aliud non esset, nisi habere validos contractus in se jure naturæ, quod facere non potest, nec ex se, nec ex vi Religionis, non potest obligationem justitiæ, sed solum Religionis inducere. Non ex hoc, quia (ut ponderat Tamb.) id esset contra bonam conscientiam, & necessitatem reparacionis, & subventionis boni communis, & Reipublicæ.

1641 Difficultas igitur solum procedit de contractibus validis, sed jure positivo rescinduntur, & de invalidis jure positivo.

1638 Prima sententia affirmat, juramentum confirmare contractus, ita ut duas obligationes inducat, Religionis, & justitiæ commutativæ, taliter quod, si contractus est validus, sed rescindibilis, non possit rescindi, nisi prius relaxato juramento: si est jure positivo invalidus, eum reviviscere faciat, reddat validum, & transferentem dominium. Adducunt exemplum; alienatio fundi totalis facta ab uxore est jure positivo invalida, si autem uxor addat juramentum, fit valida, ita ut etiam juramento relaxato, adhuc, teneatur uxor ex vi justitiæ stare alienationi, nisi post relaxationem juramenti, etiam ipsa alienatio à jure rescindatur. Onnate de contr. tr. 4. d. 11. sect. 4. Ant. à Spir. Sanct. t. 1. tr. 4. d. 1. sec. 16. & plures ad eos.

1639 Secunda sententia, quam teneo, negat, Tambur. t. 1. lib. 3. cap. 3. §. 6. cum pluribus.

Dico igitur, juramentum nullum confirmare contractum; ac proinde contractui jure positivo invalido, aut valido, sed rescindibili, solum addit obligationem Religionis, minimè justitiæ commutativæ, nec transfert dominium. Et ita juramento relaxato, non tenetur amplius uxor stare alienationi fundi totalis.

Ratio est quæ supra. Nam juramentum id non habet ex se, nec ex jure. Non ex se, ut ostensum est; eò maxime quia est accessorium, adeoque contractum relinquit, ut est in se. Non ex jure; quia jura Canonica, quæ adducuntur, expressè nil aliud dicunt, nisi, quod servari debeant, si sine dispendio æternæ salutis servari possint, ut in cap. ad aueres, 3. Et cum dilectus 6. tit. de jurejurando. Quod optime verificatur, si juramentum servetur ex vi Religionis; & onus justitiæ cum sit odiosum, non est sine expresso jure præsumendum. Adde, plura jura expressè dicet præmissa

præmissos contractus esse servandos in reverentiam juramenti,

1640 Ex his sequitur, non dari juramentum confirmans contractus.

His præmissis pro quovis contractu sive jure naturæ, sive jure positivo invalido, sic

REGULA GENERALIS CERTA.

1641 **J**uramentum observandum est, & obligat, quovis sine dispendio aeternæ salutis, & sine alterius præjudicio servari potest. c. Si vero 8. c. Cum contingat 28. sit de jurejur. & c. Quamvis 2. de Pænis in 6.

1642 In casu igitur juramenti cadentis supra contractum invalidum, contractus est servandus saltem per momentaneam solutionem, quæ statim repeti potest. Unde, si usuras solvere jurasti, teneris solvere, ob reverentiam juramenti, ex cap. debitorum 6. quia illud potest sine peccato servari, ut modo dicam: at potes statim pecuniam solutam repetere; quia contractus usurarius est jure naturæ invalidus, & juramentum dominium non transfudit rei tuæ, quia minimè obligationem justitiæ commutativæ contractui contulit, sed Religionis, cui per momentaneam dationem satisficit. Imò juramentum de non repetendis usuris à mutuatario factum, non tenet, c. tuas, de usuris; & hæc est ratio, cur in hujusmodi contractibus invalidis juratis, qui recipit, tenetur statim restituere, quia titulum justitiæ non habet, sed injustitiæ.

1643 Qui igitur juravit usurario solvere usuras, obligatur solvere. Nec sequitur, quod juramentum esset vinculum iniquitatis; quia mutuo semel accepto, & juramento facto [quamvis acceptio, & juramentum fuerint illicita, quatenus non extabat necessitas, aut erat alius, qui mutuasset sine usuris] non est de re illicita, quæ sine peccato impleri non potest; nam solvere usuras non est peccatum,

sed recipere: hinc usurarius etiam tenetur ad restitutionem tenetur, quia injuste recipit. v. n. 372.

1644 Nec, qui solvit, cooperatur dicitur injustæ acceptioni; quia ex una parte solvit ex justa, & rationabili causa, videlicet reverentiam juramenti, & ut sit fidelis; aliâ ille potest non recipere usuras, & juramentum remittere; insuper potest statim ante solutionem juramentum relaxare, ipse mutuatarius petere, ut relaxetur.

JURAMENTUM COACTUM

1645 **E**st, quod fit per vim, & metu, & cadit supra contractus per metum celebratos.

Non est sermo de metu levi, qui licet faciliter rejici possit, nullo pacto invalidum sed de gravi cadente in virum contractus de quo actum est in imped. 7. matr. res intrinseco, aut extrinseco iusto, sed de tu gravi injustè inculso à causa extrinseca, videlicet ab alio homine, ad effectum torquendi contractus, aut juramentum, quo ibid. & de Monialibus n. 1400. & de n. 1800.

1646 Dico 1. contractus ex parte metu gravi celebrati, si accedat juramentum sunt servandi, saltem per momentaneam solutionem, si sine peccato servari possunt: si est metum passus, potest statim data repetere, quia tales contractus sunt invalidi jure natura, ut dictum est in contr. Imò ob id potest prius juramenti relaxatione petere, inde non solvere; quæ relaxatio, si juramentum potest sine peccato servari, non debet faciliter fieri, sed difficulter, ex c. ad usus, cum dilectus 6. sit de iis, qui vi metu solvunt, ex illis verbis, quod servari debet ab eis, spe relaxationis facile obtinenda, & metus fuerit inculsus supra ipsam juramentum.

1649 Hinc, si ex metu promissisti latroni dare pecuniam pro tua liberatione, & jurasti, si non potes repetere; insuper potes ob iniuriam, peramentum relaxare, & non tenere, dummodo petitio fiat intra terminum præfixum non jam finitum.

1648 Qui metu gravi coactus juravit latronibus dare lycrum, hoc est pretium redemptionis, si habuit intentionem non se obligari, non obligatur stare juramento, sed licet peccavit sic jurando, ob defectum voluntatis, qui nullo metu excusari potest, cum sit malus; si habuit intentionem se obligandi, obligatur in conscientia ob reverentiam juramenti, ex c. debitorum de iurejurando l. si in humana aures 2. c. 5. Deus accipit juramentum, prout ex corde procedit; foris vero judicialis eum non obligat; nam stante metu præsumit eum non jurasse animo adimplendi, sed potius evadendi periculum. At in hoc conscientia obligatur [ut bene advertit D. Thomas.] non ob obligationem factam latronibus, quia hæc, ut potest coacta, esset nulla, sed ob obligationem factam Deo ad implendum, quod suo nomine promissit. v. n. 1737. Potest tamen uti prædicto remedio de n. 1647.

1649 Solum juramentum ex metu gravi extortum non obligat, si sit de matrimonio, aut sponsalibus in eundis, ob rationem specialem matrimonii, quod ex jure C. Significavit, de eo, qui dicit in matrimon. C. Requirivit, & Cap. Gemma de sponsalibus; debet esse obligandi liberum, perfecte voluntarium, & non coactum; juramentum enim sequitur naturam contractus, cui apponitur.

1650 Qui iniuste in carcere detinetur, si concesserit licentiam exeundi cum juramento redeundo, non tenetur redire, si ad sit periculum probabile mortis iniuste; quia juramentum non est vinculum iniquitatis.

Post. Exam. Ecclesiast. Tom. I.

1651 Qui verò detinetur captivus apud infideles, si obtineat accessum ad patriam sub juramento de redeundo, tenetur redire, ob scandalum, quod aliàs daretur infidelibus de irreverentia contra religionem.

1652 Dico 2. Si contractus fuerit spontaneè celebratus, & juramentum pariter spontaneum fuerit, sive adjunctum fuerit contractui rescindibili, sive invalido, tunc illi non satisficit per momentaneam solutionem, sed per perpetuam; quia tunc contractus est initus cum pleno consensu, & sine injuria metus, aut doli; unde debet perpetuò servari, minime titulo justitiæ, sed Religionis, nisi juramentum relaxetur; ad quod requiritur causa, ut infra de relaxatione.

JURAMENTUM ERRORE, VEL DOLO
EXTORTUM

1653 **E**st illud, quod cadit supra contractum errore vel dolo celebratum.

1654 Error est duplex: antecedens, & concomitans. Antecedens est ille, qui est causa contractus, ita ut sine eo contractus non fieret. Concomitans, qui non est causa contractus, ita ut sine eo adhuc contractus fieret.

1655 Error versari potest vel circa substantiam, vel circa accidentia contractus. De substantia contractus est omne id, sine quo contractus non potest subsistere: è contra accidens. Sicut autem diversi sunt contractus, ita diverse substantiæ: hinc sæpe, quod in uno est de substantia, in alio est accidens; & quidem persona contrahens in contractu matrimonii est de substantia, in contractu emptionis accidit.

1656 Item in contractibus onerosis, ut emptionis, & vèditionis, causa finalis, aut motiva est accidentalis; in contractibus verò gratuitis, ut promissionibus, & donationibus,

ii est

est substantialis, sicut etiam substantialis est quavis alia conditio apposta; quia cum donatio sit liberalis, potest contrahens apponere pro substantia conditionem, quam vult, sine injuria donatarii; unde ea non impletur, aut causa finali non existente, invalida est donatio, quia donatio est liberalis, & sine tali conditione, aut causa non fieret.

1657 Insuper sunt qualitates, quae dicuntur substantiales, quatenus spectant ad substantiam contractus, ut si emas pannum, putans esse Anglicanum, qui est melioris conditionis, & valoris, & comperias esse Neapolitanum. Si voeas peregrinationem ad Beatam Virginem Drepani, putans distare per viginti milliaria, & reperias distare per sexaginta. Vel redundat in substantiam, ut in Matr. de imped. Erroris.

1658 Demum error, si naturaliter accidat, vocatur error, inadvertentia, aut ignorantia; si vero proveniat ex alterius malitia, vocatur dolus. His praemissis

1659 Dico 1. Si error, aut dolus fuerit circa substantiam, aut qualitates substantiales contractus, sive fuerit antecedens, sive concomitans, contractus est invalidus tam jure naturae, quam positivo; ut si quis vendiderit pro vino acetum; quia deficit consensus; stante enim errore circa substantiam, non potest esse consensus in illam, & inde neque obligatio.

1660 Si error, aut dolus fuerit circa accidentia, aut qualitates accidentales concomitantes, contractus est validus: quia talis error non tollit consensum in substantiam; & aliunde cum sit concomitans, & cum sine eo contractus fieri, nullo pacto tollit consensum.

1661 Si autem fuerit antecedens, quatenus talis error accidentis dederit causam contractui, ita ut sine eo non fieret; esset utroque

jure validum ob sufficientem consensum in substantiam, sed irrevocabiler ex parte accipientis, & revocabiler ex parte dantis ob injuriam rescindi possit à judice in rem decepti, tenet Ant. à Spir. Sarda. d. 1. sect. 18. cum Lugo.

1662 At esse invalidum, si expressitas illa in contractu intendatur, dicitur Tamb. 10. 1. lib. 3. c. 3. §. 4. num. 24. Bonac. & Fagundez, quia tunc talis error est tota ratio consensus; unde ea deficiente consensus deficit; & inde contractus nullus, ex Reg. generali, nullum est contractum, ubi consensus non est, ex quo deficit. Idque ex definitione contractus. Unde ait Tamb. Si expressè volenti est vinum vetus, des novum, nulla est obligatio.

1663 Imò idem tenet, si error antecedentis non sit antecedens, sed concomitans; quia licet sine eo adhuc contractus revera non adesset consensus, sed hoc non verum, quia tunc consensus expressè est in substantiam contractus, implicite, & virtualiter in accidentis, in illo affectu, & proinde contractum celebrandi, etiam si error dolus talis qualitatis non esset. Verum tenet, quòd posset tunc contractus ob injuriam doli rescindi à judice.

1664 Dico 2. Juramentum adhibitum contractibus invalidis ex errore, aut dolo ad nil obligat, neque ad momentaneam obligationem, ad differentiam metus. Ratio est quia error, & dolus invalidat ex defectu consensus, qui est de essentia contractus; error vero gravis invalidat ex injuria, & injuria illata, revera tamen adest consensus, & voluntarium simpliciter, non sic in contractu ex errore, vel dolo inito. Unde tunc juramentum non indiget relaxatione; quia nullum est verum: v. num. 1344.

DE INTERPRETATIONE
JURAMENTI.

1669 **C**um P. Tamb. mihi facem pro claritate præbente procedam, afferendo regulas.

I. REGULA.

Si de intentione jurantis conficit, non est opus interpretatione: secus interpretandum, ut servata proprietate verborum, quanto minor potest, obligatio inducatur, quia juramentum est onus, quod homo sibi contra libertatem imponit; unde jurans præsumitur minus voluisse suæ libertati nocere.

1670 Hinc jurans regulariter ingredi, non tenetur ad magis strictam. Et jurans servare alicujus communitatis statuta, non tenetur ad futura, sed ad præterita.

1671 Item non obligatur ad incognita, aut ad ardua, de quibus non cogitavit. Et Busem. addit: *Jurans non obligatur ad ea, de quibus, si cogitasset, ea non intendisset in aliis, que promittebat includere, sed exclusisset. Nec etiam obligatur, si id accidat, quod, si fuisset juramenti tempore, pro temerario haberetur. Eadem ex pluribus juribus confirmat Piching. in Comp. Can. Pariter discurras de voto.*

1672 *Jurans facere certo tempore* (ait Busem.) *tenetur postea, nisi pars remittat, aut nisi solum ad illud tempus juramentum alligare voluerit.*

1673 *Jurasti tertio, quid facere certo tempore, illi te alligando, v. gr. ultimo die anni, post menses ante ultimam diem anni tertius ille tibi dilatat solutionem ad aliud tempus, puta ad alios sex menses supra annum, tu dilationem acceptasti; elapsa ultimâ die anni, non teneris solvere ex vi juramenti, sed illud finit, quia non extenditur ultra intentionem jurantis, nisi ovum juramen-*

tum de solvendo juxta dilationem post annum emiseris.

II. REGULA.

1674 **O**bligatio juramenti facti homini est personalis. Quia essentialiter oritur ex intentione jurantis.

1675 Hinc obligatio juramenti non transit ad hæredes jurantis, etiam si ille non solum pro se, sed pro alijs juraverit.

Obligatio verò contractus transit ad hæredes; quia est realis, & res transit cum suo onere; unde hæres non solvens contractum juratum defuncti, non peccat peccato perjurii, sed injustitia, si contractus est validus. Si autem contractus est invalidus, ad nil tenetur.

1676 Similiter, si jurans solum tenebatur vinculo juramenti, hæres ad nil tenetur; unde hæres non tenetur solvere mutuanti usuras juratas ab eo, cujus est hæres, nec pecuniam ab eo juratam latroni pro liberatione; quia illi solum vinculo juramenti ad tales solutiones tenebantur.

1677 Deinde, si suscipiens officium, juret aliqua servare, eo decedente, obligatio eadem servandi non transit ad successorem, nisi ex jure, aut statuto sit annexum officio; & tunc successor ad eadem observanda tenetur, non ratione juramenti sui prædecessoris, sed ratione statuti, aut legis obligantis singulos in tali dignitate constitutos ad ea servanda.

III. REGULA.

1678 **J**uramentum est intelligendum juxta naturam actus, supra quem cadit. Quia ex Reg. 42. juris in 6. Accessorium sequitur naturam principalis.

1679 Ex qua tria sequuntur, 1. Quòd quoties licitus est actus, licitum est juramentum; quod tunc solum erit veniale, si fiat sine necessitate ob defectum judicii: v. n. 1559.

2. Quòd quoties licitum est uti aquivoca-

tionem, & amphibologiam, & mendaciam situr, licitum sit uti juramento. Diana p. 1. ref. 20. Ant. à Spir. Sanct. 10. 1. rr. 5. n. 11.

Denum 3. Quòd juramentum eorum civitè habeat sensus, intelligentias, conditiones & restrictiones, quos secundum naturam, rationem, consuetudinem, aut acceptationem verbum habet actus, cui adjacet.

1680 Hinc, qui residentiam juraverit, se non residere in casibus à jure permissis, qui juravit observare alicujus universitatis statuta, non tenetur servare ea, quæ legum consuetudine sunt abrogata, aut quæ ipsa pars non observat.

1681 Insuper ad illa tenetur solum, aut culpa gravi, vel levi, pariter obligant, quia tale juramentum nihil aliud sed solum firmiter obligationem, quæ obligat.

Hac ratione iudices, & alii qui in officio jurant, non obligantur, nisi per obligationem, quæ seculo juramento est. Idque ex recensita regula 2.

1682 Item, qui aliquis sub juramento promittit absenti, non tenetur, quousque vel alius suo nomine acceptet; quia promissio non obligat, quousque per acceptationem firmetur.

1683 Qui absolute juravit non quærere, est intelligendus de ludo immoderato, nimè de moderato, nisi exprimat se id facere, ut se privet honestà illà recreatione ob mortificationem; quia licet ludus moderatus actus virtutis Eutrapeliæ, melius tamen est eo ob mortificationem abstinere.

1684 Qui absolute juravit nunquam comedere, non intelligitur per interpositam personam; obligatio enim juramenti est interpretanda, ut minus obliget. Ita Tancit. & Ant. à Spir. Sanct. tom. 1. rr. 5. de 1. 30. num. 144.

1685 At melius dico, attendendum esse finem, vel iuravit, ne pecuniam amitteret, vel ne in rixas, aut blasphemias prorumperet. Si primum, obligatur abstinere à ludo, etiam per interpositam personam. Bonac. *num. 1. d. 4. q. 1. p. 16. num. 5.* Minimè, secundum; quia in primo casu utrobique finis, non sic in secundo, *Ex Reg. 72. v. 6. Qui facit per alium, est perinde, ac si per se ipsum.*

1686 Pariter, qui iuravit nunquam ludere, habere potest alieno nomine, si finis servatur, et, si finis fuerit pecunias non amittat, sed, si finis non servetur, ut esset, si finis in vitate temporis iacturam. Quòd si finis in vitate blasphemias, & rixas; tunc abstinere, requiritur, quòd expertus sis, te ludendo alieno nomine, & pecunia, solidum in rixas, et blasphemias prorumpere.

1687 Si iurasti puellæ eam ducturum in uxorem, si nondum per se, nec per alium accepit, potes nonimplere, & propriâ voluntate juramentum infringere; quia hæc est natura promissionis in utilitatem hominis factæ, non jam acceptata non obliget, & revocari possit. Si sit acceptata, potes Revocari ingredi, ex jure Canonico, *cap. ex parte, de conv. conjugat.* Ubi sponsus etiam in matrimonio rato, conceditur facultas per bimestre ad ingressum Religionis, à sponsa absolute conceditur ante matrimonium. Secus est dicendum, si promissio iurata sit de alia re, v. gr. pecunia, &c. sit acceptata.

1688 Hic distinguere oportet juramentum promissorium propriè dictum à juramento promissorio, quod habet rationem voti, quod est factum in gratiam solius Dei, & non alterius: quod est propriè dictum, quod est factum in gratiam hominis.

1689 De primo discurrendum est sicut de voto. Hinc si in gratiam solius Dei promissisti puellæ eam ducturum in uxorem; non tenet ex se juramentum; quia est impeditivum majoris boni, nempe cælibatus. Quòd si non sit impeditivum majoris boni, ut si iures dare certam elemosynam pauperi in gratiam solius Dei, tenet, & obligaris, etiam ante pauperis acceptionem; quia Deus statim acceptat.

1690 De secundo: putà si iurasti eam ducturum in uxorem in sui, aut parentum gratiam, jam dictum est: *num. 1622. & 1687.*

1691 Alumnus Seminarii, qui iuravit ad patriam, etiam Anglicanam, regredi, aut statum Clericalem suscipere, eo non obstante, potest religionem ingredi; quia hic status uti majoris perfectionis, semper censetur exceptus: *v. nu. 1687.*

1692 Si sub juramento promissisti alteri dare equum, aut hunc equum, non potes compensare, dando rem alterius speciei, v. gr. pecuniam, aut alium equum; quia hæc est natura promissionis, ut sit adimplenda in specie promissa; unde non sufficit æquivalens.

1693 At licet in rebus diversæ speciei non sit locus compensationis, adest locus retentioni, donec debita solvantur. Nec retinens tunc est perjurus; quia ex jure juramentum solvendi involvit hanc tacitam conditionem: *Nisi legitimam excusationem habeat; Et nisi sit justè impeditus.*

1694 Si autem sub juramento promissisti solvere centum aureos, centum coros tritici, &c. potes uti compensatione non solvendo, si alter tibi debeat totidem aureos, aut coros tritici; quia compensatio est quædam solutio, & satisfactio; quod est verum tam in debitis post, quàm ante juramentum contractis; quia juramentum est interpretandum fuisse

fuisse emissam à jurante, eâ intentione, quæ sibi utilior, & commodior.

1695 Quod si, quando juravit, habuit expressam intentionem non utendi compensatione, & eam declaravit, non potest compensatione uti. Si verò non declaravit, sed tacite retinuit, potest compensatione uti; quia promissio illa sub ea qualitate non utendi compensatione, cum non fuerit declarata, non fuit à creditore acceptata; adeoque non obligat.

1696 Qui juravit non revelaturum secretum, non tenetur, quoties habet jus manifestandi.

1697 Rectores, &c. qui jurant servare secretum super iis, quæ in consistorio tractantur, sub mortali tenentur, juxta gravitatem rei, quæ tractatur. Aperire aliquid, quod non cedit in damnum, aut præjudicium Reipublicæ, publici officii, aut tertii, esse veniale, ait Ant. à Spir. Sanct. 20. 1. 1. r. 5. dist. 1. sect. 21. num. 153. cum Sanch. & Palao.

1698 Officiales, qui jurant servare taxam à Principe præscriptam, ad illam tenentur; & si plus accipiant, restituere debet. Nec obstat consuetudo in contrarium, si sit, quòd officiales plus recipiant clam, & Princeps non consentiat, sed sciens puniat.

1699 Juramentum, quod medici emittunt de servando Decreto Pii V. quod est, ut infirmum moneant de Sacramentis, & tertia die non visitent, si confessus non sit: est intelligendum, prout Decretum Pii est in usu. Ant. à Spir. Sanct. cit. Qui addit, Decretum Pii fuisse consuetudine abrogatum.

1700 Scholasticus interrogatus: An locutus fuerit cum aliquo ex oppositoribus, aut illius domum fuerit ingressus, potest respondere negative, si verba, aut ingressus domus non fuerint subornationis causa, quia hæc esse debet mens Jurantis interrogantis Ant. à Spir. Sanct. cit. sect. 9.

CONDITIONES IN JURAMENTO

1701 Promissio, & inde juramentum, quod est adiacens, plures conditiones continet, quales tacite involvit, 1. Si potuerit; quia si possibile nemo tenetur, 2. Si liceat; quia si promissio non est vinculum iniquitatis, 3. Si iure, & auctoritate superioris, quia nemo tenetur se obligare in præjudicium superioris, unde hic in materia præjudiciali potest mentum irritare, 4. In promissione mutua, alter fidem servet, ex Reg. 75. j. m. 11. r. 6. f. 1. sibi quis fidem postulat ab eo servari, cuius à se præstitam servare recusat.

5. In donatione: Si alter ingratus non stat 6. In fidejussione: Si principali excusatur. Unde, qui sub juramento fidejussit, non obligatur solvere, nisi prius principali excusatur. 7. Si is, in cuius gratiam facta est promissio, acceptaverit, aut saltem tacite non renserit. In quavis promissione, aut juramento: Si non fuerint notabiliter mutata.

1702 Hinc, qui cum juramento pronuptias puella diviti, Virgini bonæ famæ, &c. si hæc evadat pauper, non habetatem competentem, deslorata, male facta, &c. firma, non tenetur illi stare. Nec qui promissum contractum societatis, si socius notabiliter exorsus, & molestus evadat, &c.

1703 Imò non teneris implere juramentum de ducenda in uxorem muliere, cum quæ es fornicatus, si illa evadat fornicata, vel accedat aliud impedimentum contrarium legibus sponsationis; ut si evadat leprosa, paralytica, vel notabiliter deformis. Si verò eam duxeris, non potes dimittere, c. Quamquam modum de re jar.

IV. REGULA

1704 **J**uramentum non censetur factum in
iudicium tertii. C. venientes cum
contingat de juram. & C. quamvis pactum de
pactis in 6. quia esset illicitum.

1705 Hinc, qui juravit solvere centum
pro creditore posteriori, debet ea solvere
pro creditore anteriori, si alia non habeat.

1706 Item licitum est revelare secretum
naturale juramento firmatum, si sit graviter
damnum sibi nocivum Diana p. 6. tr. 6. ref. 60.
Tanch. tom. 1. nu. 21. Quia nemo intendit se
obligare alteri ad secretum naturale in con-
tractu gravi mali proximi, & maxime pro-
prium. Nemo enim magis proximus est (ait Diana)
sibi ipse quam sibi. Tum quia secretum illud
est relictum quoddam depositum apud me oc-
cultum, quod non teneo cum tanto incom-
modo revelare occultum.

1707 Suadetur à pari. Non minus namq;
habet quis jus ad famam, quam ad secretum;
& licet licitum est detegere crimen occul-
tum alterius, v.g. quod famulus sit fur, &c. ad
gratum grave malum proximi, & ma-
gis proprium, est D. D. cum Com. Ità est di-
cendum in casu secreti naturalis; quoniam si-
cut nemo habet jus ad famam cum damno
proximi, & innocentis, sic nemo habet jus ad
secretum naturale cum damno proximi, & in-
nocentis.

1708 Hoc autem est intelligendum cum
est in limitatione, 1. Si secretum non concer-
nit bonum publicum, puta fidei, Regni, Pa-
træ, exercitus, sed particulare; quia bonum
publicum est præferendum privato, 2. Si non
est via ad malum vitandum, 3. Quod re-
velatur illi, cui prodesse, & non obesse po-
test.

1709 Non tenet juramentum præjudicans

juri Superioris, c. Venientes, de jurejur. Nec
contrarium juri, c. ad nostram ibid. Contra
utilitatem Ecclesiæ, Greg. XIII. Const. 93. in-
ter Apostolicas. De non testificando contra
aliquem, c. constituit, de Testibus.

1710 Tenet juramentum factum in dam-
num proprium, si potest sine peccato servari,
Conc. Lateranense 3. tit. de juram. c. 3. Sed
potest relaxari, ibid. c. 1.

DUBIUM IN JURAMENTIS

1711 **R**elolvatur, ut in Votis infra à num.
1902.

CESSATIO JURAMENTI

1712 **C**ontingit, ut in Votis infra à num.
1906.

1713 Juramenta in utilitatem hominum
præstita, irritare possunt omnes, qui habent
potestatem dominativam, Directè, si sit eis
subiecta voluntas jurantis. Indirectè, si sit eis
subiecta materia juramenti.

1714 Hinc Papa potest irritare juramenta
de renunciando beneficio, de non alienandis
rebus Ecclesiæ, &c. quia sunt de materia sub-
jecta dispositioni Papæ.

1715 Superior Regularis juramenta sub-
ditorum; quia ratione Voti obedientiæ, eorum
voluntas est plene superiori subiecta.

1716 Vir respectu uxoris. Uxor respectu
viri, & dominus respectu servi, si juramenta
illis præjudicent, aut sint de materia illis sub-
jecta, uti dicimus de Votis.

1717 Juramenta verò promissoria homi-
nis, cujus voluntas non est alteri subiecta, de
materia, quæ pariter non est alteri subiecta,
vel præjudicans, facta homini, & ab eo
acceptata, non possunt commutari, etiam in
melius, nec dispensari, nec irritari, nisi ipsa
pars consentiat, aut remittat; ut in num. 1687.
Quæ remissio proprie non est relaxatio; quia
non

non est actus jurisdictionis spiritualis, nec irritatio; quia non est actus potestatis dominativa, sed reducitur ad irritationem, quatenus est actus domini in materiam promissam, utpote acceptatam.

1718 Potestas relaxandi juramenta competit soli superiori, & judici Ecclesiastico; quia est actus jurisdictionis spiritualis, quoniam juramentum est actus religionis. Unde licet Princeps temporalis circa res, in quas est dominus, possit remittere, seu irritare juramenta, non minus quam quilibet privatus circa alias res, ut in casu injuria, metus, vis, &c. de quibus supra: relaxare spectat ad potestatem Ecclesiasticam, An. à Spir. S. Palauis *dis. 3. jur. sup. p. ult. n. 4.*

1719 Ex Conc. Elibertino: *Pueri ante annos quatuordecim non coguntur jurare. Puella quoque, si in querili aetate in domo, illo nesciente, se juramento constrinxerit, si Pater statim, ut audiverit, contraxerit, vota ejus, & juramenta irrita erunt.*

1720 Cause relaxandi juramentum sunt, fuisse extortum cum injustitia, in jura, vi, metu, vel fuisse emissum cum temeritate, ita, perturbatione, aut levitate; vel quia fuit emissum in favorem excommunicati.

JURAMENTA IN DEI GLORIAM PRÆSTITA

1721 Possunt commutare, dispensare, & irritare, qui possunt respective vota.

1722 Juramentum in Dei gloriam emissum potest quis in melius propria auctoritate commutare.

1723 Confessarii Regulares habent potestatem commutandi juramenta, & vota secularium, & exteriorum, ac in iis dispensandi, exceptis quinque reservatis; quæ tamen in nullo definiunt, quia aliàs non sunt reserva-

ta; de quibus infra de votis. Et exceptio mentis promissoria à tertio accepta, Priv. Pauli III. per Bullam 7. *Constitutiones, 2. Junii 1545. quod vota, exteriora juramenta à Greg. XIII. R. odr. rom. 3. p. 6. n. p. 3. tr. 2. ref. 9. Tamb. rom. 1. lib. 3. c. 1. n. 8. Ant. à Spir. Sanct. in direct. reg. ult. 3. n. 80. v. n. 1962.*

1724 Insuper rescindere possunt talia & juramenta relaxare, ab uxore, aut filiiis, ex metu gravi reverentia, aut timore importunis emissis ad favorem mariti parentis, ut fidejussio pro marito, aut promissio de solvendis eorum debitis, promissio hereditatis juramento firmata. *p. 3. tr. 5. ref. 20.*

1725 Ubi ait, quod duplex sit reverentia simpliciter, & in gradu positivo, & nimia, & in gradu superlativo. Prima est quando persona patris talis conditionis ei debeatur reverentia simpliciter, et digna, aut vilis, ita ut filius audeat dicere, tunc ad constituendum metum reverentialem gravem non sufficit sola presentia, requiritur, quod præcedant verba patris. Secunda est, quando persona patris talis conditionis, ut ei debeatur reverentia nimia; & tunc sola presentia ejus sufficit ad constituendum metum gravem.

1726 At nec Episcopi, nec Regularium dispensare possunt in juramentis, quæ ad actibus ex se perpetuis; hujusmodi est juramentum professionis fidei, juramentum, quo quis confirmet professionem religionis, vel emissam, matrimonium jam initum, & Sacerdotis jam susceptum. Tamb. *et.*

1727 Si jurasti in Dei gloriam, & elegeris inuitu certam dare elemosinam detentato pauperi, potest pauper obligatum remittere; quia in hoc juramento tacita est conditio: *Dummodo, si pauper, in cuius honorem*

quodam promissio facta est, rem promissam accipere non recuset. Si vero nullum determinatum pauperem, nullus erit, qui obligationem contrahat. Anz. à Spir. Sanct. de juram. tr. 5. c. 1. §. 1. l. 28. n. 192.

RESTRICTIO MENTALIS

1731 Sed duplex, purè mentalis, & est, quando significatio vocalis à sua generalitate contrahitur per actum internum, & si quis requiritus, an illac transferit per se, respondet: *Isi hac non transiit*: per actum aditum internum mentis intell. gens. per manum. Non purè mentalis est, quando significatio vocalis à sua generalitate contrahitur non per solum actum internum, sed per actum aditum exterius, quod sit limitativum verborum. Et significativum cum illis: ut cum D. P. Franciscus à ministris justitiæ regebat, an illac transisset delinquens, positus extra turricam in manibus, respondit, *isi ac non transiit*, plenam responsum ex verbis, & alio externa componens.

1732 Amphibologia, & æquivocatio est, quæ importat sensuum diversitatem: quod si verbi determinatè unam habent significationem, & illa addatur per purum actum internum mentis, dicitur æquivocatio per puram restrictionem mentalem, ut liquet in primo exemplo. Si verò verba, & signa externa ex se habere possint plures sensus, & significationes, æquivocatio externa, non purè mentalis: hæc præmissis.

1730 Dico 1. Restrictio purè mentalis, & amphibologia, seu æquivocatio facta per restrictionem purè mentalem, est illicita, quia includit mendacium, quod est ab intrinseco illicitum: nunc enim habetur mendacium, quando locutio externa est difformis menti: talis locutio cum restrictione purè mentali, licet sit tu, qui pisces comedisti, interrogatus. *Ex am. Ecclesiast. Tom. 1.*

tus, an comederis, respondeas, non comedi, mente sola addendo, *carne*, mendax es, & si addas juramentum, es perjurus; quia locutio tua absoluta est generalis, ac proinde est difformis conceptui mentis, qui est propositio cum addito particularis; hinc amphibologiam, & æquivocationem cum restrictione purè mentali damnavit Innoc. XI. in tribus propos. 26. 27. & 28. quas vide in n. 1757.

1731 Dico 2. Restrictio non purè mentalis, sed externata, & amphibologia, seu æquivocatio per verba, aut signa externa per se æquivoca, est licita in omnibus casibus, in quibus quis habet jus ad occultandum secretum, non est autem licita in aliis casibus. Prima pars probatur; quia talis locutio externa, licet haud faciliter ab audiente percipiatur, quantum est ex se, habet significationem conformem conceptui interno mentis loquentis, nec est sic facta animo decipiendi, sed occultandi secretum, ad quod celandum habet jus, adeoque non includit mendacium: Mendacium namque definitur, quod sit *enunciatio falsa cum conscientia oppositi, & cum voluntate fallendi*, ac proinde est licita, & addi potest juramentum sine perjurio, imò etiam licitè, si addit rationabilis causa jurandi.

1732 Hujusmodi autem restrictio externa significationis generalis verborum potest dupliciter fieri, primò per verba ex se æquivoca, secundò per circumstantias, & signa externa, quæ ex se habent verba limitare, & consignificare cum illis; locutio namque non fit solis verbis, sed etiam completur ex circumstantiis, persona, loci, temporis, & negotii, de quo agitur, ac ex signis externis: hinc si quis pro aliqua gratia rogatus respondeat: *faciam*, sed simul manum erga tergum vertat, idem dicit, ac *non faciam*.

In qua re est maxime attendendum, quòd sicut diversæ sunt humanæ materiæ, ita quælibet

Kk

bet

bet proprium habet modum loquendi, & propria vocabula; proprium inquam habet Poësis, proprium Rethorica, sic Tropus, Ironia Hyperboles, &c. sic & proprium habet secretum de jure occultandum: qua consideratione multae locutiones tam humanæ, quam sacrae Scripturae à mendacio liberantur, ut est illa, qua amicus amicum alloquitur, dicens, *omnia mea tua sunt, &c.*

1733 Hinc confessarius interrogatus de muliere (cujus adulterium in confessione cognovit) an mulier adulterium commisit, non debet tacere, quia qui tacet, consentire videtur, sed licite respondet: *nescio, non commisit, &c.* mente retinendo, *ad dicendum*, quia hoc additum internum restrictivum, satis exprimitur per circumstantiam externam sigilli, & sacramentalis confessionis, quæ cum verbis locutionem complet conceptui mentis conformem.

1734 Sic alius à marito interrogatus de occulto adulterio uxoris nobilis, respondet *nescio*, retinendo in mente, *ad dicendum*; quod additum exprimitur per circumstantiam externam negotii, & sigilli naturalis; imò, si id habuerit ex auditu, potest accipere verbum *nescio* secundum propriam, & rigorosam significationem, prout negat scientiam, quæ cognitionem evidentem importat, quam non habet ille qui notitiam ex auditu hominis fallibilis accepit.

1735 Sic *Rens*, semiplena probatione, aut infamia non precedente, à Judice interrogatus, an delictum fecerit, licite respondet, *non feci*: mente addendo, *ad dicendum tibi tanquàm Judæi*. Idem, si interrogetur à judice incompetente: in quibus, & similibus casibus, responsio est facta conformiter ad mentem interrogantis, quia judex interrogat ut persona publica, & consequenter de delictis ipsi tamquam judici de jure manifestandis: unde si

juramentum exigatur, non erit perjurum
1736 Sic minister S. Officii, qui iuramento servandi secretum, super aliquo casu requisitus, potest celare, modo, confessarius, dicendo, *Nescio*: nam intelligitur quod nescit, ut homo privatus est; quod intelligitur non est restrictione mentali, sed ipso intrinseco officio consultoris, &c. potest uti circumlocutione: *gauderem scire, id scire, ut tibi satisfacerem*, quo patet affirmat, nec negat id scire, Cardenas de p. c. 6. n. 60.

1737 Eodem modo discurret iuramento exacto per vim, metum, in iura v.g. à latronibus, ut tu liber factus des à marito, ut uxor fateatur adulterium commisit, si tale iuramentum sit additum restrictioni non purè mentali, sed externæ, vel signa externa determinata, vel per verba æquivoca sufficientia ad internam restrictionem significandam: v. num. 1648. 1679.

1738 Secunda pars assertionis probatur aliis namque casibus, in quibus quis habet jus occultandi, non est licita in locutionibus restrictio externata, præfata modo detecta, non quia includat mendacium, sed quia humana societas, & humanum commercium exposcit, ut utamur vocabulis secundum communem significationem; nam restrictionibus, & signis difficilibus capere, humanum commercium perturbatur.

1739 Quæ ratio cessat in prioribus casibus, quia in illis commercium humanum non perturbatur, quàm perturbationem, nam humanum commercium non debet esse contra humanum: nec officit, quod regulariter in locutionibus decipiatur audiens, quia per accidens sequitur; nam intellectus precipicax posset veram significationem locutionis percipere, & simul imprudenter iuramentum interrogationis advertere, si signa, verba, &c.

...entias externas, & gravitatem rei, atque
...us de secreto occultando confi-
...; signa namque supponuntur per
... restrictiva, & restrictiva conformiter ad
... restrictionem, atque perceptibilia: &
... ostendit celare secretum, ad quod
... minus intendit decipere; nec
... deceptionem, quam prævidet, vitare te-
... cum suo, aut aliorum gravi incommo-
... quia tunc est deceptio accepta, non data,
... scandalo passivo, num. 326.

DE JURAMENTO JUDICIALI

1741 **C**laxitatis gratia, hoc quaesito me ex-
pediam.

QUÆRES.

A Non perjurio, & à mortali excusetur reus,
qui iudici interroganti veritatem tacet,
an ambiguo, & æquivocatione, utitur?
Primo. Ob stoliditatem ex Iudicis præ-
sentia mutata?
Secundo. Si non præcessit infamia, se-
cundum probationem, nec gravia indicia extent?
Tercio. Si præcessit semiplena probatio,
quod tamen sit capitalis, aut ex gravioribus,
sicut mortis, iactura honoris, aut suorum bo-
norum?

Hic est sermo de reo, quia de teste satis
agitur in tract. de denunciationib. tom. 2. ma-
rit. a. num. 73.

AD PRIMUM

1741 **R**esp. cum distinctione. Vel enim
stoliditas est talis, ut plenam ad-
monitionem malitiæ gravis perjurii impediatur,
vel non. Primum potest contingere, quatenus
est iudicis presentia, & inexpectata ejus
interrogatione excitatur in reo vehementif-
sima passio sensitiva, quæ ita ejus rationem
pervertit, ut non advertat ad malitiæ gra-

...vem perjurii, taliter quod quasi nesciat, quid
dicat, aut faciat, & si advertit, non plenè, &
distinctè, sed in confuso. Et tunc certum est,
reum à perjurio mortali excusari; quia ex
communi, & certa Theologorum doctrina,
ad peccatum mortale requiritur voluntarium
perfectum, videlicet, quod actus sit patratum
cum plena advertentia malitiæ gravis, & cum
pleno voluntatis consensu, ita ut ex alterius
defectu excusetur quis à culpa mortali: ut in-
frà de peccatis.

1742 Vel non impedit, quatenus iudicis
presentia, & interrogatio reum terreat, ob
timorem pœnæ, quam prævidet; at non ita
ejus rationem perturbat, ut non advertat;
sed plenè advertit ad crimen, quod commi-
sit, & ad gravitatem perjurii. Et quidem
mortaliter peccat, & est tam in foro interno,
quàm in externo perjurus, si veritatem neget,
aut utatur æquivocatione cum restrictione
purè mentali; quia est mendax, & juramen-
tum mendacio addit. Imò etiam mortaliter
peccat, si utatur æquivocatione, & restrictio-
ne non purè mentali, sed externata, quia reus
legitimè interrogatus, tenetur sub mortali de-
plano respondere secundum mentem Judi-
cis interrogantis. Melphi in pract. crim. ver.
Reus. Scaccia cap. 18. n. 49. cum communi:
vide num. 1738.

Quia sic exposcit humana societas, & bo-
num publicum Reipublicæ, quæ perturbare-
tur, & periret: nullus namque esset de suo ho-
nore, re, & vita securus, si absolute liceret
reis, non respondere secundum mentem Judi-
cis legitimè interrogantis; sed æquivoca-
tionibus, & restrictionibus externatis juxta
propriam mentem.

Unde quamvis ob externationem con-
scientiæ propriæ, liberaretur à mendacio, &
inde à perjurio, quatenus enunciatio cum
externatione illa non esset opposita, sed con-

Kk 2 formis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

formis conceptui propriae mentis : liberari non possit à culpa mortali, in quantum non esset conformis menti interrogantis. Imò in foro externo haberetur perjurus.

Tum quia tenemur obedire superiori iusta praecipienti. D. Th. 2. 2. q. 69. art. 1. § 2.

1743 At in praxi, quod stoliditas ex praesentia Iudicis mentem rei ita perturbet, ut plenam advertentiam tollat, raro, aut nunquam contingit, & non nisi in persona maxime pusillanimiti. Regulariter autem advertentia non tollitur, sed potius acuitur, ut constat ex astutiis, quas rei speculantur, & quibus utuntur in respondendo, ut delicta occultent, aut minuant,

AD SECUNDUM

1744 **R**Esp. excusari à perjurio, & à mortali. Tamb. tom. 1. lib. 3. cap. 4. §. 3. num. 2. Delbene tom. 1. pag. 563. num. 18. Castropal. Diana, & Com. apud ipsum; quia tunc Iudex non legitime interrogat, unde reus habet jus occultandi, & inde potest licite tacere, aut aequivocatione, ac restrictione uti, satis externata per circumstantiam Iudicii, Iudex namque interrogat ut persona publica, adeoque de delictis iudici de jure manifestandis; unde reus si neget crimen, quod patravit, dicendo: *Non feci*, intelligendo; *Ut manifestandum tibi tanquam Iudici*; verum dicit, & Iudex, hanc restrictionem externatam per circumstantiam Iudicii potest satis advertere, si non sit legitimus, aut non legitime interroget, quatenus nulla praecessit semiplena probatio: v. à. n. 1734. ad 1735. quia bonum publicum exposcit, ut reus, aut testis pareat legitimo iudici, & legitime interroganti.

1745 Idem docet Simanca tit. 42. nu. 13. de haeretico occulto; quia Matth. 11. *Inguum Domini suave est; & onus leve: esset autem res*

gravissima obligare aliquem, ut se peccatis indicis interrogatus. Unde D. Chrysostomus super epist. Pauli ad Hebr. *Non tibi dico prodas in publicum, neque ut te apud alios enjures, sed obedire te volo Propheta dicenti: vela Domino viam tuam.*

1746 Ut igitur reus teneatur de plene sine aequivocatione respondere, totum quod Iudex sit legitimus, nimirum, quod habeat jurisdictionem ordinariam, vel delegatam in reum. Et quod legitime interrogat quod jure sit, quando praecedit semiplena probatio delicti, vel infamia, aut praecedentia probata, quae semiplena probatio aequivalent, quod debet reo notificari, ut possit reputare suum crimen occultum, & inde celare; sicut enim nemo obediret ante legis promulgationem, ita nec iudici, antequam notificet se jurisdictionem habere. Tamb. tom. 1. p. 92. n. 4.

AD TERTIUM

1747 **P**rima sententia negat, excusari à perjurio, & à mortali, si semiplena probatio praecesserit. D. Thomas 2. 2. q. 69. Sanch. lib. 6. consul. cap. 3. dub. 39. Petrus Letus, & alii 25. Doctores antiquiores referunt, sed non sequitur Cardenas de iur. cap. 8. num. 78.

Ratio est, quia inter partes iustitiae parva est obedientia, qua tenemur Superiorem legitime, & iusta praecipienti obedire; sed procedente semiplena probatione, iudex legitime, & iustum praecipit reo, dum praecipit sub juramento, ut fateatur veritatem; igitur tenetur reus sub juramento obedire, fatentem veritatem.

Secundo, quia jus praecipendi, & juramentum diendi sunt correlativa; igitur implicat, quod Iudex legitimus habeat jus praecipendi reo, & reus non obediendi, sed occultandi.

Tertio,

Tertio, quia aliis publicum Reipublicæ
hæret, quoniam sub hac spe impuni-
tatis præferuntur delicta.

1748. Secunda sententia affirmat, excusari.
Rubi. tom. 2. tit. 4. Portellius tit. correctio
at. ver. Reus n. 43. Villalobos tom. 2. tr. 16.

1749. Malderus tract. 6. cap. 2. de iustitia.
1750. Malderus tract. 6. cap. 2. de iustitia.

1751. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1752. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1753. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1754. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1755. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1756. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1757. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1758. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1759. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1760. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1761. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1762. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1763. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1764. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1765. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1766. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1767. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1768. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1769. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1770. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

1771. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.
1772. Tit. de Relig. tract. 4. lib. 3. num. 30.

tio præcedat, est cum periculo vitæ, aut al-
terius notabilis mali; igitur non tenetur reus
sub mortali, & perjurio tunc crimen fateri,
licet de eo semiplena probatio præcedat; sed
potest illud celare modis, quibus supra. Ma-
jor constat; cum Com. in materia de legi-
bus; nam præcepta humana non possunt se
extendere ad id, quod est moraliter impos-
sibile; id autem, quod est multum difficile
reputatur moraliter impossibile; talis est con-
fessio criminis in concursu alicujus ex præmis-
sis malis, licet semiplena probatio præcesse-
rit; multum quidem difficile est, imò onus
supra vires naturæ obligare aliquem, ut con-
currat ad sibi mortem, aut malum grave infli-
gendum.

1751. Hic faciunt auctoritates, quas ad-
ducit Simanca in solutione secundi quæstio-
nis. 1745.

1752. Ad primam rationem in oppositum
respondent: Inter leges humanas certum est
plures esse, quæ obligant ad culpam, & plu-
res, quæ ad solam pœnam; hujusmodi est
præceptum Judicis, quod solum obligat ad
pœnam.

1753. Ad secundam: Jus præcipiendi sub
culpa, & jus obediendi sub culpa, sunt corre-
lativa, minime jus præcipiendi sub pœna, &
jus obediendi sub culpa; adeoque implicat,
quod Judex habeat jus præcipiendi reo sub
culpa, & reus non habeat jus obediendi sub
culpa; at non implicat, quod Judex habeat jus
præcipiendi sub pœna, & reus non habeat jus
obediendi sub culpa.

1754. Ad tertiam, negant sequelam; quia
suppetit Judici alia via ad veritatem inveni-
endam; nempe inquirendo alios testes, commi-
nando, aut dando reo torturam, absque eo,
quod illum ad confessionem proprii criminis
obliget sub culpa.

1755. Ad id, quod contra hanc solutionem
K k 3 in-

insurgit Gonet, quod non liceret judici reum ad confessionem criminis capitalis semiplenè probati per torturam cogere; quia iniquum est ad id aliquem cogere, quod præstare non tenetur.

Respondet Cardenas *cit. n. 85.* cum distinctione: *Iniquum est quemquam ad id cogere, quod præstare non tenetur, neq; sub culpa, neq; sub pœna, omitto: quod præstare non tenetur solum sub culpa, nego.* Et addit experientiam plurium legum civilium, quæ obligant solum sub pœna, & tamen ad illas potest adstringere Judex.

1756 Et Thomas Delbene, qui in *tom. x. de Inquis. p. 563. n. 17.* hanc sententiam non improbabilem putat: in *tom. 2. p. 463. n. 35.* absolute eam docet, hac motus ratione: *Quia tunc jus, & præceptum Superioris non est accommodatum, seu conforme fragilitati humane, cum vix ex mille unus illud esse observaturus.*

1757 Deniq; addit Cardenas, per tres propositiones ab Innoc. XI. damn. damnari restrictionem mentalem, de qua *n. 1730.*

1758 Ita discurrunt relati Theologi, mihi sufficiat retulisse; nam Port. *cit.* concludit his verbis: *Et eos, qui hanc opinionem tenuerint cum Rodriguez non damnabo ob tot viros, & Sobrialem rationem.*

1759 Illud coctum est, non teneri reum, si crimen negavit, post latam sententiam, sive absolutoriam, sive condemnatoriam, illud fateri; sed solum coram Deo poenitere, quia confessio ordinatur ad conficiendum iudicium, adeoq; iudicio finito, finitur obligatio rei, nisi inde immineat damnum tertio, juxta dicta suo loco. Ita Com. Imò Bulem, *lib. 4. c. 3. dub. 3. n. 2.* & Tambur. *cit.* cum aliis docent, neq; teneri ante sententiam, donec iterum interrogetur, Et hoc maxime, si retractatio esset inutilis,

1760 Excipitur casus hæresis tatis obedi- dali; nam hæreticus convictus debet fati & si negavit, tenetur adhuc veritatem confessare, quia aliàs pœnam subiret, ut hæreticus negativus, & ita cum aliorum scandala, *cit.*

1761 Portellius *cit. tit. Correc. verb. Reu. n. 3.* contra Sanch, ait, quod hæreticus negativus jam damnatus, & qui dicitur supplicium, non teneatur sub mortali poenitentia publicè fateri; quia nimis durum est confessario id ei suadere, cum periculo peccati let obedire, & cum conscientia erronea, credens se teneri, mori. Nec adesse fecerat, quia omnes sciunt, reos solvere delicta morte, & posse in ultimo articulo mortis mentaliter confiteri.

1762 Idem docet *n. 6.* si metu tormentorum sibi falsum crimen imposuit, ob quod patibulum ducitur, nisi ad sit spes, quod in poenitentia liberetur; quæ spes non adesse potest, quia post latam sententiam non potest retractatio in causa propria.

1763 Verum tamen est, quod qui tenetur ad supplicium, non debet absolvi, nisi non sit complices in causa hæresis formalis, & in mariarum, proditoris patriæ, & proditoris damni tertii, si complices non fuerint, tunc, nec detur certa spes, quod per aliam poenitentiam emendentur. Mendo in *epit. verb. Reu. n. 17.*

1764 Hiac fit, quod licet in aliis casibus non possit reus legitimè interrogari de complicitate, si sint omnino occulti, & nihil certum sit tale, ut ex se solet habere, vel nisi semiplena probatio de societate, & complicitate per indicia, aut testes proditoris, & tunc datur. Tenetur interrogatus socios manifestare, si crimen sit exceptum; contra communitatem, ut hæresis, proditio patriæ, & similia, tunc tertium, sciens malum non possit

Deus, & Sancti non adjurentur imperativè, sed deprecativè; nec dæmon deprecativè, sed imperativè, quod esset mortale; nam imperiū supra Deum, & Sanctos esset injuria, & contemptus; deprecatio erga dæmonem, esset amicitia, & submissio.

1770 Justitia consistit in hoc, quod res, quæ petitur, sit honesta; nam si mala, adjuratio esset peccatum mortale, aut veniale, juxta gravitatem, aut levitatem malitiæ rei.

1771 Possumus adjurare 1. Deum per se ipsum, per Christum, per Mariam Virginem, per Sanctos nisi sibi charos, & per sacra Mysteria, & Passionem.

1772 Non potest autem adjuratio fieri per creaturas inferiores, nisi sint specialiter Deo chara; sic Exodi cap. 32, adjuratur Deus: *Recordare Abraham, Isaac, Jacob servorum tuorum*. 2. Possumus adjurare B. Virginem, Sanctos, & Angelos, per Deum, & Jesum Christum. 3. Dæmonem, & creaturas, per Deum, & Jesum Christum, B. Virginem, Sanctos, & sacra Mysteria.

1773 Creaturæ rationales adjurare possunt directè; irrationales verò, ut animalia nociva, tempestates, fulgura, &c. non nisi indirectè; quia cum non sint rationis capaces, non possunt per adjurationem directè induci, & moveri ad præstandum, quod petimus; sed in quantum à Deo moventur contra nos in peccatum, vel à dæmone in vindictam, ut noceant, nos eas adjuramus, deprecans in ordine ad Deum, vel imperando in ordine ad dæmonem, ut sic Deus misereatur, & dæmon à nocendo desistat; & hoc pacto dicuntur creaturæ indirectè adjurari.

1774 Creaturas irrationales [rectè ait Joseph. August.] *Possè etiam improprie adjurari per immediatam efficientiam supernaturalè suam per ipsas, explicatam per imperium metaphoricè dictum, sicut Christus Dominus imperavit ventis*

AD JURATIO

1766 Juramento affinis, est inductio per sonam ad aliquid faciendum, vel non faciendum, invocatione alicujus Sancti, aut rei sacre, ut *Adjuro te Deum vivum per Jesum Christum filium suum, ut des mihi salutem animæ, & corporis*. Unde est actus Religiosus.

1767 Potest fieri dupliciter, per deprecationem, & per imperium.

1768 Ut sit licita, tres requiruntur conditiones, *Veritas, Judicium, & Justitia*.

1769 Veritas consistit in hoc, 1. Ut adjuratio fiat per verum Deum, & per res verè factas, si fieret per falsos Deos, &c. esset peccatum mortale. 2. Ut res non petatur fictè, sine animo obtinendi, & tunc esset venialis.

1770 Judicium consistit in hoc, 1. Quod adjuratio fiat prudenter, minimè leviter, & sine necessitate, & tunc esset venialis. 2. Quod

11. *S. m. vi. hoc autem spectat ad virtutem m. vaculorum.*

1775 Licitum est Exorciste tractare cum dæmone, & ea omnia petere, quæ ad suum munus, finem, & expulsionem conducunt; puta de causa ingressus, numero spirituum, &c. & petere ab eo signum, quo existit ostendat: *v. a. n. 385.*

1776 Quemlibet verò alium tractatum vanitatem, & curiositatem, putà si petat scire occulta, &c. esse mortale, tenet Castropal. non plus, quàm veniale, Sanch. & Caiet. apud Tamb. *lib. 3. c. 8. §. 2. n. 5.* At melius, dico cum Tamb. *cit.* esse mortale, si id fiat sepe, & per longos sermones; quia tunc ostenditur amicitia, & benevolentia; quando Apost. 1. ad Cor. 10. ait: *Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: Non potestis mensam Domini participes esse, & mensam dæmoniorum:* Veniale verò, si fiat raro, & per breve tempus; quod sequitur ex verbis Pauli, ex quibus graviter familiaritas, & amicitia prohibetur.

1777 Licitum est cogere dæmonem, ut maleficium tollat, aut signum, quo durante durat pactum de vexando creaturam; quia id non est uti ope dæmonis in obsequium nostrum, sed nos defendere, & cogere, ut destruat opera sua.

1778 Eadem ratione licet imperare dæmoni superiori ad coercendum paciter dæmonem inferiorem; licet namq; in nostram utilitatem expellere clavum clavo. Delbane *de Inquisit. par. 2. dub. 228. sect. 28. n. 18.*

1779 Non potest licite Exorcista dæmoni exposcenti concedere, aut permittere, ut immittatur in alium hominem; quia non est dominus vitæ proximi: bene verò, ut immittatur in equum, si ejus dominus sit dives, & plures habeat, ut pro reparatione salutis

oblessi amillo equi alterius non consideratur de notabile damnum. Secus si esset cura, & notabili alterius damno. Tancr. *cit. 1. de lig. dis. de adjur. n. 67.* quia nemo tenetur gravi suo damno alterius saluti cedere, & currere. Tamb. verò cit. cum Castropal. id licere etiam cum gravi damno boni moralis alterius; quia putat, talem oblessi esse constitutum in extrema necessitate, omnia sunt communia.

1780 Licet oblessum in dæmonis ceptum expuere, & leviter percutere, si dæmonem te in juriis afficientem ita ceptum graviter in oblessio percutis, peccas mortaliter, & si oblessus est Clericus, excommunicationem incurtis, nisi inadvertentia, aut ignorantia excuset; quia cum dæmone Clericus dente diabolo percutis, eique injuriam facit non minus quàm excommunicatus esse ait Tamb.] si canem in sinu domini te latrantem, advertenter cum dominum confodias,

1781 Qui exorcizat, esse debet Sacerdos, aut saltem exorcistatus ordine in signum Ordinarii licentia.

1782 Si laicus id faciat publicè, scilicet, cum populi admiratione, & Spectatorum contradicente, peccat mortaliter. Si si privatim, aut si publicè, ratio sine ratione, & contradictione, & ex fide, & fiducia in Deum; maxime si haberet hanc gratiam gratis datam eos expellendi. Tamb. *lib. 3. c. 8. §. 2. n. 4.* dummodo non sit idiota, & ignorans, quia exponeretur periculo, ut decipatur à dæmone, aut aliqua superstitione decipatur.

1783 Nec diceretur usurpator jurisdictionis Clericalis, si ut nec talis dicitur laicus, qui Missæ inservit, lumina accendit, & ceolos cum vino, & aqua Sacerdoti porrigit, quod est Officium Accoliti; nec quare

Ab Ecclesia expellit, quod est proprium
Quam non aliâ ratione, nisi quia munera
Munera Ordinum laici non exercent ex Of-
ficio. Clerici verò ad illos promoti exercent
ex Officio. Hinc Christus Marci 16. generaliter
de vobis, & bonis Christianis loquens, ait:
Ergo ab omni eo, qui crediderint, hæc sequen-
ter, in nomine meo demonia ejicient. Et Mar-
cus 16. Unusquisque autem datur manifestatio
spiritus ad utilitatem; alii, &c. alii gratia sa-
cramentum in suo spiritu.

174 Ritus autem prohibetur à Superio-
ribus, etiam Sacerdotibus Officium Exorci-
sationis, licentia exercere, ne quis igna-
ntia, superstitus, aut prave vitæ audeat cum
periculo superstitionis, deceptionis, & con-
temptus, peragere munus, ad quod scientia,
pietas, mortificatio, & maximè vitæ rectitu-
do requiritur.

De Jurisdictione, agunt Tancred. Tamb. cit.
& Cæcilius cap. 45.

CAPUT III.

DE VOTO.

DEFINITIO.

175 Votum est, promissio deliberata, &
voluntaria facta Deo de meliori
parte. Promissum, est sola voluntas faciendi
promissio huic voluntati addit voluntas
obligandi alteri, & in casu voti se obli-
gandi Deo.

176 Hinc promissio, si cadat supra ma-
jorem præceptam, novam obligationem in-
ducit.

177 Penitens, qui à Confessario moni-
tus, ut à peccato, v. gr. fornicationis, desistat,
dicitur: Promitto me illud amplius non commis-
surum, regulariter non emittit votum, sed so-
lus. Examen, Ecclesiast. Tom. 6.

lùm manifestare vult suum firmum propo-
situm; quia communiter non intendit in casu
transgressionis se obligare ad novum pecca-
tum, sed ad idem contra sextum præceptum.

Quòd si velit expressè se obligare in casu
transgressionis ad novum peccatum contra
præceptum humanum promissionis à se
emissæ, tunc emittit votum, quia est promif-
sio facta Deo cum animo se obligandi novâ
obligatione liberâ, seu novo præcepto huma-
no à se libere imposito.

Obligatio autem, quam communiter ha-
bet quilibet homo ad vitandum peccatum,
est obligatio necessaria, quæ supponit præce-
ptum; unde oritur, non facit præceptum: Vo-
tum verò facit, imò est præceptum novum;
adeòque, qui habens votum castitatis forni-
catur, peccat contra duo præcepta, contra
præceptum divinum Decalogi de numero
sexto, & contra præceptum humanum voti,
libere ab ipso homine sibi impositum, in con-
fessione aperiendum; quia contra duas virtu-
tes, nempe contra castitatem, quam præce-
ptum divinum respicit, & contra Religio-
nem, quam respicit votum.

178 Qui adstantibus dixit: Si Deus me sa-
nitati restituerit, siam Religiosus, non fecit vo-
tum, Gobat. eo. 3. de voto n. 15. quia ea fuit so-
la animi ostensio facta adstantibus, non pro-
missio obligatoria directa ad Deum. Et sicut
similia verba nulli homini directa, in humanis
negotiis nullum pactum, & nullam obliga-
tionem strictam inducunt; ita in re nostra.

179 Dicitur, deliberata, quatenus votens
debet plenè advertere, & cognoscere mate-
riam, quam vovet, deliberatio enim impor-
tat advertentiam, & cognitionem materiæ,
cum libero & expedito interiorum sensuum
usu. Hinc, si quis existens Panormi, putans
D. Jacobum de Compostella distare non plus,
quàm per centum milliaria, ut voveret ad illâ

L

acce-

cedere, non teneret votum ex defectu deliberationis circa substantiam voti.

Similiter vota facta cum semiplena advertentia, seu deliberatione, v. gr. exrepentino animi motu, non valet: Aut si quis voveret semivigilans, vel habens sensus internos vehementissimâ passione iræ, &c. perturbatos.

De errore, & ignorantia discurrat, ut de juramento, *an. 1635*. Error circa vim voti, v. gr. quod obliget sub veniali, quod obligat sub mortali; & quod possit relaxari, quod relaxari non potest, irritum reddit votum, ex defectu consensus; & quia est error circa substantialia. Gobat. *sum. 3. de voto nu. 109. v. num. 1956. & 1822.*

Dicitur: *Voluntaria*, hoc est cum libero voluntatis consensu.

1790 Dicitur: *De meliori bono*, in ordine ad suum oppositum. Hinc votum nubendi absolute loquendo non tenet; quia matrimonium non est bonum melius castitate sibi oppositâ. Dixi *absolute*; quia id, quod absolute est minus bonum suo opposito, ex circumstantiis hic, & nunc potest esse majus bonum: ut *in num. 1816.*

Hinc votum ducendi pauperem, vel meretricem causa pietatis emissum, est invalidum. Ant. à Spir. *S. tom. 1. dis. 2. sect. 13.* quia est impeditivum castitatis, quæ est bonum melius, & Deo gratius recentito titulo misericordiam.

Validum autem est emissum hac cum conditione: *Voveo, casu, quo velim nubere, ducere pauperem*; quia per hoc votum non obligatur quis ad matrimonium, sed quod eo libere assumpto, sit electurus matrimonium Deo gratius, quale est pauperis.

Dicitur facta Deo: ut *in num. 2017.*

DIVISIO VOTI.

1791 **D**ividitur in solemne, & est illud, quod acceptatur ab Ecclesia; ut vo-

tum castitatis sacris Ordinibus sanctæ professionis Religiosæ: Et simplex, quod *solemnitatem non habet, sed emittitur vasa anchoritate.*

Subdividitur in absolutum, quod fit extra materiam, quam voveret, ut si voveret castitatem ex amore castitatis; Conditio quod sit *sub conditione, ex affectu scilicet habendam, vel non habendam conditionem* gr. voveo castitatem, si Deus me liberet hac tempestate: Et *Penale, quod fit in parte ut voveo jejunium, si iusero.*

Item in reale, in quo promittitur reus, ut eleemosyna: Personale, in quo dicitur *sona, vel ejus omisso*; ut peregrinatio omisso ludi: Et mixtam, in quo utitur peregrinatio cum eleemosyna.

CONDITIO

1792 **I**n votis apponi solita, si sit de preterito, aut de presenti, non redditur conditionale, sed absolutum; quia suspendit obligationem. Ita si sit *factum, cessaria*: ut *Voveo eleemosynam, si eras pauper*; quia hæc habetur pro impleta. Ut habet esse de re contingenti, ut votum in conditionale.

Conditio impossibilis reddit votum nullum, cum non possit poni in esse. Solum in matrimonio, & ultimis voluntatibus habetur non adjecta, & non reddit actum nullum pro his ita jus disposuit, non sic in votis.

Votum sub conditione turpi, si conditione habeat rationem finis voti, quatenus etiam obtineri intenditur; ut votum dandi tantam eleemosynam pauperi, si hæc reditas sita obtineatur; est nullum, ex *num. 1802.* Validum verò, si non se habeat, ut finis, sed pura conditio: ut *Voveo ingredi Religionem, si meus pater bona sua dissipabit.* In primo

bus dissipabit; potest impedire, quia mala sunt impedienda: at conditione adimpleta, tenetur ad votum: ut supra dictum est *num.* 1792.

Si conditio pendeat à voluntate alterius, & non sit mala, seu prohibita, non potes sine peccato impedire; quia tunc remissisti obligationem voti in alterius voluntatem; unde in eo voto adest pactum virtuale, & implicitum de conditione non impedienda. Et tunc peccas impediendo conditionem; at non obligaris voto, quousque conditio apponatur. Peccas autem impediendo vi, aut fraude. At non peccas, si precibus, & rationibus utaris, ut ille conditionem non apponat; quia liberum illum relinquis.

Si quis voveat Religionem ingredi, si pater intra annum consentiat, & ipse votum non manifestat; elapso anno, quamvis pater consentiat, non tenetur ingredi Religionem, Et idem est, si vi, aut dolo impediatur, ne pater consentiat; quia reverà conditio non fuit implet. Ant. à Spir. S. cir.

IN VOTO POENALI;

1797 **V**Er. gr. *Voveo jejunium, si In sero, si non recitavero divinum Officium;* quoties transgressio in conditione caret culpa, puta per inadvertentiam, infirmitatem &c. caret poena; quia poena est imposita ob culpam transgressionis in conditioe, nempe ob ludum, ob omissionem Officii divini. Imò si recordaris conditionis, & non recordaris poenae culpabiliter, inquam, omititis officium, ut non recordaris poenae jejunii, non teneris ad poenam; quia oblivio naturalis aequivalet ignorantiae invincibili poenae, quae excusat à poena.

Eadem ratione, si scias te votum emisisse, at nescis, si sub poena aliqua, peccas quidem contra votum, sed non teneris ad poenam.

Li 2 Item;

Item, quoties conditio cadit, quatenus est inepta, indifferens, impossibilis, &c. cadit pœna; quia pœna est accessoria conditioni positiva, aut negativa, videlicet actui, aut omissioni, quæ vitari intenditur, & ad quam vitandam fit votum pœnæ.

1798 Quod est verum etiam in voto pœnali duplici, ubi scilicet tam pœna, quàm ipsa conditio est materia voti: v. gr. *Voveo non ludere, & si lusero, voveo jejunium*. Tunc si cadat votum de non ludendo per dispensationem, aut ob aliam causam, cadit votum de jejunando.

Ex quo habens, quòd in voto pœnali conditio voti, quæ vitari intenditur, est finis principalis voti pœnæ, & hæc est illi accessoria.

Si pœna apponatur sine determinatione quoad vices.

HÆC SIT REGULA.

1799 **S**I pœna est ex ordinariis, & moderatis, quæ iterari solent; intelligitur incurri toties, quoties: Si verò est ex gravissimis, quæ iterari non solent, ut est peregrinatio, ingressus Religionis, &c. tunc in prima transgressione incurritur pœna, minime in sequentibus. Quod est verum, si votum sit de sola pœna, v. gr. in casu ludi: ut *Voveo jejunium, peregrinationem, si lusero*. sive sit de ludo vitando sub pœna: ut *Voveo vitare ludum sub pœna jejunii, peregrinationis*; Sc. *Castropal. tom. 3. tract. 15. disp. 1. p. 18. pag. 141. Tamb. tom. 1. lib. 3. c. 12. §. 7. Ant. à Spir. tom. 1. tract. 5. disp. 2. sect. 27.* Quia interpretatio tunc est facienda ex communi hominum more, & verisimili intentione voventis; homines enim non solent pœnas gravissimas, & extraordinarias sibi toties, quoties sunt in culpa, imponere; bene verò ordinarias, & moderatas.

Tum quia timor singularis gravissimæ extraordinariæ pœnæ, potest hominem ad perpetuò continere, licet post ejus incurrendam cesset; adeòque potest sub una talis perpetua ludi vitatio promitti.

Ex quibus rationibus, non improbabatur citati Doctores, votum de pœna sit in casu ludi, sive de ludo vitando, sive gravissimis, sive ex ordinariis, intelligi pro vice: Pro hac sententia adducunt, S. D. Trullench, & Layman; & exemplum de jejunandi in vigilia alicujus Sancti, quod intelligitur de prima vigilia, nisi aliud exprimat.

METUS IN VOTIS.

1800 **Q**UI vovet motus timore pœnæ causa naturali proveniente, tempestate, morbo, &c. vovete dicitur metum intrinsicè incussum. Qui verò motus timore periculi à causa libera proveniente, gr. à latrone, &c. vovete dicitur ob metum extrinsecò incussum.

1801 Vota omnia, etiam solemnia, si ex metu non incensio ad finem ea extorquuntur, sunt valida, etiam si metus sit gravis, & ab extrinsecò incussum; quia tunc vovens nemine impellitur, sed sponte illud eligat, quod remedium mali imminetis. Sicut est validum, quando eligitur tanquam in iudicio oblata ad malum vitandum; imò est validum, etiam si metus gravis sit iuste incussum, illud extorquendum; quia tunc sine iniuria tum proponitur sub conditione, non sub conditione; ut nempe voveas, si malum, cui illam causam dedisti, es fugere velis. Si autem sit metu gravi iniuste incussum ad finem illud extorquendi, est invalidum jure Ecclesiæ, si sit contra naturam, nisi sit iuramento firmatum; quod illud non acceptat, ne det vim iniuste extorquenti; adeòque ut non servetur, non indiget re-

Exempla habes de metu in matrimo-
nio. n. 1645.

MATERIA,

110: **U**t votum sit validum, debet esse
possibile, nec mala, vana, inu-
tile, aut indifferens: ut si quia cecidisti ex
voto, voveas amplius non equitaturum; quia
pulsus es in mari, non amplius navigaturum,
quod dicitur Deo stulta promissio; imò pec-
cator venialiter, nisi sit de re mala mortali-
tatis, non valeat, si mutatis circumstan-
tiis bona nam ex reg. juris 1. 8. in 6. non fir-
miter inchoat temporis, quod inchoat non subsi-
sit.

111: Si res sit bona, conjuncta tamen cum
re mala, & tu illam voveas ut bonam,
votum, ut si voveas eleemosynam, si
non capias in furto, si obtineas prolem ex
adulterio, quod patras, quia tunc finis voti est
salus, &c. quæ in se sunt bona, &
deus, adulterium verò non est finis, aut
efficitur voto intentus, sed concomitanter
habet. Quod si res mala sit finis, aut effe-
ctus voti intentus, utique invalidum est vo-
tum.

112: Votum, si ei adjungatur finis, aut
circumstantia mala, se tenens ex parte mate-
riæ voti, v. gr. si voveas eleemosynam ad
obtinendam vanam gloriam, est invalidum,
Validum est, si se teneat ex parte voventis;
ut si ex vanâ gloria voveas eleemosynam, li-
cet vovendo pecces; quia in primo casu vo-
tum, quod est actus Religionis, & cultus
Dei, ordinatur tanquam medium ad vanam
gloriam, quæ est mala, & inde Deo ingrata;
in secundo casu, vanâ gloria se habet conco-
mitanter, & ut causa impulsiva, non ut fi-
nis.

113: Causa impulsiva, seu occasio voti-

dicatur illa, quæ existit, aut putatur existere,
quando fit votum, & hominem ad vovendum
excitat: finis verò voti est ille, qui à vovente
intenditur obtineri, & hic, occasione deficien-
te, adhuc persistit.

Sic exemplum de infirmo, qui occasione
desumptâ ex infirmitate, vovit recitare quo-
libet Sabbato Rosarium Virginis, vel ob Vir-
ginis cultum, qui est finis intrinsecus; vel ut
saluti restituatur, & in ea conservetur, qui est
finis extrinsecus. Infirmitas est causa impulsi-
va; cultus, aut salus est finis.

1806 Finis intrinsecus est ille, qui essen-
tialiter est actui annexus, ut cultus in oratio-
ne, & recitatione Rosarii: Finis extrinsecus
est ille, qui est separabilis ab actu, & solum est
ejus finis, quatenus est ab operante inten-
tus: Sic est salus in voto de recitatione Rosa-
rii.

1807 Votum Muliercularum Panormi fieri
solum de commemorando toto die Festo ali-
cujus Sancti in ejus Ecclesia, & non comedendo,
nisi quod ab aliis eis sponte defertur, est
nullum, uti de materia inepta; quia est experi-
entia compertum, ut nulla ex his careat cog-
natis, qui cibos affluenter deferant, & sic in
Ecclesia tanquam in taberna bibunt, & come-
dunt; quod non cedit in cultum, sed in maxi-
mam Dei, & Sancti irriverentiam. Validum
tamen erit votum, si postquam Sanctum in-
viferint, domum repetant, ibiq; uti eis placet,
jejunent.

1808 Votum mulierculæ non nendi, seu
filandi die Sabbati ob Virginis devotionem,
non tenet, si habeat animum alia opera servi-
lia patrandi. Leander de voto tr. 2. disp. 4. q. 11.
quia non cedit in cultum ab eo abstinere, cum li-
berum sit et aliis operibus servilibus mentem
magis à divinis ar. ocantibus vacare.

1809 Votum agitandi tatiros, aut prophanas
comicoꝝ representationes in honorem

alicujus Sancti exhibendi, non tenet. Mendo
n. 63. quia minime Sanctorum cultum, sed
immodestias, & indecora retinet,

1810 Votum omissionis rei bonae tenet, si
omissio disponat ad majus bonum, ut votum
non nubendi. At non tenet, si omissio sit ope-
ris precepti, aut consilii; quia esset rei mala,
aut indifferentis: ait Mendo n. 66.

1811 Quis post votum non fornicandi,
videns se, in quadam occasione mulieris, ten-
tationibus agitatam, ut tunc liberaretur à fra-
no voti quoad fornicandum, illud ipsemet
commutavit in melius, videlicet in votum
Religionis. An validè?

Respondeo: Invalidè. Mendo *ver. Votum*
n. 79. cum Sanchez, & Suario; quia in his cir-
cumstantiis commutatio non est in melius;
nam primum votum habet pro fine vitare, &
non patrare peccatum, quod est bonum me-
lius, quàm fieri Religiosum. Imò talis com-
mutatio in votum Religionis opponitur illi
fini, & commutans intendit tollere tunc fra-
num peccati, qui est finis malus, qui vitiat na-
turam voti Religionis, ex se meliorem; unde
in illis circumstantiis invalidum est vo-
tum Religionis, & obligat primum vo-
tum.

1812 Quidam factor vovit se servaturum
castitatem, in sua tamen patria, & arte; po-
stea venit in notitiam, ibi conditam esse legem
Principis, ut nullus artem ibi exerceat ce-
lebs, nisi alicui Magistro famulando: An pos-
sit nubere.

Posse, ait Gobat, *tom. 3. de voto num. 10.*
quia conditio, dependenter à qua vovit, est
reddita impossibilis; promissio namque de-
pendens ab alieno arbitrio, censetur de re im-
possibili, quando alter consentire non vult:
ita ille.

1813 Votum Religionis non obligat, quo-
ties, ex aliqua causa professio emitti non po-

test sine peccato; quia votum non est
lum iniquitatis,

1814 Votum de non assumendo Sacra-
cium, ex humilitate emissum, est validum,
Gobat. *tom. 3. de voto num. 425.*

1815 Votum de bono impeditivo ma-
joris boni est invalidum, & veniale: esse im-
ditivum majori bonis, non est esse im-
ditivum boni majoris cujuscumque, &
absolutè considerati; sic enim nulla facta
valerent, cum semper sit invenire ma-
jorem, quàm sit ipsum votum factum; sed
esse impeditivum majoris boni, quod
habeat tunc, quando vover. Hinc validum
votum Religionis laxioris à seculari
invalidum verò est, si fiat à Religioso
bonis observantis.

1816 Si quod est per se minus bonum
per accidens majus bonum, tenet votum
de, licet regulariter votum de nubendo
teneat, quia est impeditivum celibatus,
per se est majus bonum; tenet tamen
videas primum ad lapsum, & continet
tibi moraliter impossibile; quia
Paulus) Melius est nubere, quàm
vales sine gravi periculo, aut infamia
quere sponsam, vel liberos ex ea conce-
pi. si inde speretur magnum bonum
blica, putà pacis, &c. Tamb. *de voto*
§. 3. num. 4.

1817 Votum abstinendi ab hoc opere
vili, non furandi à Petro, non fornicandi
tali muliere, est validum. Ant. à Spic. *Sacra-*
n. tr. 5. disp. 2. sect. 9. n. 249. cum Sancti
tra Tancr. quia abstinencia ab his actibus
ceter sit circa rem individuum, est preceptum
adeoque bona.

1818 Idem dico de voto, amore con-
nientie emissio, non fornicandi, nisi cum
muliere; quia hoc est votum non fornicandi
cum aliis: Et particula exclusiva, nisi, non
claudit

ciatur. At si voveas illam orationem pro gravi tentatione sedanda, pro qua eam es expertus in medicinam; tunc potes ad eam te graviter obligare, quia, est materia gravis, ita ut urgente gravi tentatione, & periculo cadendi mortaliter pecces, si omittas: *v. n. 1851. & tom. 2. num. 12.*

1822 Votum ex errore emissum, non obligat, si error fuerit circa substantiam, aut conditionem substantialem rei promissæ, vel circa finem, seu motivum vovendi. Hinc qui vovit dare calicem, quem putabat argenteum, non tenetur dare, si comperiat esse aureum: & votum celebrandi Missam pro salute infirmi non obligat, si sic mortuus, aut sanus: *vide num. 1789.*

1823 Votum negativum, v. gr. non bibendi vinum die Veneris, obligat ad tot peccata, quot vicibus frangitur: non sic votum positivum, v. gr. jejunandi die Veneris; unde toties peccas, quoties eo die vinum bibis; non tamen quoties comedis: uti de præcepto affirmativo, & negativo, cui votum æquivalet, discurremus.

1824 Unde si vovisti jejunare in pane, & aqua, solum peccas prima vice bibendo vinum

1825 At si vovisti hac die jejunare, si comedisti carnes, solum te peccasse prima vice, tenet Ant. à Spir. S. *tom. 1. tract. 5. disp. 2. sect. 25. n. 362. cum Tamb. & pluribus.*

Peccare verò toties, quoties carnes comedis, dico cum Castropal. & Suarez; disparitas est; quia primum votum non est negativum de abstinentia à vino, sed affirmativum de jejunio sub modificatione panis, & aqua, quale jejunium per primum vini potum sit impossibile: secundum est de jejunio absolute; & quia jejunium includit pro altera parte essentiali præceptum negativum de abstinentia, quod per primam transgressionem non sit impossibile, ideo peccas quoties bibis.

Imò

non est
do sacro
est val
s.
edivivo
ale: esse
st esse
que, d
nulla f
ntre m
ctum: s
gustat
ne val
culari
gioso
ls bon
et vov
mibus
zilibat
amen. I
contine
quia t
nre: a
famam
concep
num &
ovo ca
ocope
nicam
Spir. S
Sancti
s acib
precept
m oec
is cum
formac
of, tam
clat

OBLIGATIO VOTI

Pendet ex quantitate materię, & quantitate intentionis: in materia gravi, & gravitando Officium Virginis, potestesse leviter, sicut per multos potest Conditio imponere penitentiam gravem pro peccatis gravibus, obligando penitentiam velut veniali. Ità à fortiori vovens; quia licet in ejus libertate fuit obligatio quoad substantiam; ità & quoad modum. Potesse in materia gravi se obligare leviter, si non contemdat, alioquin censetur se obligare graviter, quia præsumptio fit ex tepeccatis contingentibus: *v. n. 1852.*

In materia levi non potest cadere obligatio sub mortali, nec ratione voti, nec ratione præcepti, quia ejus impositio est irritabilis, nam materia levis est incapax obligationis gravis Diana *par. 5. tract. 5. resol. 50.* Potest tamen materia in se parva esse propter rationem alicujus circumstantię, aut contingentię, & sic esse capax obligationis gravis, unde si voveas recitare qualibet die *deus Maria*, in Virginis devotionem, vel menta parva, & omitendo, non nisi venialiter peccas; quia ejus omissio est modicus defectus, sicut omissio unius Psalmi in Officio, quod pariter in laudem Dei re-

per (salva legitima hæredis, quæ non potest à testatore gravari debito voluntario quale est votum, aut legatum pium) nec hæres tenetur illud solvere, nisi juxta sufficientiam hæreditatis: *v. num. 2053.*

1840 Item Monasterium, si constituitur hæres voventis, ob ejus mortem, tenetur illius vota realia adimplere; minimè si constituitur hæres ob professionem Religiosam ab eo emissam; quia per professionem Religiosam extinguuntur omnia vota, tam personalia, quàm realia: Vota autem tempore hæreditatis extincta non tenetur solvere hæres. Si autem vota fuerint à tertio acceptata, probabilius est, quòd teneatur Monasterium solvere. *Com. contra Castropal. de voto disp. 1. p. 16. num. 7.*

1841 Si vovisti aliquid faciendum determinato tempore; tunc si votum fuit factum cum intuitu ad tempus; ut si vovisti jejunare feriis sextis, audire sacrum Sabbatis; eo transacto cum, aut sine culpa, cessat obligatio; quia est præfixus terminus. Nec prævenite teneris, si impedimentum prævidisti; quia ad id te non obligasti; nec solet esse hæc intentio voventis.

1842 Si votum non fuit factum cum intuitu ad tempus, sed tempus designatum fuit ut terminus; ut si vovisti Religionem ingredi inter annum; tunc obligatio non cessat; quia tunc non est determinatum tempus ad finiendam obligationem, sed ad præscribendum terminum, ultra quem non differatur; unde etiam post illud debes implere. *Mendo in epist. ver. votum num. 60.*

1843 In dilatione datur parvitas materiae, Imò publica necessitas, aut utilitas permittit dilationem in voto, quantumvis gravi, aut reservato. *Gobat. tom. 3. de voto n. 87.*

1844 Item satisfacis, anticipando si votum non fuit emissum intuitu, seu ex devotione

per (salva legitima hæredis, quæ non potest à testatore gravari debito voluntario quale est votum, aut legatum pium) nec hæres tenetur illud solvere, nisi juxta sufficientiam hæreditatis: *v. num. 2053.*

1840 Item Monasterium, si constituitur hæres voventis, ob ejus mortem, tenetur illius vota realia adimplere; minimè si constituitur hæres ob professionem Religiosam ab eo emissam; quia per professionem Religiosam extinguuntur omnia vota, tam personalia, quàm realia: Vota autem tempore hæreditatis extincta non tenetur solvere hæres. Si autem vota fuerint à tertio acceptata, probabilius est, quòd teneatur Monasterium solvere. *Com. contra Castropal. de voto disp. 1. p. 16. num. 7.*

1841 Si vovisti aliquid faciendum determinato tempore; tunc si votum fuit factum cum intuitu ad tempus; ut si vovisti jejunare feriis sextis, audire sacrum Sabbatis; eo transacto cum, aut sine culpa, cessat obligatio; quia est præfixus terminus. Nec prævenite teneris, si impedimentum prævidisti; quia ad id te non obligasti; nec solet esse hæc intentio voventis.

1842 Si votum non fuit factum cum intuitu ad tempus, sed tempus designatum fuit ut terminus; ut si vovisti Religionem ingredi inter annum; tunc obligatio non cessat; quia tunc non est determinatum tempus ad finiendam obligationem, sed ad præscribendum terminum, ultra quem non differatur; unde etiam post illud debes implere. *Mendo in epist. ver. votum num. 60.*

1843 In dilatione datur parvitas materiae, Imò publica necessitas, aut utilitas permittit dilationem in voto, quantumvis gravi, aut reservato. *Gobat. tom. 3. de voto n. 87.*

1844 Item satisfacis, anticipando si votum non fuit emissum intuitu, seu ex devotione

M 129 tione

tione talis præfixi temporis, v. gr. festæ sextæ.

1845 Si non determinasti tempus, teneris implere, cum primum commodè potes.

1846 Ly, *Cum primum*, intelligitur non physice, sed moraliter, hoc est datâ temporis opportunitate, & occasione, juxta prudentis arbitrium.

Quantum ad peccatum mortale. Caj. Nav. & alii apud Ant. à Spir. S. tom. 1. tr. 5. disp. 2. sect. 18. num. 320. absolute tenent executionem talium votorum, quibus non est tempus præfixum, posse differri, quamdiu vovens voluerit, dummodò non sit periculum oblivionis, vel non adimplentionis. Castrop. docet, dilationem sex mensium post datam opportunitatem, esse notabilem, & inde mortalem, Lædesma in voto Religionis, dilationem duorum, vel trium annorum putat non esse mortalem, si non sit periculum oblivionis, aut non implentionis.

Sed rectius Tamb. lib. 3. c. 12. §. 3. num. 10. docet, in voto Religionis esse considerandam ætatem; nam si vovens sit sedecim annorum, utique dilatio trium annorum non erit notabilis; secus si quadraginta annorum v. num. 1852.

1847 Si determinasti tempus, v. gr. dandi eleemosynam mense Augusti cum intuitu temporis, si ante illud tempus prævideas impedimentum, non teneris prævenire; quia obligatio est affixa tempori. At si incepto tempore illo, v. g. mense Augusti, prævides impedimentum pro fine mensis, teneris prævenire; quia jam es intra tempus obligationis; sicut die festo, qui prævidet impedimentum auditionis sacri, tenetur mane prævenire.

1848 Si vovisti rem determinatam, v. gr. hunc calicem; si pereat, non teneris ad alium; quia fuit præfixa individua materia. Si vendidisti, teneris ad pretium; quia eadem materia virtualiter manet,

1849 Si non determinasti quantitatem, dando quantum velis, dandum non sit tam parum, ut videaris irritum; quia nemo præsumitur se obligare ad id, quod est decens, & commodè.

1850 Si pluries votum de eadem re, v. gr. si frangas, unum peccatum cogitur, quia non est votum distinctum, sed continuatio voti: v. num. 1984.

1851 In votis constituentibus statum religiosum, & in votis, seu præceptis Ordini Sacto non potes te; obligatus sed tibi liberum est, eum statim, quo electo, sub gravi ad illa teneris, si solitas obligationis ibi est ab Ecclesia scripta.

1852 Votum licet habeat rationem precepti humani, in quantum est onus impositum ab homine; obligatio tamen adimplendi est de jure naturali, & de jure Fagnan. in lib. 3. pag. 476. de jur. nat. nam ratio naturalis dicit, fidem promissam hominibus esse servandam; ita potius Deo illius supremo Domino. Item de jure vino: Deuter. 23. *Cum voveris Domino tuo, ne tardabis reddere; quia requiritur Dominus tuus, & si moratus fueris, imputabitur tibi peccatum.* Psal. 75. *Vovite, & date Domino Deo vestro.* Et Eccles. 5. *si vovisti Deo, ne moreris reddere.* si vovisti Deo infidelis, & stultus promissis; sed quæcumque voveris, redde. Multoque melius est vovere, quam post votum promissa non reddere.

1853 Ut votum valeat, requiritur sufficiens ad mortale, nempe ubi ratio exceptis votis solemnibus Religiosis, sunt invalida ante annum 16. expletum, præscripto Trid. sess. 25. c. 15. tam pro quàm pro mulieribus.

1854 Vota impuberum, & Religiosorum facta non requiruntur consensus positum

...sunt valida, si non sint præjudi-
...aut Prelato, vel Religioni; secus
...
1855 Castitas est virtus prohibens om-
...delectationem voluntariam veneream,
...quam internam, quam externam; ita & vo-
...castitatis, imò voto castitatis ligatus,
...si sine sua delectatione alium ad pol-
...suis tactibus impellat, aut solum
...circumstantiam sui
...explicare; quia contra suam castitatem
...omnem actum vene-
...luxuriæ prohibet.
1856 Voto ingrediendi Religionem non
...si ingrediaris animo egrediendi;
...castitatis. Bene verò, si vero animo
...ingrediaris, postea, tamen ante
...egrediaris; quia tibi Religio
...Si voti ingressum, & profes-
...probabile est, cum Diana par. 2. tra.
...Castrop. tom. 3. tr. 16. dis. 1. p. 4.
...aliter, te posse licitè egredi, si exper-
...Religionem propter asperitates non
...accommodam; quia tale votum in-
...debet juxta formam juris communis.
...c. 15. quod annum probationis
...professionis requirit pro experi-
...ut si Religio non placeat, sit liberum
...que conditio est virtualiter inclusa in
...cap. 16. Trid. suspendat omnes
...intra dictum tempus factas.
1857 De voto castitatis, & Religionis
...conjugale: vide in matrimonio.
1858 Qui vovit Religionem, non tenetur
...si ab una, aut altera respuatur
...puta tres, aut quatuor. Tancr.
...pag. 591. num. 19. Busem. Et tunc
...est liber à voto; quia implicite
...includit Si Abbas recipere volu-
...idem dico, si unam ingressus, ejiciatur.
1859 Qui vovit ingressum in determina-

tam Religionem, si ab illa non admittatur,
non tenetur ad aliam.
1860 Qui post Religionis votum cognoscit
se impedimentum habere, ob quod non sit
admittendus, vel admittus sit expellen-
dus, non ligatur voto.
1861 Non emisit votum Religionis,
nec tenetur eam ingredi. 1. Qui emisit vo-
tum volendi Religionis ingressum, sed satis-
faciet eliciendo semel actum bonæ volun-
tatis. 2. Nec qui emisit votum nolendi in
seculo vivere, sed ei satisfaciet negativè
se habendo, non eliciendo scilicet actum
volendi in seculo vivere, nec contrarium; un-
de ambo possunt matrimonium contrahere.
1862 Qui verò vovet se moriturum in
Religione, seu extra Monasterium non mori-
turum, votum ingrediendi Religionem, &
in ea perseverandi promittit; quia non po-
test quis in Religione mori, nisi eam ingredia-
tur & in ea perseveret. Ita Leander de v. o. v.
tr. 1. disp. 21. q. 6. 7. & 8.
1863 Qui fecit votum promittendi aut vo-
vendi castitatem, non fecit votum castitatis;
unde potest commutari, aut dispensari.
1864 Qui fecit votum peregrinationis Ro-
mam nudis pedibus, si non possit nudis pedi-
bus implere, tenetur accedere modo, quo
potest; quia non pendet ab eo modo, sub-
stantia voti; & qui non potest accessorium, te-
netur ad principale; qui verò non potest
principale, non tenetur ad accessorium.
Hinc, qui vovit ire pedester: tenetur ire
equester, nisi eam circumstantiam ut prin-
cipalem vovisset, puta ob subeundum eum
laborem, vel ob vitandas expensas equi.
Mendo num. 63.
RELIGIOSUS CREATUS
EPISCOPUS,
1865 **A** Ut Cardinalis, quoad habitum te-
netur uti colore sui ordinis, li-
M m 2 cèr

est uti possit figura Episcopali. Est autem à die confirmationis facta à Pontifice liber ab aliis votis præter tria essentialia, & à præceptis Regula, ita ut non teneatur amplius ad jejunia, usum lanceorum, & reliquis observationibus præscriptis in Regula. *Port. ver. Episc. nu. 13. Rodr. ver. Episc. c. 68. Thomas Delbene de Inquisit. par. 2. dub. 2; 6. sect. 67. Bulemb.*

Probo ex *c. Statutum 18. q. 1.* per illa verba: *Statutum est, ut Monachus, quem electio canonica à iugo Regula & Professionis Monachalis absolvit, & Sacra Ordinatio de Monacho Episcopum fecit, velut legitimus heres, paternam sibi hereditatem postea jure vendicandi potestatem habeat.* Idcirco dignitatem Episcopalis.

1856 Idem dicunt de Episcopis titularibus, & addunt, quod si Episcopus Episcopatum relinquit, aut ob culpam deponatur, dummodo non degradetur, non tenetur ad regularem observantiam redire; quia retinet eminentiam Episcopalem. Secus de Religioso Cardinali, qui si non est Episcopus, & renunciet, tenetur ad Regularem observantiam, & obedientiam redire.

1867 Non est autem liber à tribus votis essentialibus; quia non desinit esse Religiosus, sed solum est exemptus quoad aliquos effectus paupertatis, & obedientiæ, juxta decentiam status. At non dispensatur obedientiæ, sed mutatur in obedientiam Papæ; nec paupertas; quia non acquirit dominium bonorum Ecclesiæ, sed administrationem, liberam tamen quoad suam sustentationem, & causas pias: *Est enim (ait D. Bonav. in 4. sent. dist. 3. 8. §. Ad illud n. 47.) devotiarum non dominus, sed dispensator, & similiter in voto obedientiæ non est dispensatus, quia omnem obedientiam, quam debet prius suo Superiori, debet Papa.*

RELIGIOSUS MINIMUS

1868 **C**reatus Episcopus, tenetur tam quadagesimalem. *Port. 3. priv. c. 14. n. 3. Montoya, Lodes, & Vill. contra Pelliz. Fagun, Diana. par. 3. tr. 1. 50. Bord. ref. 115. n. 29.* quia est votum essentialia impossibile; patet ex veritate professionis: *Voveo stare, & perdurare in tempore vite meæ sub vita & Regula Fratrum Minimorum; perseveranter vivere in votis paupertatis, castitatis, ac obedientiæ quadagesimalis vite.* Hinc Peyr. cit. n. 2. in suprema Inquit. Hylp. prohibens libeta Lacerdæ, donec corrigantur, statutum dixit, votum vite quadagesimale esse essentialia in Ordine Minimorum. Quis igitur eodem modo discutere de quarto voto pro Minimis assumpsit, quod titulus de aliis tribus pro aliis Religiosis.

1869 Tum quia [ut refert Peyr. cit. n. 2. tres Summi Pont. Paulus V. Gregor. XV. Urb. VIII. cum tribus Minimis assumptis hoc voto dispensa verè. Et præfatus Urb. VIII. in examine Patris Francisci Galani pro Episcopatu Capruliensi, cum interrogavit, an factus Episcopus teneretur ad vitam quadagesimalis? & cum dixisset, non, respondit Papa: *Errasti, tenetur, & parum defuit, ut excluderetur, non tamen cum eo dispensare.* Idem est dicendum de ceteris.

RELIGIOSI PERPETUO EJECTI

1870 **A**ut damnati ad triremes, tenentur omnino ad castitatem. Eorum verò vota paupertatis, & obedientiæ sunt extincta quoad substantiam, sed dispensa quoad executionem, & aliam

ratione status, cui eorum executio non tenentur, unde non tenentur obdite Superiore regulari, nisi quoad regressum, si arceantur, ut redeant, minime quoad alia, quia extra Religionem carent Superiore regulari, & per se non fuerunt constituti extra eius subjectionem.

1871 Ejecti bonorum, que obtinent, solent habere alium, & administrationem, non benedictionem, quod acquirunt non Monasterio, sed non sunt membra, sed Ecclesie, in qua habent beneficium, vel Episcopo loci, si id non habent, & non sunt exempti. Si autem beneficium non habent, & sunt exempti, acquirunt solum.

1872 Ejectos, & damnatos ad tricesimas tenent ad præcepta regulæ, docent cit. 20. quod etiam Pelliz. & Bord. extendunt observationem Divini Officii, quatenus hoc est in observantiis, & præceptis regulæ, & quatenus consuetudo recitandi est in ea extra Religionem. Sed eos ad divinum Officium tenent, docent Rodr. Bonac. Gav. Nunez, & alii v. n. 427.

1873 Item, dicunt, ejectos non teneri ad alia vota præter essentialia, excepto voto de procurandis, aut acceptandis dignitatibus extra Religionem, quod semper durat, ex Decr. v. n. VIII. die 21. Maii 1653. Suarez autem, si dicitur, volunt, teneri etiam ad alia vota specialia.

1874 Ejectus per sententiam, si ante ingressum habebat votum simplex Religionis, post ejectionem non tenetur ingredi alium ordinem et vi prioris voti; quia fuit extinctum per professionem solemnem, Port.

ERE ALIENO GRAVATUS,

1875 Qui prius Religionem vovit, tenetur ingressum differre, si brevi tempore solvere possit; secus si non possit, nisi in-

tra longum tempus, & cum periculo damnationis, Potens solvere, si ingreditur, & profiteatur, professio est illicita, quia contra iustitiam creditorum, sed valida; & tunc nec Monasterium tenetur solvere, nec ipse tenetur laborare, aut egredi ad solvendum. Gobat. cum aliis tom. 3. de voto num. 29. & seqq. quia professio Religiosa extinguit omne debitum civile. Insuper est æquivalens cessio bonorum: vide à n. 1115. ad 1123.

QUÆRES.

1876 Laicus quidam Ordinis Minorum fuit pro Novitio admissus ante annum 18. & professionem emisit anno sequenti contra constitutiones Religionis, & Summorum Pontificum Clem. VIII. & Innoc. X. præcipientes, ut nullus pro laico approbatur, qui 20. ætatis suæ annum non expleverit, & consequenter, quod non profiteatur, nisi post 21. Et quia id fuit scienter factum tam a Novitio, quam a Superiore, ideo queritur, An sua professio sit nulla, & inde liber à votis?

1877 Navar. & Castill. apud Peyr. de Præf. g. 3. c. 2. § 6. n. 160. tenent, talem professionem esse nullam, & ad nil obligare. Quia quando datur alicui potestas ad aliquid faciendum, & simul præscribitur forma, forma non servata, actus est irritus.

1878 Resp. tamen laicum, qui post 16. suæ ætatis annum expletum, licet ante 21. professionem emisit, esse valide professum, & teneri ad vota, non obstante scientiâ defectus, & constitutionum. Bord. ref. 121. num. 14. Pelliz. trakt. 3. c. 1. n. 37. Rodr. Port. & alii cum Peyr. quia allatæ constitutiones solum prohibent, non irritant professionem antea factam; nulla enim est apposita clausula irritans, sicut apponit expressè Trident. contra professos ante 16. ætatis annum completum;

ac proinde ejus professio tenet, juxta illud ex cap. *Ad Apostolicam de Regul. multa facta tenent, quae fieri prohibentur*. Tum quia Pontifices cit. expresse id prohibent non in ordine ad validitatem professionis, sed in ordine ad habilitatem ad labores, ad quos pro Monasteriorum servicio laici sunt destinati.

Idem est etiam proportionabiliter pro aliis Religionibus dicendum; quoniam extat Declaratio S. C. Concilii 2. Novembris 1582. quam refert *Pejr. de Rel. Pral. q. 3. cap. 1. §. 6. n. 160.* Superior verò, qui scienter admittit, incurrit in pœnas contra malè recipientes per cit. Pontifices fulminatas.

1879 Ad rationem in oppositum. Resp. formam illam, quòd requiritur annus 20. non esse substantialem, sed accidentalem; ac proinde, ejus defectus non invalidat actum; in rebus namque moralibus forma illa dicitur substantialis, sine qua actus valeat non potest, in cujus præscriptione ponitur decretum irritans expresse, v. gr. *irritum decernentes quicquid contra, &c.* vel saltim implicite, v. gr. *aliter fieri non possit: ut in n. 157. Bord. ref. 138. n. 5.* forma verò illa dicitur accidentalis, quæ caret allatis clausulis; & cum hoc secundùm pateat in præmissis verbis constitutionum, sequitur, quòd talis forma non sit substantialis, sed accidentalis; & propterea ejus defectus non invalidat actum.

1880 Hac ratione S. Congr. Conc. cit. pro quibusdam juvenibus ante annum 18. professis in Ord. Minim. ubi præscribitur, quòd *recipiantur, dummodo ad minus 18. annum attingant*; sancivit, eorum professionem esse validam, his verbis: S. Congr. Conc. *consuit professionem illorum esse validam, &c.*

INTERPRETATIO VOTI

1881 **E**st strictè faciendâ, ut minus obliget, ex cap. *Ex partibus, de fontibus*.

Quia votum est onus, quod homini contra libertatem imponit; unde habet legis positivæ humanæ: v. n. 187a.

1882 Pro tollenda autem æquivoque particula, *strictè, & benignè*, habet, quæ interpretatio voti fieri debet stricta voto nigna voventi; quia strictio est ad votantis, & ut minus eum obliget; adeo vota sunt intelligenda secundùm personam verborum, communem usum loci patriæ, hominum acceptationem, & ipsius dispositiones.

1883 Qui vovit quotidie quid dicitur periri, si hodie non dat, tenetur illud dædere, quia hæc fuit intentio rationaliter interpretativa voventis.

1884 Qui vovit singulis mensibus communicare, non peccat, si per duos, aut tres differat; quia parùm pro nihilo reputatur hæc intentio præsumitur in emissione voti.

1885 Si fuisti in mora, sive inculpabiliter, sive culpabiliter, & inde accidit difficultas, stabiliter ex parte materiæ pro executione non tenentis, aut saltem suspendentis votum, quia intentio voventis non præsumitur de te obligando in eventu talis difficultatis. Gobat. tom. 3. de voto num. 246.

1886 Qui Panormi exiens vovit visitare B. Virginem Drepani, non tenetur, si uno accessu Drepanum, ibi habitet, sed tenetur ad duos accessus; quia ex communi acceptatione per duas visitationes intelliguntur duo itineres, seu duæ peregrinationes. Gobat. cit. num. 241.

1887 Panormi incola, qui simul, et inaccessivè vovit peregrinari Romam, & B. Virginem Laureti, satisfacit, si accedat Romam, & inde Lauretum; quia hæc est intentio voventis. Gobat. cit. num. 256.

1888 Votum abstinendi ab ovis, non obligat ad abstinendam lactuiciorum, nec co-

quis, nisi expressè comprehendas; quia ova, & lactemia distinguuntur. Votum audiendi Missam quotidie lausit, si die festo audias tantum unam, sicut cæteris diebus; quia tua interpretatur, ut nulla dies transeat sine Missa. Votum de recitando Rosarium impletur per tertiam partem; quia hæc nominè Rosarii solet accipi.

119. Votum jejumandi in pane; & aqua obligat sub mortali ad abstinentiam vini, & ciborum, nisi excuset parvitas materiam. At si semel illud fregisti bibendo vinum, aut comedendo alium cibum, non teneris jejunare quæta formam Ecclesiæ; quia jejunium in pane, & aqua promissisti, quod per primam violationem, &c. est tibi factum impossibile. Nec impletur per panem coctum cum pura quantitate olei, nec per macherones facta cum sola aqua; quia in 1. causa, licet materia olei sit parva, non est panis, & aqua; in 2. hinc sit similis farina, in usu hominum non est panis; impletur tamen, si panem coctum cum sola aqua, sicuti si panem asles.

120. Qui emisit votum virginitatis, interponit carnem voluntariè deperdita, adhuc tenetur ad votum; quia virginitas, ex Scoto in 4. dist. 29. q. 6. lit. C. est virtus inclinans ad servandum puritatem mentis, & corporis. Hinc virginitas non distinguitur à castitate perpetua quoad absolutum, nempe prout importat propositum continendi perpetuò; sed solum quoad connotatum, nempe prout connotat integritatem carnis, & carentiam ad usus carnis; adeòq; integritate carnis semel deperdita, virginitas, licet non possit obligare quoad absolutum, potest obligare quoad absolutum. Scoto in 4. dist. 31. quæst. unic. lit. C.

121. Jovens studius applicatus emisit votum Religionis, ex aliquo autem defectu fuerat non est admittus pro Clerico; vel post votum factus est irregularis, ut non possit al-

cedere ad ordines: non tenetur ingredi Religionem in statu laicali; quia votum cessat, quando notabilis mutatio superveniat, quæ rem promissam in alio statu moraliter diverso constituat. Et onerosum esset obligare ex voto ad assumendum statum laicalem in Religionem eum, qui poterat esse Sacerdos. Eadem ratione ille, qui in adolescentia vovit Religionem, deinde factus senex, vel debilis, non obligatur ingredi Religionem; quia est notabilis facta mutatio.

QUÆRES I.

122. Petrus dives post plures annos conjugii filios desperans, vovit dare majorem partem bonorum cuidam Ecclesiæ: at quia post votum filium suscepit, quærit, An votum teneat?

Resp. tale votum superveniente filio cessare; 1. quia est notabilis facta mutatio; 2. quia donatio etiam facta Ecclesiæ, superveniente filio, fuit: suadetur: donatio facta alteri, quam loco pio, ex communi ruit, hac ratione; quia nemo præsumitur rem suam alteri donare in casu supervenientis filii, nisi expresserit se non revocaturum, etiam supervenientibus filiis; unde tales donationes semper imbibunt implicitam conditionem: *Si mihi non sit filius*; quæ ratio æquè militat in casu nostro de donatione facta Ecclesiæ, etiam si sit voto, aut juramento firmata firmata. Non obstat ratio opinionis opposita; quia Ecclesiæ succedit loco filiorum, sed in defectum filiorum.

Quòd si vivente patre, filius, qui supervenit, moriatur, reviviscit donatio; quia sicut in tali donatione dicitur in tali implicita conditio: *Si filius non sit*; & ideo superveniente filio, donatio expirat: ita in expiratione dici debet involvi aliam implicitam conditionem: *Si filius superveniens non moriatur vivente patre*; & ideo præmoriante filio, do-

natio debet resurgere; & quidem talis est affectus donatoris, ut non velit Ecclesiam privare promissa, nisi intuitu filiorum: v. n. 1899.

QUÆRES II.

1893 *Quis emisit votum peregrinandi Romam, accidit, ut occasione Lublai anno 1700. eo accesserit conductus stipendio à quodam nobili. An satisfecerit voto?*

Resp. satisfecisse. Gobat. tom. 3. de voto n. 241. Castropal. tract. 15. disp. 2. punct. 12. num. 9. quia adducunt exemplum de Sacerdote, qui potest satisfacere sacro ex voto per sacrum, ad quod tenetur ex stipendio. Ratio est; quia talis rationabiliter præsumitur intentio votantis. Idem dicunt, si accesserit recreationis causa, sed animo satisfaciendi etiam suo voto.

Quòd si votum fuit de accidendo pedestre, & ea occasione famulatus accessit equester, non satisfecit, si intentio fuit de patiendo molestias itineris pedestris cum intuitu principali ad devotionem. Potest tamen petere commutationem quoad modum eundi pedestre. Satisfecit verò, si modus accedendi pedestre fuit cum intuitu ad expensas minuendas; & si ad devotionem, non tanquam motivum principale, sed accessorium, ex intuitu minuendi expensas.

QUÆRES III.

1894 *Qui post votum peregrinationis mutavit locum habitationis plus distantem, ita ut peregrinatio evaserit difficilior. An conatur ad votum?*

Resp. teneri, si excessus difficultatis sit levis, putà si in peregrinatione decem dierum excessus esset per unum, aut alterum diem.

Non teneri autem, si excessus sit notabilis putà per alios tres, aut quatuor dies, quæ notabilis facta mutatio ex parte maris, quam si prævidisset, non vovisset. Sed suspenditur votum, ita ut, si redierit ad rem, aut propinquorem habitationem, neatur ad illud. Gobat. cit. num. 247.

E converso, si incipiat habitare in loco, satisfacit, si de domo ad Ecclesiam illam pergat, & votum perficit. Gobat. cit. 246.

QUÆRES IV.

1895 *Quis vovit visitare D. Rosalia monte postea vovit visitare Sancti Ieronimi cisternam in monte D. Rosalia. An utrumque satisfacere possit unico actu, seu accessu?*

Resolutio est defumenda ex intentione votantis. Sicigitur, quando secundum vovit, cogitavit ad laborem accessus, utique voto diversos dies executionis assignatum est, eum non satisfacere unico actu; sicut è contra certum est, eum satisfacere si quando secundà vice vovit, intendens accessum adimplere. At si non cogitavit certum laborem: tunc (quidquid dicitur par. 3. tract. 6. ref. 86.) si vota inciderint eodem die, tunc utique satisfacit unico actu, puta uno accessu. Id potest accidere, si visitationem D. Rosalie vovit pro die septembris 4. Septembris, visitationem Sancti Ieronimi pro prima feria sexta Septembris eodem anno dies quarta Septembris est prima feria sexta.

Si autem vota non coincidunt eodem die, tunc non satisfacit unico actu, videlicet accessu; quia vota distincta important obligationes distinctas; adeoque votum superius distinctum actum exposcit.

1896 *Nec obstat dicere, quod unum auditiois Sacri satisfieri possit duplici*

QUÆRES VI.

1898 *Quis vovit ingressum Religionis, si eius frater Panorpm venires. Expectavit decem annis, & frater non venit. An possit nubere?*

Responso pendet ex dictis à n. 1792. & infra de votis reservatis conditionalibus: num. 2009. nam ly si, vel fuit vera conditio intenta, & ejus amore emissum votum; & tunc votum non est reservatum, sed conditionatum; & post tam longum tempus cadit, & qui vovit, potest nubere; quia non potest rationabiliter præsumi, quod intentio voventis fuerit expectare tam longum tempus, nisi expresserit, aut nisi circumstantiæ sint tales, ut id suadeant: imò rationabiliter præsumitur oppositum; nam præsumptio fit ex regulariter contingentibus.

1899 *Si particula si valuit pro quando, utiq; votum erit reservatum, sed ejus valor, & obligatio non incipit, nisi adveniente tempore præfixo, aut tempore rationabiliter conformi intentioni voventis.*

Dixi, aut tempore conformi, &c. quia vel adventus fratris fuit intentus, ut causa impulsiva, seu per accidens; & tunc tenetur Religionem ingredi, aut prævenire, ne postea impediatur, aut reddatur inhabilis, considerata ætate voventis, juxta dicta in locis cit. quia tam longa expectatio non potest præsumi, nisi exprimat.

Vel adventus fratris fuit intentus ut causa, & motivum principale voventis, seu ita ut votum fuerit emissum dependenter ab illo: quod potuit esse, quatenus per præsentiam fratris intendebat se expedire à cura Matris, Sororis, Neptis, &c. quod sine illo commode obtinere non valet. Et tunc pariter votum cadit eadem ratione, quia non potest præsumi,

Nn mi,

cento quia paritas nobis favet, unicâ namq; ratione Sacri satisfacimus duplici obligatione, & præcepto, si coincidunt eodem die, uti de Dominico contingat festum Apostolorum, si coincident si diverso die. Ita in re nostra, qui vovit audire Sacrum quolibet die Sabbati, & tunc aliquo Sabbato contingat festum de præcepto, utiq; unico Sacro utriq; obligationi satisfacit, ut qui vovit audire Sacrum non deturando tempus, non satisfaciet, unicâ ratione, præcepto, & voto, nisi quando vovit, id cogitaverit, seu intenderit.

In libro de distincto labore, & obligatione, competendum est pro distincto labore, &c. quia regulariter sic vota distincta emittuntur.

QUÆRES V.

1897 *Quis in periculo naufragii vovit sequi, modo dicit, quod si tunc Sacerdos non esset in montem, hoc, non Religionem vovit. Quid?*

Responso, si plena consideratione Religionem non tenet, si periculum fuit ita repentinum, & præiens, ut non reliquerit illi locum cogitandi, nisi de Religionis, & relictæ, & ex defectu plenæ deliberationis; quæ ad valorem voti requiritur saltem tanta deliberatio, quanta ad peccandum mortaliter, quod requiritur tatum spatium, quantum sufficit ad discernendum inter duo, nempe inter bonum, & malum; ita ad vovendum requiritur tantum spatium, quantum sufficit ad discernendum inter duo, v. gr. inter Religionem, & carnalitatem, aut saltem inter Religionem, & carnalitatem. Si tamen consideravit Religionem, & carnalitatem, ac asperitates, dicendum est, quod votum, quia plenè deliberavit.

Push. Exam. Ecclesiast. Tom. I.

mi, quòd ejus intentio fuerit expectare per tam longum tempus, nisi expresserit, &c. Unde tunc conditio reputatur, ac si cecidisset. Votum autem conditionale (ut docet communis) cadente conditione, sub qua est emissum, cadit: *v. n. 1805.*

Totius resolutionis ratio est; quia votum ejusque valor, & obligatio, omnino pendet ex intentione votantis: *n. 1892.*

Consultius tamen erit, si petat dispensationem, saltem ad cautelam.

QUÆRES VII.

1900 Puella, quàm facilis ad votendum, tam inconstans, & facilis ad vota violanda, pœnitentia retractata, confessorio suadente, proposuit nullum emittere votum inconsulto confessorio vel si, quod emitteret eo inconsulto, irritum fore. Hoc non obstante, votum Religionis emisit, & paulò post emissi voti juxta morem pœnituit. Quid respondebit confessorius?

R Esp. Gobat. tom. 2. tr. 3. c. 38. in fine. Vel hæc puella, quando vovit, fuit immemor pacti cum confessorio inchoati, vel memor. Si immemor, votum est nullum; quia mutatio voluntatis non debet præsumi, sed probari; unde cum hoc non possit probari, præsumitur habitualiter permanere voluntatem non obstringendi se voto sine approbatione.

Si memor, & plene consensus, validum est votum; quia jam mutatio probatur.

1901 Si pactum fuisset sua vota non substiteret, nisi à confessorio ratificata; utique non obligaret votum ante ejus ratificationem. At ea secuta, votum esset reservatum, quia talis conditio æquivaleret conditioni à natura, vel à jure appositæ, juxta *n. 1702.* At inconstantia daret causam ad dispensationem facilliter obtinendam.

Dixi: *Plene consensus.* Prudens confessorius advertere debet, an in tali voto sit in puella plenus voluntatis consensus, verò (sola intellectus consideratio, & ad hæc in illud, quamvis puellæ ex consuetudine aut scrupulo appareat voluntatis consensus in hoc namque casu, non erit votum, quod liberum, & voluntarium; nam talis consensus, & firma ad hæc intellectus est naturalis potentie naturalis. Ad quod attendendum faciunt dicta à pag. 21. & 22. de peccato mortali.

DUBIUM IN VOTIS

1902 **S**I rationabiliter dubites, an votum vel juraveris, an fuerit votum, vel simplex propositum, ad votum, quia possidet libertas. Si sis certus, an possidet votum, ut potè prius: *n. 1894.*

1903 Si sis certus de voto, sed de perfectione, si vovisti ante septennium, obligaris, quia possessio stat pro libertate, & ætate non præsumitur (sufficiens delictum). Si post septennium, obligaris, quia post stat pro voto; nam tunc præsumitur perfectionis, nisi constet oppositum.

1904 Si dubites de materia, teneris alteram partem; potes tamen eligere, quæ minus est; unde si vovisti te non habiturum conjugium, cum muliere, & dubites, an intelligas de copula licita, potes nubere. Si vovisti jejunium, & dubites de abstinentia à lactu, teneris jejunare, sed non abstinere à lactu. Demùm, si dubites, an votum habeat aliquam imperfectionem, qua non reservatum, & proinde dubites, an sit reservatum, te posse tenere, quòd habuerit imperfectionem, & quòd non sit reservatum. Tamb.

1909 Aliquando tamen non potes eligere votum, quando ex communiter contingentibus, et in illo loquendi, aut aliis adjunctis, colligatur te promississe majus. Unde, si vovisti calicem, dubites, an argenteum, vel stanneum debet argenteum, saltem quoad cuppam; quia hoc venit nomine calicis.

OBLIGATIO VOTI CESSAT

1906 Vel ex natura rei, vel ex autoritate humana.

EX NATURA REI CESSAT.

1907 Primum, si materia evadat turpis, indifferens, aut impeditiva majoris boni. Secundò, si evadat impossibilis, etiam si id fuerit ex tua culpa.

1907 Tertiò, per mortem voventis, non minus, quam obligatio matrimonii; eò maxime, quia vovens utiq; ad mortem obligare se tenet. Hinc, si Religiosus professus resurgens, non habere possit, nisi esset sacris initiatus, quæ character ordinis est indelebilis ab ætate, inde ille resurgeret verus Sacerdos, si Sacros fuisset, Mendo n. 61.

1908 Quarta, si cesset finis. Unde, si vovisti eleemosynam Catharinæ pauperi, & hoc evadat dives, vel ad reparandum Ecclesiam, & hæc propter infideles reparari non poterit, vel periculum superveniat, ut vitæ eius capiatur; ad nihil teneris.

1909 Item adolenscens nobilis secundogenitus emisit votum Religionis, ne ob exiguum matrimonium committeret aliquid in constitutioni indecorum: iste, mortuo fratre primogenito, factus est primogenitus: nõ tenetur ad votum, si vivere sine dedecore ob exiguum matrimonium fuit non causa impulsiva, neque necessitatis, sed principalis, licet partialis; quia tunc per acquisitionem Majoratus cessat causa finalis principalis partialis, & cessat

ante sine principali partiali, cessat votum Ant. à Spir. Sanct. tom. 1. tr. 5. dis. 2. sect. 22. cum Sanchez v. n. 1821. 1833. 1834. Non cessat autem ex cessatione causæ impulsivæ v. n. 1805.

1910 In dubio an causa fuerit motiva, & finalis, vel impulsiva: standum est pro voto; quia possidet, Mendo in Epit. ver. Votum, n. 4. contra plures apud Gobat, tom. 3. de voto, n. 393.

NOTABILI MUTATIONE SUPERVENIENTE,

1911 QUÆ mutatio non debet se tenere ex parte voti, sed præcisè ex parte materiæ voti; non enim debet consistere in hoc, quòd superveniat aliqua causa, quæ si extraxerit tempore voti, votum non fuisset emittitum; sed in hoc, quòd sit circa materiam, taliter, ut materiam promissam in re, aut in hominum existimatione diversam constituat; & tunc habetur, quando res iudicio prudenti, est constituta in statu moraliter diverso, aut notabilis est difficultas ex parte rei promissæ. Ant. à Spir. Sanct. cit. qui inde infert cum Nav. Tancr. Anton. & aliis:

1912 Si quis post votum Religionis sacrilegè contrahat matrimonium, si post multos annos matrimonii ejus uxor moriatur, non tenet ingredi Religionem ex vi voti, etiam si in vovente sint vires sufficientes ad onus Religionis sustinendum: facta est enim magna rerum mutatio: difficillimum enim esset huic homini filios, & familiam deserere, & aliorum regimini se tradere. Secus dicendum est, si post sex menses matrimonii ejus uxor moriatur.

1913 Illud est verum, obligationem voti aliquando suspendi ad tempus, quando causa cessationis non est perpetua, sed temporanea.

QUÆRES.

1914 *Mulier post votum Religionis matrimonium contraxit, post plures annos matrimonio, relicta est divus sine filio, An teneatur Monasterium ingredi?*

R Eip. Teneri, si non evaserit infirma, nimis debilis, aut annum quinquagesimum exceperit; non teneri, si secus. Gobat. *tom. 2. sr. 3. c. 38. n. 294.*

Ratio primi; quia nuptiæ sacrilegè celebratæ non sustulerunt vinculum voti; nemo enim de sua malitia commodum reportare debet. *c. intelligimus de transact.*

Ratio secundi; quia tunc est notabilis facta mutatio ex parte materiz.

AUTHORITATE HUMANA CESSAT
VOTUM

1915 **T** Ripliciter; commutatione, dispensatione, aut irritatione.

COMMUTATIO

1916 **E** *St translatio voti in aliud opus æquale, aut parum minus, sub eadem obligatione fieri potest extra confessionem. In melius fieri potest autoritate propria; in æquale fieri debet autoritate Ecclesiastica. In notabiliter minus, fieri non potest, nisi commutans velit, & possit admiscere dispensationem. At in manifestè æquale posset fieri autoritate propria, probabile putat Gobat tom. 3. de voto n. 358. cum multis.*

1917 Qui potest dispensare, potest commutare, non e converso, quia commutatio est pars dispensationis.

1918 Vota omnia, exceptis quinque reservatis; commutare possunt Episcopi, ex privilegio Regulares, & Confessarii per Bisilam, aut Jubileum. Alii Confessarii possunt pecca-

ta contra vota absolvere, nisi sint casus reservati; non possunt tamen commutare. 1723. C. 1962.

1919 Vota Novitiorum, etiam in casu emissa, & commutabilia cum Novitiatus mutari possunt, & dici penari à Prelato; commutari posse in labores, & adpetere Novitiatus, etiam ex sola voluntate Novitiatus, quia in melius, ait Pelliz. Ea tamen commutantur, sed suspenduntur, ita ut, si Novitiatus Religione egrediatur, reviviscant. Ita de professio, si professionem annullaverit 1987.

1920 Per professionem Religiosorum jure extinguuntur omnia alia vota realia, personalia ante professionem, si tamen in votu, & de superioris licentia, si tamen emissa, etiam reservata. *ex c. scripturae to 4. Quod est extingui potius per suavisissimam solutionem, quam commutationem. Pirhing. in comp. lib. 3. tit. 34. §. 5.*

1921 Non extinguuntur tamen vota realia à tertio acceptata; quia transiere in commutatum. *v. n. 1924.*

1922 Si facta commutatione, vel tunc re primum votum, potes, quia est tunc tui favorem, & includit implicitam commutationem: *Si tibi placuerit*: Insuper potes materia subrogata ad commutatam, potes iterum ad subrogatam redire. *Collo de voto d. 2. p. 18. num. 11. quia per tunc ad commutatam non renunciasti potes utendi subrogatam; tunc renunciasti, tunc per novum votum ad commutatam redire. Ant. à Spir. Sanct. de voto sect. 42. n. 1.*

Si materia, in quam primum votum commutatum, evadat impossibilis, inepia, inrens, aut impeditiva majoris boni, tunc poteris redire ad prius votum, si commutatio sit facta autoritate Ecclesiastica; quia subrogat aliam materiam, & simul extinguit

DE CAUSA COMMUTATIONIS.

1927 **A**D licitam commutationem *in melius* non requiritur. *Si non in melius*, non requiritur causa; sed longè minor quàm ad dispensandum; quia dispensatio obligationem extinguit, commutatio verò eam de una in aliam materiam transfert, & solum aliquantulum minuit.

1928 Causa potest esse repugnans parètis, aut viri, etiam in illis, quæ iis non præjudicant. Levitas voventis. Inconstantia: Fragilitas cum periculo violandi. Indiscretio; &c. Et sat est, quòd sit talis, quantum sufficit, ne vovens dicatur imprudenter mutasse propositum. Et generaliter causa, quæ sufficit ad dispensandum, à fortiori sufficit ad commutandum, etiam cum commutationi dispensatio admiscetur. Imo ex pluribus, ad commutandum inæquale sufficit major inclinatio voventis: *v. n. 1958.*

1929 Commutatio facta sine causa est supplenda quoad excessum, si sit facta in minus,

1930 Quando fit per Bullam, Jubileum non requiritur causa, sed sufficit ipsum privilegium. Imo in Bulla accedit subsidium temporale.

DE PRAXI COMMUTATIONIS

1931 **N**on potest certa regula tradi, sed id est prudentiæ committendum. Et quidem, 1. Non est necesse, ut votum personale commutetur in actionem personalem, & reale in reale. 2. Nec ut fiat in favorem ejus Sancti, aut Ecclesiæ, in cujus gratiam est factum, licet sit conveniens. 3. Nec ut materia subrogata sit perpetua, sicut est votum. 4. Nec excellentia virtutis materiæ subrogandæ est consideranda in se, sed in ordine ad voventem.

No 3

292

1932 Hinc, si vovisti disciplinam in sanguine ad motus carnis compescendos, melius est, si commutatio fiat in jejunia, quam, in orationes; quia licet oratio in se sit excellentior jejunio, in ordine tamen ad ipsum votum melius est jejunium.

1933 Attendi igitur debet in commutatione voti, & subrogatione materiae; ut cultus Dei [nisi dispensatio misceatur] æqualiter, aut parum minus, quantum humana fragilitas permittit, servetur, cum respectu tamen ad salutem votantis, ita ut ea materia eligatur, quæ sit magis conducibilis ejus salutis; & conveniens est, ut confessorius commutans, plures materias ejus optioni offerat.

1934 Illud tamen est certum, ut non possit subrogare materiam aliâs præceptam, aut ad quam ille aliâs sub gravi obligatione tenetur; quia id cederet in notabilem divini cultus jacturam. Gobat tom. 2. tr. 5. num. 302.

1935 Consultius est, omnia vota in frequentiam sacramentorum commutare, quia sunt cæteris operibus meliora ad utilitatem spiritualem votantis.

1936 *Votum jejunii in pane, & aqua*, commutat Tamb. in elemosynas, aut in recitationem integri Rosarii, & disciplinam; vel in confessionem, & communionem.

1937 *Votum elemosynæ* commutat Bardus in servitium Hospitalis tot diebus, quot putantur sufficere ad compensandam elemosynam, & e converso.

1938 *Votum assumendi Sacerdotium*, aliqui commutant in recitationem quotidianam Officii B. Virginis, aut septem Psalmorum cum Litanis, & in confessionem, ac communionem bis in mense, & in faciendum celebrari sacrum singulis mensibus, & ut voteat castitatem, vel ut jejuret singulis sextis feriis, si nolit castitatem servare, Bardus loco Officii Virginis, aut septem Psalmorum, imponit

onus recitandi quotidie horas Canoniarum frequentiam Sacramentorum.

1939 *Votum simplex, & absolutum* in *latis, aut Religionis*, non esse capax commutationis, sed admiscendam esse commutationem à Papa, aut ejus delegato, rechez. Adde esse reservatum, ut neque bilingue possit commutari, nisi exprimat, terum si in aliquo Jubileo daretur facultas lud commutandi.

1640 *Votum Castitatis*, Bardus, & Sacerdos commutant in castitatem conjugalem, confessionem, ac communionem singulis mensibus, in faciendum celebrari decem singulis annis, in recitandum quotidie partem Rosarii, & in jejunium singulis feriis.

1941 *Votum Religionis*, commutant in votum Sacerdotalem, aut castitatem conjugalem, & in recitationem Divini Officii, quæ aut integri Rosarii, in jejunia Religiosius, in aliquas elemosynas singulis mensibus, in honorem Sancti Fundatoris illius Religionis, & in Confessionem, ac Communionem bis in mense.

1942 *Votum Religionis* non commutat æqualiter per assumptionem ad Episcopatum, Leander de voto contra Henriquez; quæceter status Episcopalis secundum se sit præceterior, itatus tamen Religionis in ordine votivæ est melior, quoad ejus utilitatem spiritualem. Hinc in cap. per tuas de voto III. requisitus ab Episcopo Gratiano no, qui ante susceptum Episcopatum votum ingrediendi Religionem emisisset, respondit: *Si tuam desideras sanare consuetudinem, regimen resignes Ecclesie, & reddas divitissimo vota tua.*

1943 Hac ratione. *Votum de non procurando Episcopatum*, est validum, licet & votum eo non accipiendo, si sit recta intentione etiam

non obliet dammodo utilitas Ecclesiæ, & præceptum superioris non urgeat.

1944. Votum ingrediendi Religionem strictius aequaliter commutatur in votum laxius, & perseverandi in laxiori. Leander de voto tr. 1. dist. 11. §. 9. 50. Imo est in medio dammodo in laxiori vigeat observantia Regularis; nam si sit collapsa, commutatio est illicita, & invalida.

Item aequaliter commutari in votum propriam Religionem Canonicorum Regularium docet Bardus in Bullam part. 2. tr. 7. cap. 4. §. 1. num. 44. quia est vera Religio, & communis vivit.

IN VOTO PEREGRINATIONIS

1945. Consideranda sunt labores itineris, & pericula, juxta longitudinem peregrinationis; insuper expensæ, quas vovens esset facturum in accessu, & in itinere per loca; hæc enim omnia vovens impendit Deo obtulit.

Que computatio expensarum non est per se extendenda; non enim computantur expensæ, quas facere vellet vota obtentione in vestium ornatu, equo, & famulorum comitatu, &c. quia hæc sunt vanitas, & excessus Deo non placet.

Hæc est plus æquò restringenda, ut computentur expensæ, quas faceret solus, aut cum uno, vel altero socio, ut vult Ledesma Henr. & alii apud Leandrum de voto dist. 13. quæst. 46. Sed est facienda de expensis, que vovens juxta decentiam sui status, & moralem ejusdem consuetudinem, in familiâ iunere erat rationabiliter facturus. Ita docet Leander cit. quia res existimantur moraliter, & prout sunt re ipsa factæ.

1946. Hinc si princeps judicio prudenti votum peregrinationis publicè, major erit computatio expensarum; quia major comitatus,

&c. Minor, si privatim; minor, si cum uno, vel altero socio, quam si cum quatuor; sic servata proportione discurras de persona privata. Imò nullæ erunt computandæ expensæ, si nullæ essent futuræ; ut si ille peregrinaturus esset non equester, sed pedester, aut mendicando; tunc enim solum commutantur labores, & pericula itineris.

Labores, & pericula commutantur in opera pia, putà orationes, jejunia, &c. per quæ persona exercetur, & fatigatur. Expensæ, non est necesse, quod mittantur ad Ecclesiam, & locum, quò eras peregrinaturus; sed possunt commutari in totidem elemosynas largiendas Ecclesiæ, pauperibus, & ad alia pia opera applicari.

1947. In computatione expensarum deduci debent expensæ, quas tunc vovens erat domi facturum; quia illæ non sunt Deo dicatæ.

1948. Insuper ipsæ expensæ (si rationalis causa adsit) possunt in alia pia opera commutari, putà orationes, jejunia, &c. Semper tamen in commutatione voti peregrinationis addi debent Confessiones, Communiones, & visitationes Sanctorum, ad quos erat peregrinatio directa.

DIFFICULTAS EST

1949. AN in commutatione sint etiam computandæ expensæ, quas vovens erat pro regressu facturum?

Affirmant, nisi vovens haberet animum non redeundi. Leander cit. q. 47. Bardus Sanchez, & alii apud ipsum; quia tacitè reditus in voto includitur. Et probant ex c. Magnæ devotionis 7. de voto in lib. 3. ubi Inn. III. vult habendam esse expensarum, tam pro accessu, quam pro regressu, his verbis: Tibi, pro te, & famulis tuis, licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutare, ut

non habet pericula peregrinationis pedes, que cum sint majora, præmissa pia opere, que tamen queque pariter duplicem in peregrinationis equestris, si ob necessitatem, aut rationabilem causam oporteret ex itinere in pia opera commutare.

Quod si votum fuisset etiam de elargiendis Ecclesie Laureti donum notabile, quod calicem centum aureorum; tunc conventus est calix ad eandem Ecclesiam Laureti commutatur expensis ipsius commutationis, detrahendo scilicet ex quinquaginta aureis computatis pro expensis itineris, quæque V. G. aureos, quantum sufficeret pro commutatione Calicis.

Unde conveniens est, nam non est necesse, ut illud illud fuerit à Rectore, aut Procuratore nomine dictæ Ecclesie Laureti acceptum; quoniam certum est, vota ad favorem Ecclesie missa posse commutari, si nondum acceptata, unde dictus calix pro Ecclesie Laureti elargiri, imò in alia pia causa rationabili causa existente (uti dictum est) commutari.

QUÆRES I.

1951 An in commutatione voti penalis attendenda utraq; materia, voti scilicet, & peccati.

Resp. Si commutatio fiat post impletam conditionem, esse attendendam utramque materiam, puta non ludere, quæ est materia voti, & elemosyna, quæ est materia peccati in votum ludendi sub pena certæ elemosynæ, quæ conditione posita, materia peccati non tenet absolute promissam.

Si commutatio fiat ante impletam conditionem, volunt aliqui, quod non sit attendenda materia peccati; quia cum non sit purificatio conditionis, non est jam promissa. At probabilius voto esse attendendam; quia votum

Post. Exam. Ecclesiast. Tom. 4

non ludendi relatum ad poenam est gravius, quam non sic relatum; gravius namq; est sic promittere: *Voveo non ludere sub pena certæ elemosynæ*: quam solum *Voveo non ludere*. Materia tamen peccati tunc non est accipienda secundum totam suam gravitatem, sed iudicio prudenti; quia cum non jam sit incurta, sed pendeat à futuro eventu, multum deficit à sua gravitate. Tamb. com. i. lib. 3. c. 16. §. 6. num. 7.

QUÆRES II.

1956 Petrus postquam obtinuit commutationem voti de jejunio à quodam Religioso, emisit votum castitatis, putans pariter posse ab eo, aut alio Religioso commutari. An hoc votum possit commutari?

Resp. Gobat. tom. 3. de voto n. 321. Hoc votum esse validum, & posse commutari. Est validum ad differentiam voti castitatis emissi cum errore, quod possit relaxari, aut absolute commutari; quia in illo error est, quod votum possit relaxari, aut commutari absolute, & ideo est irritum; non sic in hoc, Petrus enim non putavit, quod possit commutari absolute, sed quod possit commutari à Religioso, & sic est validum: v. m. 1789.

Potest autem commutari, & non est referendum; quia voti obligatio pendet ex intentione voventis, & non potest plus se extendere. Unde, quia Petrus sic putans emisit votum castitatis cum levamine commutationis, quando ex causa oportuerit, non potest eo privati levamine.

DISPENSATIO

1957 Si remissio, & relaxatio voti, sive in totum, sive in partem, Nomine Dei.

Qo

CAUSÆ

CAUSÆ AD DISPENSANDUM

1958 POSSUNT esse, 1. Ætas puerilis, repentina deliberatio, aut metus, etiam ab intrinseco in emissione voti, 2. Dubium de voto, aut de intentione obligationis 3. Levitas, nimia facilitas, & multiplicitas votorum, 4. Infirmetas, debilitas, necessitas aut nimia difficultas ad exequendum, 5. Inquietudo, & scrupulorum molestia ex voti adimplerione, 6. Nimia fragilitas facilitas, seu frequentia violationis, 7. Si votum est impeditivum boni communis, 8. Si cedat in detrimentum proprium, aut familiarie, ut peregrinatio, Ant. à Spir. Sanct. tom. 2. tr. 5. dis. 2. sect. 36. nu. 455. Mendo in Episc. ver. vot. n. 32. v. n. 1928.

1959 Sanum consilium est, ut in dispensatione aliqua commutatione miscetur.

1960 Dispensatio sine causa est valida; quia non est dispensatio, sed dissipatio.

1961 Dispensare possunt in votis, & juramentis, Papa in omnibus, etiam solemnibus, & castitatis; sed tunc dispensatus non remaneret amplius Religiosus; quia status Religiosus consistere non potest sine sua forma substantiali, cuius modi sunt tria vota solemnia. Fagnanus in lib. 3. de statu Monachorum n. 43. Unde non teneretur ille ad Divinum Officium, nec ad præcepta Regularis, quia mutaret statum. Communis. Vide infra in matr. de voto.

1962 Dispensare, & commutare possunt in omnibus votis [exceptis votis solemnibus, & quinque reservatis] & in quinque reservatis, in casibus, in quibus non sunt reservati, ut a num. 1958. Episcopi, Capitulum sede vacante, Prælati Regulares in suos subditos, & Novitios circa vota, quæ in seculo; vel novitiatu emiserunt; & ex privilegio

erga saculares; confessarii Regulares n. 1723. triplici cum discrimine.

1963 Primò Confessarii Regulares sunt etiam extra sacramentum, sed solum foro interno conscientias; Episcopi vero am pro foro externo.

1964 Secundo, Quod Episcopi aliis potestatem commutandi, & delegandi delegare, quia ejus potestas est ordinis non sic Confessarius Regularis, quæ est delegata ex privilegio, & delegatus non potest subdelegare, nisi in delegatione committitur. Potest tamen uti hæc forma: *Committit tibi hoc votum in opera, quæ vult illud præscribere*; quia hoc non est delegatio alterius prudentia uti ad materiam delegandam.

1965 Tertio, Episcopi dispensant in quinque reservatis, quando urgeat necessitas, seu magna causa, Pontifex ad hoc potest, & periculum est in morte. Ratio quia Episcopi ante reservationem habent potestatem ordinariam in iis dispensationibus cum suis subditis, Gobat. tom. 3. de matr. 318. Post reservationem autem per Canones Summo Pontifici factam, prædicta Episcopis dispensandi facultas subditis autem extraordinariis, prædictis conditionibus concurrentibus, ne de iure communi, præsumunt Episcopi de voluntate Pontificis, sic expostente bono Ecclesie regere.

1966 Tamb. de voto, Ant. à Spir. Sanct. tr. 5. dis. 2. sect. 39. adducentes pro Leffium, Suarez, Sanchez, Calypso Trullench, dicunt Episcopum dispensare posse, dictis conditionibus concurrentibus. Si quis voto castitatis ligatus, morbo proximis, ni Bertam duceret, filios illegitimos relinqueret, aut orirentur inter eos graves discordiæ, vel similia, 2. Si voto castitatis ligatus, virginem violatam

IRRITATIO

1972 **E**st annullatio voti facta à potestate dominativa, qua quis suo nomine potitur. Differt à dispensatione, & commutatione, quia hæc fit à potestate jurisdictionis, quam habet superior nomine Dei. Hinc fit 1. Quod irritatio fieri possit à seculari: dispensatio verò, & commutatio non nisi à persona Ecclesiastica, 2. Quod irritatio sine causa sit illicita, sed valida; quia fit ratione dominii, & nomine Proprio; unde sunt emissa cum tacita conditione consensus ejus, qui habet dominium. Dispensatio verò sine causa fit illicita, & invalida, quia fit ratione jurisdictionis, & nomine Dei, qui non approbat solutionem voti temerè factam.

1973 Irritatio est duplex, directa, que fit ab aliquo, quatenus est ei subjecta voluntas votantis: & indirecta, que fit ab aliquo, quatenus est ei subjecta materia voti. Vota directè irritata nunquam reviviscunt: quia sunt extincta in radice: Vota verò indirectè tantum irritata reviviscunt, quando desinunt præjudicium afferre, unde solum suspensa.

1974 Irritatio fieri potest per procuratorem. Ant. à Spir. Sanct. de voto tr. 5. dis. 2. sect. 3. r. num. 42 s. cum Castropal.

1975 Ad indirectè irritandum non requiritur causa, sed sufficit præjudicium, aut quod materia non sit in potestate votantis.

Ad directè irritandum licitè requiritur causa. Sufficit, quia patet solum voto gravatum sentit. Tamb. Unde, sine causa irritans, non peccat, nisi venialiter, Lessius, Castrop. contra Ant. à Spir. Sanct. de voto tr. 5. dis. 2. nu. 4. cum aliis, qui neq; venialiter peccate dicunt.

SUMMUS PONTIFEX

1976 **N**on potest directè irritare vota omnium Christianorum. Leander de

de voto tr. 1. dis. 16. §. 2. ad qu. 3. quia non habet potestatem dominativam in omnes, sed jurisdictionis, licet supremam, quæ sufficit ad gubernandam Ecclesiam; alioquin nullus homo posset obligari alteri homini, nisi sub tacita conditione: *Si Papa placuerit*: Unde solum potest in omnibus Christianorum votis dispensare, aut ea commutare. Item non directe irritare vota Clericorum secularium; quia neque in illos habet potestatem dominativam, nisi circa res Ecclesiasticas, & circa concernentia ad illas.

1977 Potest directe irritare vota Religiosorum, & Monialium; quia hi specialiter Papa subduntur ratione voti obedientiæ: Unde summus Pontifex est supremus omnium Religionum Prælati; adeoque potestatem dominativam habet in Religiosos omnes.

1978 Aliorum autem vota solum potest indirecte irritare, ratione materiæ, quatenus potest per potestatem præceptivam votorum executionem impedire. *Leandr. cit.*

P A T E R,

1979 **E**T in ejus defectu Avus paternus, tutor, & in horum defectu mater potest directe irritare vota filiorum impuberum, etiam castitatis, & religionis, ratione imperfectionis ætatis, quia in his tacita est conditio: *Si pater consentiat*.

Impubertas finem habet in matibus anno 14. completo.

1980 Imò potest ea irritare post pubertatem, si sint facta tempore impubertatis, & non confirmata tempore pubertatis, implenda tamen tempore pubertatis. Sanchez; quia hæc potestas irritativa fundatur in imperfectione ætatis, sub qua fuit votum emissum. Vide in matr. de imped. ordinis.

1981 Potest directe irritare vota filiorum puberum, quamdiu manent sub potestate patris, & non sunt emancipati; si illa præjudi-

cent patriæ potestati; talia sunt vota, quod domus perturbatur, aut filius infirmatur, &c. ut longa peregrinatio, immo jejunia, &c. Non potest irritare vota præjudicantia, ut votum jejunii, orationis moderate elemosynæ de proprio per Religionis, &c. quia filius pubes non emancipatus solum in prioribus non est sub potestate patris, bene verò in posterioribus.

1982 Idem potest curator dimittere ritate, quoad vota spectantia ad bona parochialia, aut gubernationi domus parochialis. Tutor datur pupillo usque ad ætatem 14. completum: Curator datur minoribus anno 14. ad 25. completum.

Q U Æ R E S

1983 *Mulier nobilis filiam inlicitam se eam daturam Deo in Religione, si non obtineret. Eam obtinuit: Et votum ratum filia post septennium, matris suavis, benedictionem vocis; Pater nec consentit, non datur, sed tacuit: facta est puella pubes, nec accipiens eam, utpote unicam, datur (matre enixe exoptante) votum contraxit puella sponsalia; sed tam exiit, ut inexcogitabiles sine vi licet; aliter, ut matrimonio desperata suo dolore affecti, unus post unum decem dies, objere parentes; Et puella, die, quo pater ad sepulturam, solam humana ope destitutam se cernens, ad monasterium confugit. Quid dicendum?*

Dicam, patrem potuisse post pubertatem irritare votum puellæ in imperfectione emissum, ob tacitam conditionem, quod eo fuit: *si pater consentiat*: Quod votum puella (ut supponitur) non ratificavit post pubertatem. Nec ex dicendis obstat licentia si eam dedisset: *ut in num. 1689.*

graviter peccavit mater; quia ob suum votum, maxime à puella post septennium ratum, tenebatur suasionibus veris, & non falsis, tam apud puellam, quam apud patrem voti accomplishmentem curare; quod nedum non est, sed positive utriusque suam enixum delectum de ea danda nuptiis ostendit, & caldissime suscit, ut inde pater, absque ulla causa, cum sanguinis passione, ad irrationem non procederet. Hinc forte infortunia. Sæpe videtur fuisse causa ruinae.

Quid si vir prolem foemineam inhians, votum uxore, Deo in Religione daturum votum, similiter irritando, graviter contra votum peccasset: v. num. 1826.

RATIFICATIO VOTI,

1846 **U**t habeatur, & novam obligationem inducat, tria requiruntur.

Primo, ut votens sit conscius debilitatis prioris voti. Secundo, ut velit se de novo obligare. Tertio, ut sit à dispositus, voce, vel saltem mente praterita repetat, seu certe approbet. Ita Tamb. tom. 1. pag. 114. cum Com.

Aliquam dicitur, voti renovatio, seu repetitio, quæ novam obligationem non inducit; sed votum, uti erat, relinquit: v. n. 1850.

1851 Si quis oblitus voti, v. gr. Religio- nis in pubertate emissi, votum Religio- nis post pubertatem emittat; verum votum ratum emittit, quod non potest à patre irritari, quia est votum à priori distinctum, & independens ab illo.

P A T E R

1846 **L**icentiam dedit filio votendi, & promissit se non revocaturum, seu votum confirmavit; si votum sit personale, potest rursus irritare; quia per promissionem, & confirmationem non potuit à se

abdicare propriam potestatem in filium; non tamen licite sed peccat mortaliter, licet Castropal. velit, quod peccet venialiter ratione infidelitatis, nisi juramentum, adjunxerit: si verò solum licentiam dedit, & promissionem non addidit, non peccat irritando, quia licentia semper intelligitur sine præjudicio proprii juris Castropal.

Si autem votum, quod pater non irritare promissit, sit reale, non potest pater valide illud irritare; quia per licentiam simul, & promissionem, rem illam filio donavit, & à sua potestate abdicavit; quod facere potuit. Tamb. tom. 1. lib. 3. c. 16. §. 3. n. 15.

1987 **E**jectus à Religione, si in saeculo habeat filios, non potest eorum vota irritare, quia per professionem Religiosam amisit potestatem dominativam. Sanch. 4. Decal. c. 35. n. 50.

M A T E R

Etiam patre mortuo vota filiorum irritare non potest, nisi tutrix sit, aut curatrix, Com.

R E L I G I O S O R U M

1988 **V**ota [minimè Novitiorum] irritare directe possunt Papa, Generales, Provinciales, & Superiores locales absoluti, nempe Abbates, Priores, Guardiani, Praesidentes, excepto voto transeundi ad Religionem strictiorem, ex cap. licet de regulariis, quia quoad hoc Religiosus est subditus tantum Pontifici. Posse tamen illud commutare, ait Gobar. tom. 3. de voto num. 205. v. n. 1919.

Praelatus inferior non potest directe irritare votum subditi à Superiore ratificatum.

D O M I N U S

1989 **V**ota illa solum irritare potest ser- vo directe, quæ præjudicant ejus servi-

servitio; in aliis enim servus est sui juris, Non potest dominus irritare vota servi tempore servitutis emissa, post eam tamen implenda; quia ei non præjudicant. Nec potest irritare vota servi ante servitutem emissa, sed solum potest ea suspendere, quantum ad id, quod ejus servitio obstat.

V I R

1990 **V**ota uxoris tempore subjectionis emissa, & ipsi præjudicantia, potest directe irritare; est communis. Minime, non præjudicantia, Castropal. contra Sanchez, qui tenet etiam ea posse irritare ratione totalis subjectionis uxoris erga virum, ita ut ejus vota censentur semper sub conditione emitti: *si vir non contradixerit*: Excipitur votum Religionis, quando potest impleri, invito viro; nempe quando vir adulteravit, &c. quia in eo uxor non subditur viro. Sanchez.

1991 Potest directe irritare vota uxoris tempore subjectionis emissa, de re post subjectionem implenda. Bonac. quia sunt facta tempore, quo uxor est sub potestate viri. Non potest tamen irritare vota ante subjectionem emissa, tempore subjectionis implenda; sed solum suspendere, si ipsi præjudicent. Idem dic de votis ab uxore, stante legitimo divortio, emissis; quia tunc non est in illis subiecta; unde facta reconciliatione suspendi possunt à viro, non irritari.

U X O R

1992 **V**ota viri sive ante, sive matrimonii tempore emissa, non potest directe, sed solum indirecte irritare, quoad materiam promissam, si sibi, seu statui matrimonii præjudicet; quia vir non subicitur quoad voluntatem uxori, sed solum quoad materiam, si sit præjudicans; nam vir est caput uxoris, non uxor viri.

Unde uxor potest indirecte irritare vota viri de gestando habitu Terii Ordinis Francisci; sed vir, decedente uxore, non illum deferre.

1993 Votum viri de uxoris licentia sum potest uxor indirecte irritare: licentia concessa præsumitur ad sui beneficium. Si verò non revocare promissum, nec valide potest irritare; quia promissionem acceptatam cessit suo proprio ob quod tantum habeat jus irritandi. Exemplum de voto servi, quod promissum non revocare: Sicut enim donatus test integram libertatem servo donata, donatam, & acceptatam revocare non potest, ita de libertate circa partem materiam dicendum, Tamb. de voto.

Q U Æ R E S

1994 **D**uo conjugati post consummationem matrimonii, mutuo consensu vota abstinentis, & Religionis emiservunt. An possunt irritare, & Episcopus dispensare?

Dico 1. Si mutuo consensus habeatur, licet revocari, & votum irritari, quod licet est) licentia concessa præsumitur in neplacitum. Episcopus autem potest dispensare non in voto absolute, sed ad petendum debitum, etiam si Pontifex possit ad id, qui licentiam dedit, velit præbere, qui voluntatem, ut vovens ingrediatur ad nunciam; tunc namque non potest Episcopus petendum debitum dispensare. Tamb. *8. de matr. disp. 11. à num. 2.*

1995 Si autem mutuo consensu rationem contractus, quando solvitur licentiam inter venit pactam: facta est ut voveat, ut voveat.

Dico 2. tunc non posse Episcopum dispensare, neque ad petendum debitum

potè odiosa, & gravis, est restringenda ad casus certos, perfectè voluntarios, & graviores: v. n. 1789.

2000 Et specialiter non sunt reservata, votum castitatis imperfectum, nempe castitatis conjugalis. Non petendi debitum. Non fornicandi. Non nubendi. Virginitatis pro prima vice. Votum expressum promittendi castitatem. Votum assumendi ordines sacros. Votum castitatis, de quo est dubium, an sit validum. Votum castitatis emissum ex metu etiam levi incusso ad illud extorquendum, & votum integræ castitatis, sed ad tempus, ad quod rationabiliter presumitur ætas hominis perventura. Item votum castitatis, quod unus conjugum sine alterius licentia emisit; quia non est castitatis perfectæ, nam manet cum obligatione reddendi debitum. Vota utriusque conjugis non petendi debitum.

2001 Reservatum tamen est votum castitatis emissum usque ad octogesimum annum, vel à septuagenario per decem annos; quia cum ætas hominis regulariter ad octogesimum annum non perveniat, tale votum censetur perpetuum.

2002 Reservatum non est votum Religionis imperfectum: videlicet votum ingrediendi Religionem approbatam. Et votum Religionis ad tempus, eo modo, quo dictum est de voto castitatis,

2003 Votum ingrediendi Religionem equitum Militarium S. Joannis, non potest commutari, sed est reservatum; quia est vera Religio, emittens tria vota solemnia, obedientiæ, paupertatis, & castitatis perfectæ.

2004 Votum verò ingrediendi alias Religiones militares equitum D. Jacobi, Calatrava, & Alcantara, non est reservatum, sed potest commutari; quia de illis est dubium, & quæstio; An sint vera Religiones; & dicuntur equites emittant votum castitatis imperfectæ

nempe conjugalis. Rodr. in sum. p. 2. v. n. 1789. Leandr. de voto v. n. 746.

2005 Qui autem emisit votum Religionis, non satisfacit, ingrediendo Ordinem equitum S. Jacobi. Rodr. in comp. p. 2. ref. 40. n. 13. quia, qui Religionem voverunt communiter intendunt statum vivere communem, & à tumultu, factu, ac curis secularibus alienum.

2006 Votum Religionis strictiorem potest commutari in laxiorem; quia votum Religionis absolute est reservatum. Ita non perseverandi in Religione, prout dicitur à voto ingrediendi; nam votum Religionis reservatum est, quo quis vult ingredi Religionem, & in novitiatu eam sine timore periri, aliter ex justa causa egredi. In hisque casibus non commutatur substantia, sed qualitas.

2007 Vota trium peregrinationum ex devotionis causa, sed ob alium finem, gr. ad osculandos pedes Pontificis, non sunt reservata. Si quando voristi, aliter expressè non cogitasti, presumitur ex devotionis causa. Qualitates peregrinationum, v. gr. pedester, &c. commutari possunt, quia universaliter circumstantiæ intrinsecæ in votis reservatis non sunt cogentæ: sed substantia, v. gr. peregrinationum reservata.

2008 Executio voti reservati potest commutari, aut dispensari, quoad tempus, & dilationem, quæ debet esse prodeus, & tantam, ut impediatur executionem.

2009 Vota verè conditionalia, aut potestativa in materia reservata, purificata conditione, esse reservata tenet Pontius, quia evadunt absoluta. Non esse autem reservata probabile putant Leander, Tambur. & alii, quia cum sint emissæ sub conditione, non vult consentum imperfectum, ut potest

penitentiam ab eventu futuro, nec purificatio
concordis facit, quin consensus fuerit im-
perialis.

2010 Dicitur *verò conditionalia*, quia si par-
ticulari significet tempus, & æquivalcat par-
ticulari, votum est absolutum pro præ-
sentis tempore, & reservatum: unde in hoc vo-
to *Voto castitatem si liberer à tempestate*,
à *tempestate*. Et si per particulam *si* inten-
da tempus executionis voti, votum est ab-
solutum; si autem intendas salutem, &c. pro
cautione, votum est verè conditionale. Ad
quod respondendum, non potest aptior dari
regula, quam ex affectu votantis; si namque
votus affectu ad materiam voti, particu-
lariter exprimat particulam, quando: Si verò vo-
tans affectu conditionis habenda, putà fa-
miliam, &c. si regulariter contingere solet, est
votum conditio.

2011 Item conditio, ut votum cedat à
revelatione, debet esse voluntarie adjecta
equumque amore, vel horrore, seu intuitu
quorundam non sufficit, si sit naturaliter, aut
ex ipsa dispositione insita. Unde votum ca-
stilitatis impubere emissum, licet sit condi-
tionatum, hac conditione: *Si pater consen-
sit* post pubertatem non potest à Confes-
sario dispensari, aut commutari, sed est re-
servatum: quamvis pater possit illud irritare.
Hac ratione vota solemnia Religionis
sunt reservata, quamvis includant tacitam
conditionem, qua Papa possit illa relaxare,
ut dicitur n. 1961. § 1679. Gobat, tom. 3. de
1799. 315. v. à num. 1979.

2012 Si quis voveat sub disjunctione duo
reservata, castitatem videlicet, vel Religio-
nem, neutrum commutari potest; quia u-
trumque est reservatum.

2013 Si quis voveat sub disjunctione duo
vota, quorum unum est reservatum, alterum
non reservatum, v. gr. castitatem, vel jeju-
nium, utrumque potest commutari; quia
tunc propter illam libertatem, quam habet
eligendi jejunium, castitas non est absolute;
& perfecte promissa: v. n. 183 §.

2014 Facta tamen electione reservati, sci-
licet castitatis, omisso non reservato, nempe
jejunio, si partem reservatam elegisti per no-
vum votum, erit reservatum; minime, si ab-
solute elegisti sine novo voto; quia tunc ele-
ctio illa non est votum, sed simplex voluntas,
& propositum eam partem servandi præ alia;
adeoque votum illud tunc non est reserva-
tum, sed remanet in sua natura, sicut prius.

2015 Idem dic, si altera pars non reser-
vata evadat impossibilis, v. gr. si vovens fiat
impotens ad jejunandum; non enim tunc
proinde altera pars, quæ est castitatis, evadet
reservata; quia illa impotentia non mutat vo-
ti substantiam sub qua erat antea: per accidens
namque est alteram partem eligi non posse.

QUÆRES I.

2016 *An materia subrogata pro voto re-
servato sit reservata: Vovit quis absolute ca-
stilitatem, sed à Pontifice loco castitatis jeju-
nium impositum fuit. An hoc jejunium possit
commutari?*

Reservatum, & incommutabile, tenent
Canonista: quia subrogatum sortitur na-
turam ejus, cui subrogatur. Non esse refer-
vatum, ac proinde commutari posse, imò &
dispensari ab Episcopo, aut Regularibus, do-
cent Theologi, Sanchez, Castropal. & alii;
quia materia reservata jam fuit à Pontifice in
non reservatum translata; & fundamentum
Canonistarum est verum in favorabilibus,
non odiosis.

QUÆRES II.

2017 *Puella vovit B. Virgini perpetuam
Virginisatem. An votum sit reservatum?*

Resp. Si puella promisit Deo, votum est
verum, & reservatum. Si non cogita-

Pp

vit

vit de Deo, vel si cogitavit, non cogitavit de promissione facienda Deo, sed solum habuit intentionem honorandi B. Virginem, & illi soli se obligare; votum non est reservatum. Gobat. tom. 3. de voto num. 21. §. 27. quia non est verum votum. verum namque votum est promissio facta Deo & cultus latria; dictum autem votum est cultus hyperdulie: v. num. 269.

2018 At, in dubio [ait Gobat] præludendum est, promissionem esse factam Deo; quia ita regulariter fit. Unde promissio facta alicui Sancto, non est proprie votum, nisi promittatur Deo, de implendo, quod Sancto promittitur. At quia vulgò, & secundum communem usum vocatur votum, cadit supra illud privilegium commutationis, dispensationis, &c.

De voto agunt Scotus in 3. d. 39. q. un. lit. O. in 3. d. 37. q. un. lit. A. d. 38. q. un. lit. A. B. C. Mastrius dis. 11. q. 3. n. 59. Bonac. tom. 2. pag. 278. Joan. la Cruz. pag. 29. Bufem. lib. 3. tr. 2. c. 3. Mendo in Epi. ver. votum. Aloza ver. votum. Cleric. cap. 46. Castropal. Tancr. Leander Ant. à Spir. Sanct. & Fagnanus sæpè citatus

DE III. PRÆCEPTO DECALOGI.

Sabbata Sanctifices.

2019 **I**n veteri Testamento erat Divino cultui designatus dies Sabbati, qui in novo fuit abrogatus, & pro eo ab Ecclesia institutus dies Dominicæ, Item præcepto ecclesiastico sunt assignata alia festa Domini, atque Sanctorum. Hoc præceptum præcipit cessationem ab operibus servilibus, à medio noctis antecedentis usque ad medium noctis sequentis, & obligat sub mortali: v. num. 166.

2020 Opus servile dicitur, quod spectat

principaliter ad laborem corporis, & non principaliter fit ab operariis, ac servis, & licet præcipue à dominis, potius fit à servis: ut arare, & agere, & alia artis mechanicæ opera, quæ laborem corporis solum requirunt.

2021 Ultra hæc sunt jure Canonico sub mortali prohibita quinque opera servilia, seu actus forenses: Mercatum, juris civile, aut criminale, juramentum prædicti omnis processus, & actus judiciales, præter illis, qui ob pietatem fiunt.

2022 Quoad mercatum, attendenda est consuetudo locorum: Clericus in 4. q. 1. Item testes possunt examinari die festi, si juramentum sit datum die præcedenti, & causa expeditio imminet ob bonam communem. Clericus cit. num. 37. & jure amicabiliter partes componere.

2023 Ars liberalis dicitur, quæ principaliter spectat ad animum: ut organa pulchre reas agere, digladiare, &c.

2024 Inter opera servilia, & artes liberes, sunt opera media, quæ non prohibentur, etiam si fiant ob lucrum, ut venari, pueri, iter agere, &c.

2025 Comediæ non sunt opera servilia. In aliquibus tamen locis, uti Romæ, quibusdam sunt prohibentur; quia illæ, & similia, maxime animum à Deo avertunt, & quæ debent erga eum occupari.

Die festo pugnare non est peccatum mortale n. 4. quia non est opus servile.

2026 Qui pluribus diebus festis per opus cum tempore opus servile exercet, non peccat mortaliter, etiam si modica illa simul modeste tempus constituent, quia præceptum affixum diei adeoque opera illa non committuntur moraliter; bene verò, si eodem festo per interpolatas vices parva opera exerceret, quæ simul constituent quatuordecim notabilem temporis.